Presented to the
Victoria Public Library
by J. C. Brandon
whose firm have been
awarding the prizes
in the Aboriginal Group
since 1883

8th July 1903

RARE BOOK

W. C. Broadhurst.
*910.4

Broadhurst Bracelet P.
Abrolhos Islands
July 1895.

20782

Ongeluckige Voyagie,

Van 't

SCHIP BATAVIA,

Nae de Ooſt-Indien.

*910.4

Gebleven op de Abrolhos **van** Frederick Houtman, **op de hooghte van** 28½ **graet/by-Zupden de** Linie Æquinoctiael. **Uytgevaren onder den E.** FRANCOYS PELSERT.

Verhatende/

Soo 't verongelucken des Schips / als de grouwelijcke Moorderijen onder 't gebergde Scheeps-volck/op 't Eylant Bataviaes Kerck-hof **voorgevallen ; nevens de Straffe de Hantdadigers overgekomen. Geſchiet in de jaren** 1628. **en** 1629.

Nevens

Een Treur-bly-eynde Ongheluck, des Ooſt-Indiſche Compagnies Dienaers in 't jaer 1636. weder-varen, in 't Coninckliycke Hof van *Siam*, in de Stadt *Judia*, onder de directie van den E. JEREMIAS van VLIET.

Als mede

De groote Tyrannye van ABAS, **Coninck van Perſien/ Anno** 1645. **begaen aen ſijn grootſte Heeren des Rijcks/ in ſijn Coninckliyck Hof tot** Eſpahan.

Alles door een Liefhebber uyt verſcheyde Schriften te ſamen gheſtelt, ende tot waerſchouwinghe aller derwaerts varende Perſoonen, in 't licht gegeven ; oock met veel ſchoone kopere Platen verrijckt.

Tot AMSTERDAM,

Voor JAN JANSZ. Anno 1647.

Aenwijsinge voor de Boeck-binders, waer de Platen moeten ingevoeght worden.

N°. 1. - - - - - - - - - - Fol: 2
N°. 2. - - - - - - - - - - Fol: 8
N°. 3. - - - - - - - - - - Fol: 17
N°. 4. - - - - - - - - - - Fol: 31
N°. 5. - - - - - - - - - - Fol: 32
N°. 6. - - - - - - - - - - Fol: 40

JOURNAEL,

1628.
October.

Ende

Hiſtoriſch verhael van de Ongeluckighe Reyſe ghedaen naer de OOST-INDIEN, door den Eerſamen FRANCOYS PELSERT van Antwerpen;

Coopman op het Schip BATAVIA. Den 28 October 1628. upt Texel t' Seyl gaende.

NAer dat den Heer Generael Pieter Carpentier in Junio des jaers 1628 met vijf rijcke retour-Schepen upt de Oost-Indien behouden in 't Vaderlandt gekomen was: en dat de Bewinthebberen haer dry gearresteerde Schepen / verleden jaer met den Commandeur Jan Karſtenſz van Emden (upt Suratta ghekomen) van 't beſlagh upt Engelandt ontſlaghen hadden; heeft ſulcks ghеen kleyne couragie / ende gelegenthеydt tot nieuwe equipagie ghegeven: des de voorſz Bewinthebberen te raden wierden weder een vloot van elf Schepen derwaerts te ſenden / met welcke de Heer Generael Jacob Specks mede varen ſoude: op deſe Schepen heeft hem begeven de wel-beſochte Mathematicus Johan Walbeeck, zijnde een perſoon curieus ende neerſtigh om de natuer ende gelegentheden der Ooſterſche landen nauw te onderſoecken. De Heeren Bewinthebberen ter Kamer van Amſterdam / twee Schepen ende een Jacht by tijdts gereedt hebbende / hebben (om geen tijdt te verlieſen) de ſelvige voor naer Texel afgevaerdight / genaemt zijnde als volght: Batavia, op 't welck als Commandeur was den Eerſamen François Pelſaert van Antwerpen: Dordrecht, tot Opper-koopman op hebbende den Fiſcael Iſaac van Swaenſwijck van Leyden: ende het

1628. October. de het Jacht Aſſendelft, daer als Onder-koopman mede voer Cornelis Vlack van Amſterdam. Deſe daer dan ſeyl-reedt leggende/ ende goede windt bekomen hebbende / zijn den 28. October / upt Texel in Zee geraeckt.

Haer repſe verhoȝderende / ende dooȝ ſtoȝm ofte andere ongelegentheden van den anderen geraeckt zijnde/oock niet ſonderlinghs als gemeyne courſen / ende dagelijckſche Scheeps-dinghen voorvallende/niet waerdig om in 't licht gebȝacht en dooȝ den dȝuck gemeen gemaeckt te werden/ vermits den Leſers ſulcks dooȝ de veelvoudighe ghedȝuckte repſen te verdȝietigh valt ; ſoo ſullen wy niet dan dat gedenckwaerdigh is vooȝ den dagh bȝengen.

1629. Junius. Het Schip Batavia ſich alleen bevindende / ende haer tijdt op de repſe dooȝghebȝacht hebbende tot den 4. Junii 1629 / zijnde den tweeden Pinxter-dagh / mede ghekomen op de hooghte van 28½ graedt zuyder bȝeedte / ontrent neghen mijlen van 't zuyd-landt/ ſoo verbielen ſy op de periculeuſe dȝooghten Abrolhos, anders by de Nederlanders genoemt Fredrick Houtmans klippen. Den Commandeur François Pelſaert in ſijn kope ſieckelijck legghende / zijnde volle Mane-ſchijn ende goet weder / twee upren vooȝ dagh / ende des Schippers wacht/ſoo voelde hy met een handt/ 't Schip ſchȝickelijck beweghende / het Roer ſtooten / ende ſijn vaert datelijcken tegens de klippen ſtupten / ſoo dat hy Koopman upt ſijn kope viel ; waer op hy terſtondt naer boven loopende / alle de Seylen in top bevondt / cours N. O. ten Nooȝden / met eenen Z. Weſten windt den gantſchen nacht gheweeſt zijnde : bevonden haer als doen met 't Schip midden in een dicken ſchuym leggen / doch met wepnigh berninge/ dat wel haeſt veranderde / vermits ſy kozts de Zee rontom ſeer hardt op haer hooȝden aenbȝeken ; daer op den Commandeur den Schipper heftigh toeſpȝack/hem te laſte leggende/ dat ſy dooȝ ſijne vermetene onachtſaemheydt dus om den hals geraeckten ; daer hy op antwooȝde ſulcks ſijn verſuym niet te weſen/ alſoo hy niet geſlapen / maer wel gewaeckt ende vooȝ upt op alles acht ghenomen had ; want 't ſchuym van verde vooȝ upt ſiende / ſoo bȝaeghde hy teghens Hans de Boſſchieter (die mede de wacht had) wat mach dat witt zijn ? die tot antwooȝdt gaf ſulcks 't blickeren van de Maen te weſen / daer ſy te bȝeden zijnde haer op verlieten. Den Commandeur bȝaeghde wijders / wat raedt nu / en waer ontrent meent ghy dat wy zijn? dat is Godt bekent ſepde den Schipper / dit is een onbekende dȝooghte / die een groot ſtuck van landt moet

Vervallen op de Abrolhos,

daer aen de gront geraken.

moet legghen / ick meene dat wy op een ſteert ſitten / en miſſchien is 't laegh water / laet ons een ancker achter uyt brengen / mogelijck ſullen wy 't daer noch wel afwinden. Den Commandeur wijders bragende wat diepte ſy daer mochten hebben / kreegh tot antwoordt ſulcks niet te weten; dies hy het loot halen liet dat in de Stiermans hutte lagh / en bevondt aen 't achter-ſchip maer 17 ende 18 voeten waters te weſen / doch aen 't voor-ſchip veel minder; des naer de Schippers ſeggen van gevoelen bleven / op een onbekende drooghte in Zee gheraeckt te zijn / ſulcks dat reſolveerden 't geſchut tot lichtinghe over boort te werpen / ende de boot met de ſchuyt in Zee te ſetten / op hope van weder vlot te werden; onderwijlen om 't Schip ghediept hebbende / bevonden ontrent een pijlſchoot achter uyt 7 vademen waters / doch voor heel droogh / ſo dat ſy een werp-ancker baerdigh maeckten / om 't ſelvighe achter uyt te brengen. Onderwijlen begon 't met regen-buyen ſeer hardt te waeyen / ſulcks dat de Boot met een ſtortinge waters van boort geſmeten wierdt / dies hy wech-dreef / ſo dat ſy genoot ſaeckt waren haer ſchuyt derwaerts te ſenden / om 't haer te helpen oproepen / dan eer ſy weder aen boort quamen was 't dagh gheworden; haer alſdan rontſom in de klippen ende drooghten bevindende / daer het Schip door 't ſchielijck vallen van 't water (vermits met hoogh ty daer op geraeckt waren) ſeer begon te ſtooten / ende te branden / dat ſy daer niet langher op gaen ofte ſtaen konden; ſoo reſolveerden haer groote maſt over boort te halen / verhopende van de kleyne in 't ſtooten ſoo veel perijckels niet te ſullen hebben; ſulcks dan in 't werck gheſtelt zijnde / bevonden haer ſeer bedroogen / door dien ſy hem van boort niet konden quijt worden / ſoo dat hy haer ſeer hinderlijck was / om wegens de groote barninghe / de Boot aen boort te leggen: konden daer omher oock geen landt beoogen / dat naer giſſinghe met hoogh water niet onder en bloeyde / als alleen een Eylandt ontrent drey mijlen van 't Schip ghelegen; dies den Schipper naer twee kleyne Eylandekens (ofte klippen) geſonden wierdt / niet verre van 't Schip leggende / om te beſichtighen of men daer de menſchen ende eenigh goet ſoude konnen bergen; die ten neghen uyren weder Scheep komende / rapporteerde die ooghſchijnelijck wel niet onder te bloeden / maer datſe wegens de rotzen ende klippen moeyelijcken ende periculeus waren aen te doen / vermits men aen d'eene zijde om de drooghten met de ſchuyt niet wel konde te lande komen / ende aen d'andere zijde ettelijck va-

1629. Iunius.

1629. Iunius. dem waters bevonden wierden; Niet te min wiert goet gevonden/ soo wegens het geselschep ende kermen der vrouwen/ krancken ende kinderen/als slaphertigheyt eeniger armhertige menschē/ 't volck daer eerst aen lant te stellen; om onderwijlen 't gelt ende de kostelijckste goederen boven te krijghen: daer de principaelste Overheden haer uyterste best toe deden; dan de straffe des Heeren scheen haer over 't hooft te hangen / want tegens alle neerstigheydt ende devoir die aenghewent wierden om het Schip in ly over te doen hellen / beviel het door de oneffene steyle klippen / daer het op sat / recht contrarie / 't welck veroorsaeckte dat het Volck seer langsaem uyt 't Schip gheraeckte: oock was het Schip ten thien uyren al geborsten / soo dat sy genootsaeckt waren met aller vlijt wat broodt uyt de broodt-kamer boven te krijghen; alsose om aen landt water te bekomen hoope genoegh hadden; doch alles/jae hemel ende aerde scheen haer tegens te wesen / vermits haer yver door den godlooser onghebonden hoop / soo van Soldaten als Bootsgesellen gestut ende belet wiert/ om dat uyt 't ruym weghens den dranck niet te houden waren / soo datse tot yets te bergen niet konden geraecken / ende het geheele ruym dryftigh wiert / sulcks dat ter nauwer noot noch anderhalf legger / die boven op 't Schip ghereet laghen met Emmers ende Kitten vulden; soo dat dien dagh daer mede verliep / hebbende maer dry tochten met Volck aen landt gedaen/ met welcken hondert tachtentigh Zielen/ twintigh vaten broodt ende eenige tonnekens water geberght wierden.

Den Schipper eenigh volck / met een Juweel-kasjen aen landt gebracht hebbende / ende naer Sonnen ondergangh met de Sloep weder aen boort ghekomen zijnde; verklaerde teghens den Commandeur het niet te helpen / dat sy water ende broodt te lande berghden / vermits 't sonder ordre verslonden wiert / peder sijn bekomste dronckende; ende dat sijn verbieden geen kracht nochte dwanck by bracht / 't en sy hy daer andere ordre in stelde: daer op den Commandeur / datelijcken in de Schuyt ghevallen ende naer landt gevaren is / (om wegens de meenighte der menschen ende schaersheyt van 't water/ het rantsoen te stellen; alsoo daer geen apparentie was/ om voor eerst meer te bekomen; so dat genootsaeckt waren/ 't selvighe tot lijfs onderhoudt soo lange te strecken als 't mogelijck konde zijn /) met meeninghe van datelijck weder naer boort te keeren; om volghens resolutie / met de naeste tocht het gelt te lande te brengen; dan hy was nauwelijcks van boort gesteken /

Stellen het volck te lande.

ken/ of het begon seer hart te waepen/soo dat het buyten menschelijcken macht was weder t'Scheep te komen/ jae hadden quaet genoegh dat sy te landt quamen / zijnde in groot perijckel van de zee bestolpt/ ofte werck ghedreven te werden/ sulcks dat teghens wille dien nacht te lande blijven moesten. 1629. Iunius.

Den 5. dito voor dagh setten sy een party volcks met eenigh broodt ende water op het grootste Eylandt / soo dat haer in twee partyen tot bequamer geleghenthepdt gheschepden hebben. Den Commandeur met de Sloep / ende den Schipper met de Boot weder naer't Schip varende / soo quam de Sloep met veel arbeyt / moeyten ende langh roeyen eerst des middaghs daer ontrent / welck geluck die van't Boot niet en genooten/ vermits sy het weghens den hollen zee niet konden op-roeyen / veel min met laveeren beseylen/ en dat door gebreck van swaerden/soo dat ghenoot saeckt waren weder naer 't Eylant te keeren. Dat in tween verdeelt werdt.

De Sloep met den Commandeur ontrent Schip zijnde/soo konden weghens de barninge niet aen boort gheraecken / wat moeyten ende periculen sy oock aenwenden/ want de stortinghen liepen over de Compagnie heene / soo dat langhen tijdt daer om bleven hengelen/ op hope van eenige ghelegenthepdt daer toe waer te nemen; doch alles te vergeefs zijnde / so wasser ten laetsten een Timmerman van Amsterdam / Ian Egbertsz genaempt/ die hem verstoute te uyt het Schip door de barninghe ende stortinge aen de Sloep te swemmen; met bede dat men den Onder-koopman Jeronymus Cornelisz, met noch seventigh mannen t'Scheep zijnde / te hulpe soude komen/ om geberght te werden / also op 't Schip geen lijfberginghe meer hadden/ waer uyt men wel afnemen kan / hoe sy ten beyde zijde te gemoede waren/ den eenen om te helpen / ende de anderen om ghehulpen te worden; daer dan geen middel toe zijnde / soo versocht den Commandeur vijf / ses plancken ofte deelen uyt het Schip te hebben / soo't doenelijck waer dat die over boort souden gesmeten werdē/op dat sy die souden vlotten/om swaerden tot het Boot daer van te maken; voorts dat sy een vlot ofte twee souden toerechten/om in tijt van noot haer lijf daer mede te bergē;noch dat hy Commandeur niet naerlaten soude / ter de eerste geleghenthept met de Sloep ende Boot t'Scheep te komen/ om het gelt te halen/ ende 't selvige in verseeckeringe aen lant te brengen; met dese boodschappen is den voorsz Timmerman Jan Egbertsz weder naer Schip ghe swommen / daer behouden aen boort komende / soo wierpen sy

1629. Iunius. datelijck ſes planeken over boort/ die by die van de Sloep gebiſcht wierden/ waer mede ſy met herten-leet/ ende tot haer aller groot leetweſen/ weder naer 't Eylandt keeren moſten; te lande gekomen zijnde/ vonden den Timmerman beſigh met een ſwaert te maecken van een ſtuck van een ſtenge/ die daer aen lant was komen drijven; des naermiddags begon 't upt den Noort-weſten ſeer hart te waeyen ende te ſtormen/ ſulcks dat het Schip aldoen ſoo van de baren bevochten wiert/ dat men 't dickmaels niet ſien konden/ ende meer als wonder ſcheen/ dat het noch aen den anderen bleef. Die aen het landt over-rekende op den avondt haer verſch water datſe in kleyne vaetjens behouden te lande gheberght hadden/ bevonden ſulcks op het kleynſte Eylandt daerſe met Boot ende Schuyt veertigh menſchen ſterck waren/ tachtentigh kannen waters/ ende op het grootſte Eylandt voor hondert tachtentigh zielen noch veel minder; Deſhalven was 't een bangh ſien/ ende 't ghemeen volck begon te murmureeren/ waeromſe op de Eylanden ofte daer ontrent geen verſch water gingen ſoecken/ alſooſe ſonder 't ſelvige aldaer niet lange blijven konden/ ſonder gheſamentlijck ſeer deerlijck van dorſt om den hals te komen; den Schipper dat den Commandeur aenghedient hebbende/ ende datmen ſonder tot ſulcks te reſolveeren/ het volck wel haeſt ſouden ſien mutineeren; ook datſe wel met de Boot ſouden doorgaen/ ſoo kon 't echter noch niet ingewilligt werden/ en wierdt by den Commandeur voorgeſtelt/ men ſoude de upkomſte van 't weer ende Schip uptwachten/ want men 't voor Godt/ de Bewinthebberen en de Hooghe Overigheydt op Batavia niet ſouden konnen verantwoorden ſoo een ſchoon volck/ ende des Compagnies rijcke middelen lichtvaerdelijck/ ſonder tot berghen meer naerſtigheydt doende/ te verlaten; daer ſeer tegen ghepro-teſteert wierdt/ ende by de genen die willigh waren om aen de Eylanden ofte het vaſte zuyder landt water te gaen ſoecken/ beloften gedaen/ aen wat lant ſy ſouden komen verſch water te vinden/ dat weder ſouden keeren/ om het volck met ſoo veel tachten waters te verſien/ als bevonden ſoude werden noodigh te zijn: doch eyndelijck alles wel overwoogen ende gedebatteert/ ook in bedencken genomen zijnde/ geen hope te weſen van eenigh water upt het Schip meer te bekomen; 't en ware 't ſelvige aen ſtucken ſtiet/ en dat ſo de leggers nae 't landt quamen drijven/ ende gevist wierden/ ofte datter dagelijcks grooten regen van den hemel viel/ waer mede veel water konden vergaren/ om haer ſoo te laven/ ende onderhouden;

houden; doch dit alles onſeecker / ende dat daer geen vaſte ſtaet op konde gemaeckt werden / ſo is den Commandeur eyndelyckе naer veel biddens bewogen / ende gereſolveert (gelyck hier naer wyders by de reſolutie te ſien is) datſe met de Boot naer de Eylanden ofte 't vaſte lant ſouden varen / om water te ſoecken / op datſe niet van dorſt en verſmachten: doch ſulcks niet vindende / dat alſdan op Godts genade haer reyſe voorder naer Batavia ſouden vervorderen / om den Heer Generael hare droevige nopt-gehoorde ongheluck te verwittigen / ende met eene hulpe tot verloſſinge van 't reſteerende volck te verſoecken. Naer alvooren verſocht den Commandeur aen den Schipper / dat hy eenich volck ordonneeren ſoude / om nevens hem met de Schupt aen het ander Eylandeken te varen / om haer aldaer de voorgaende reſolutie bekent te maken; dat hem afgeraden wiert / ſoo om dat vreeſden dat ſy den Commandeur daer ſouden houden / ende dat het hem berouwen ſoude; als dat niemandt van de maets ſeer genegen was met hem te varen: doch hy volhardde in ſyn voornemen / by brenghende / ſo hem niet toegeſtaen wiert naer 't ander Eylandeken te varen / om met het volck van haer opſet te ſpreken / dat niet ſoude geſint zyn uyt te varen / om vers water voor de menighte te gaen ſoecken; geſint zynde met haer aldaer by des Compagnies Schip ende goederen / met eeren te ſterven, ſo dat het hem eyndelyck ingewilligt wiert: dies hy een Hoog-bootſman met ſes mannen tot ſyn devotie bequam / en vaerdigh waren / hem met de Schupt aen 't Eylandt te brengen / doch onder beſpreck / ſoo hy daer vaſt ghehouden wierdt / dat vermoghen ſouden met de Schupt van landt te ſteecken ende door te gaen. In deſer voegen dan t' ſamen verdragen zynde / ſoo zynſe derwaerts getrocken / den Commandeur een vaetjen waters / voor die op 't andere Eylandeken waren / mede nemende; doch onder landt komende weygerde den Hoogh-bootſman / met ſyn by-hebbende maets te landen / ſeggende ſy ſullen u ende ons houden / wy begeeren niet naerder te komen / hebt ghy wat te ſegghen / moget haer van verre toe-roepen / wy zyn van dier meeninge niet / om ons om uwent-wille in perijckel te ſtellen. Den Commandeur weghens deſen ontfangen hoon verſtoort zynde / meende over boort te ſpringen / ende hem te water te begeven / om aen landt te ſwemmen / dan wierdt van den Hooghbootſman terugge getrocken / ende vaſt gehouden / ſyn volck gebiedende weder te rugge te roepen / dat die op 't Eylandeken alle met groot verdriet aenſagen / den Commandeur in ſyn goet voornemen belet-

1629. Junius.

1629. belet zijnde / soo dat hy Godt de saecke bevelen most / ende des
Iunius. avondts tegens danck wederkeeren.

Den Commandeur hem met de sijnen in dese droevighe staet bevindende / heeft eyndelijck voorgenomen / 't versch water op de Eylanden te soecken in 't werck te stellen; tot dien eynde den 6. Junii / des morghens met den dagh / op een bladt van een Tafelboeck schrijvende:

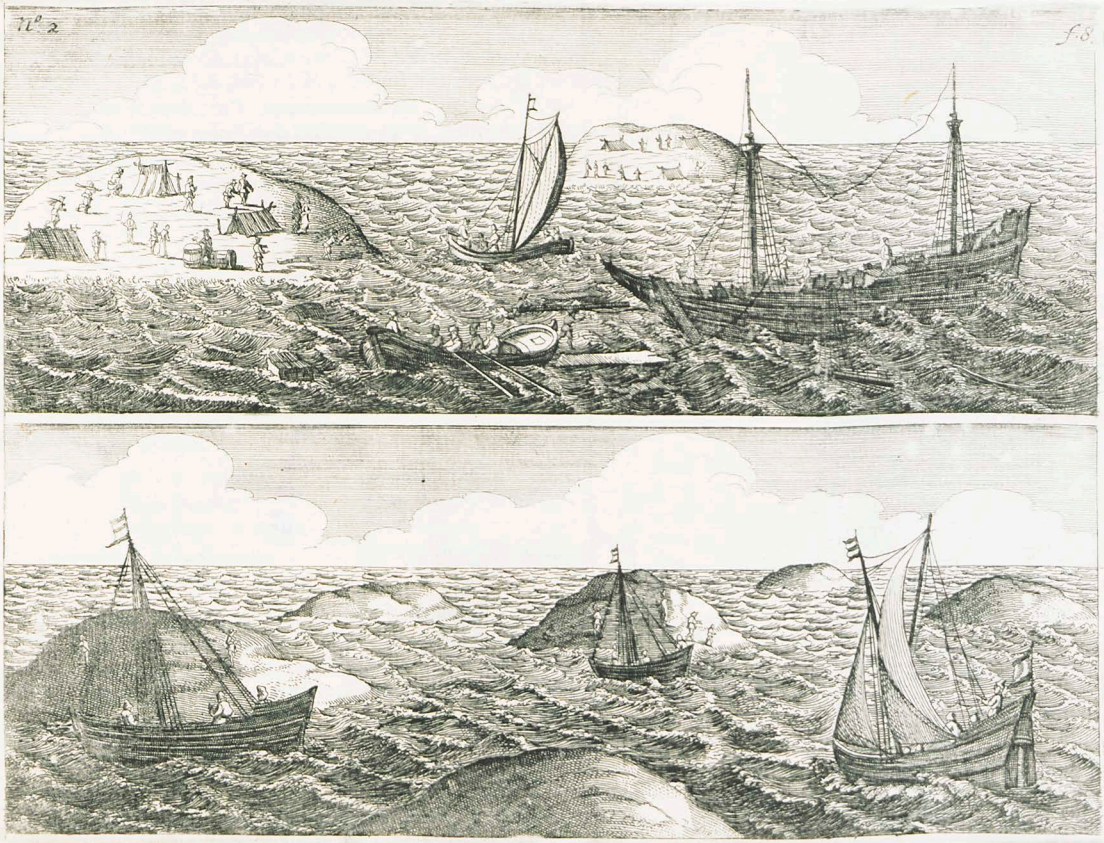
Als dat hy met die daer toe ghenoemden, met de Boot gingen, om op de omleggende Eylanden ofte het vaste Zuyder-landt voor haer ende de haren versch water soecken; onder beloften van haer te spoeden, ende soo haest weder te komen als doenelijck soude zijn.

Varen om versch water te soecken.

Dit geschrift leyde hy onder een van de broodt-tonnen / die sy te lande lieten / ende ginghen met de Boot t'zepl / drij dagen aen twee besondere Eylanden doende zijnde om versch water te soecken / dat op 't grootste in de kuyltjens aen de klippen / van den reghen wel vonden / dan was van de aenspoelende Zee meest bedorven ende brack / soo dat het niet om drincken / ende daer mede niet konden geholpen werden.

Den 7. dito bleven sy met de Boot aen 't groot Eylandt stil leggen / doende zijnde de selvige met een plancke op te boeyen / vermits sy bemerckten dat op de Eylanden gheen versch water souden vinden / alsoo reets veel Putten te vergeefs tot dien eynde ghegraven hadden / soo dat genoodtsaeckt souden zijn / 't vaste Zuydt-landt aen te soecken; dat sy met een onopgheboeyde Boot niet bestaen dorsten / vreesende de Zee niet te sullen konnen bouwen. Teghens den avondt sagen sy de Sloep aen komen roeyen / die sy ontrent het Schip gelaten hadden; daer nevens noch thien mannen in zijnde Gillis Fransz Half-waeck / om versch water te soecken daer mede gekomen; dan siende dat sulcks vergheefschen arbeydt was / ende dat die van de Boot gesint waren / naer 't vaste Zuydt-landt te varen / soo versochten sy met de Sloep mede naer 't selvige over te moghen steecken / dat haer toegestaen wierdt / soo om het ghesel-schap / hulpe in 't water te soecken / als om 't selvighe by ongheleghenthevdt beter door de barninge te bekomen / vermits sy niet gesint waren met de Schuyt weder by het ghesel-schap naer de Eylanden ende het wrack te keeren.

Den 8. dito. De Boot opgheboeyt ende alles vaerdigh zijnde / om des morgens van dese Eylanden naer 't vaste Landt te verseylen / soo heeft den Commandeur sijn byhebbent volck dese naervolgende

volgende te vooren beraemde reſolutie voorgeleſen / daer ſy alle in geconſenteert/ ende die met eeden bevestight hebben. 1629. Iunius.

Reſolutie. ALſoo op alle de Eylanden ende Klippen hier ontrent ons verongeluckt Schip Batavia geen verſch water te vinden is, om de gheberghde menſchen daer mede te voeden, ende in 't leven te behouden. Soo heeft den Commandeur ernſtelijck verſocht ende voorgedragen, datmen naer 't vaſte Zuydtlandt ſoude, ende behoorde te varen; om te ſien of 't Godt gelieſde, ende de genade verleenen wilde, dat aldaer verſch water te vinden ende te bekomen ſouden zijn, om het volck ſo veel tochten toe te voeren, ende haer mede behulpigh te weſen, tot datſe giffinge maecken konden, een geruymen tijt het leven daer by te konnen houden; op dat onderwijlen yemandt geordonneert wierd, om naer Batavia geſonden te werden, om den Ed. Heer Generael ende ſijnen Raden ons droevigh ongeluck bekent te maecken, oock ſpoedighe byſtandt van hem te verſoecken. 't Welcke wy ondergheſchreven alle vrywilligh toegheſtaen hebben, bemerckende dat ons den noodt daer toe was dwingende; ende dat wy het anders voor Godt, ende onſe Hooge Overheden niet ſouden konnen verantwoorden: des wy eendrachtigh goet ghevonden ende gereſolveert hebben, ons uyterſte beſt ende devoir te doen, om onſe arme mede-broeders in haer hoogh-dringhende noodt te helpen ende by te ſtaen. In kenniſſe der waerheydt hebben wy dit met ons eygen handt onderteeckent, ende is by alle 't volck op den 8. Junii 1629 beſworen.

Was onderteeckent

François Pelſaert. *Ariaen Jacobſz.*
Claes Gerritſz. *Hans Jacobſz Binder.*
Jacob Janſz Holoogh. *Jan Evertſz.*
Claes Janſz Dor. *Claes Willemſz Graeft.*
ende *Michiel Claeſz.*

Verſeylen naer 't vaſte Landt.

Hier op haer repſe in den naem des Heeren aengevangen / ende Zee gehoren hebbende; ſoo hadden ſy des middaghs de hooghte van 28 graden 13 minuten / korts daer naer het vaſte Landt in 't geſicht bekomende / naer giſſinge ontrent 6 mijlen / Noort ten Weſten van haer verongeluckt Schip leggende / hebbende een Weſtenwindt / ende grondt op 25 ende 30 vadem waters; des het in den avondt van 't landt afwenden / maer middernacht daer weder naer toe loopende.

Den 9. dito des morghens waren ſy noch ontrent drie mijlen van de wal / de windt met wat reghen meeſt Noordt ten Weſten zijnde / giſten dat etmael Noort ten Weſten behouden 4 a 5 mijlen ver-

1629. Junius. tiert te hebben; de wal ſtreckt hier meeſt Noozt ten Weſten / ende Zuydt ten Ooſten; het is ſlecht klipachtigh landt / ſonder gheboomte / ontrent ſoo hoogh als Douvren in Engelandt: hier ſagen ſy een in-bochtjen / als mede laegh duynigh landt / daer ſy meenden aen te loopen / maer dicht by komende / bevonden 't aen de wal ſeer te ſtozten ende te barnen / en de depninghen ſeer hardt ende hoogh ſubijtelijcken op den wal te loopen / ſoo dat het niet wel konden af leggen / vermits de wint haer hoe langer / hoe meer verhief.

Den 10. dito / hielden 't dat gantſche etmael af ende aen wegens den harden wint / ende ſtozm / die meer ende meer ſwaerder upt den N. Weſten viel / des genootſaeckt waren de Sloep dieſe mede genomen hadden te laten dzijven / ook een party van haer bzoot / eñ 't gene in de wegh was over boozt te ſmijten / alſoo ſy 't water niet upt balien konden. Des nachts waren in noth grooter noot van ſincken / wegens den harden windt ende 't holle water / alſo ſy 't van de wal niet konden legghen / vermits geen ſepl te voeren was / als alleenlijck op de Zee te blicken; hadden dien nacht een gheweldighe ſtadigen reghen / ſoo dat verhopen / 't gheberghde volck op de Eylanden dit mede hebben / om haer van water te verſien.

Zijn in perijckel wegens den ſtorm.

Den 11. dito / begon het wat te ſtillen / alſoo de windt Weſt Zuyd-Weſt liep / doe wenden ſy 't om den Noozt; dan de Zee liep even grof ende verbolgen.

Den 12. dito des middaghs het weder wat beſadight ende klaer gewozden zijnde / bevonden alſdoen Polus hooghte van 27 graden; liepen dicht langes de wal henen / zijnde de windt Zuyd Ooſt / doch konden geen gelegenthepdt vinden / om met de boot te lande te komen / wegens de groote barninge / ende dat de kuſt ſoo ſtepl af-liep offe afgekapt was / ſonder voozlandt ofte eenige in-wijcken / gheljck op andere kuſten gemeen is / ſoo dat dit vooz haer een doz verbloeckt landt ſcheen / dzagende lof ofte gras.

Den 13. dito / op den middagh kreghen de hooghte van 25. graden / 40. minuten / alſdoen bevonden haer ſeer om den Noozt gedzeven / ende waren om den hoeck / daer de wal meeſt N. Noozt-Ooſt / ende Z. Zuyt-Weſt ſtreckte / dit etmael meeſt Noozden behouden; 't lant noch al root ſteen afgebickt / ſonder voozlandt / zijnde doozgaens van eener hooghte / ende weghens de ſtozminghe ende barninge niet mogelijcke te landen.

Den 14. dito / des mozgens een labber koelte; doch op den dagh wiert heel ſtil / hadden des middaghs de hooghte van 24. graden / Nooz-

Noozden behouden / met een Oosten wint ; de stroom lepden haer noch dagheliçkx teghens haer wil seer om den Noozt / want met weynig seyls dicht langens den wal liepen; naer den middagh aen lant roock siende / roepden daer naer toe / op hoope van geleghentheyt te vinden om te landen / seer verblijdt zijnde / gissinge leggende / waer menschen waren / dat aldaer oock versch water soude te vinden zijn ; aen de wal komende / soo was 't een heele steyle schozre opgaende gront / steenich ende klippich / daer het gheweldich op aenbarnde / soo dat gheen middel sagen om te lande te geraecken / des seer dzoevigh waren / vzeesende sonder te landen weder te moeten vertrecken: Eyndelijcke ses mannen haer op 't swemmen vertrouwende / zijn over boozt ghespzonghen / die met groote moeyten ende perijckel te lande geraeckten / blyvende de Boot onderwijlen bupten de barninghe op 25. vadem waters aen de dzegge ghesett. De swemmers te lande gekomen zijnde / sochten den gantschen dagh tot teghens den avont allenthalven naer 't versch water / dat niet en vonden ; daer mede doende zijnde soo vernamen vier menschen / die op handen ende voeten nae haer toe quamen kruppen ; dan de onsen haer onversiens upt een leechte / op de hooghte dicht by komende / soo spzongen sy op / met vollen loop de vlucht nemende / dat die in de Boot zijnde / beschepdelijcke aensaghen; zijnde swarte wilde menschen / gantsch naeckt gaende / jae selber de mannelijcke leden / als beesten onbedeckt latende. Den dagh by het volck te lande / sonder water te vinden dooz ghebzacht zijnde / soo quamen sy teghens den avondt weder aen boozt swemmen / alle te samen seer gequetst zijnde / alsoose met de barninghe zeer tegens de klippen gesmeten waren; des gereetschap gemaeckt wiert ende de dzegge gelicht zijnde / sochten naer beter geleghenthept / den gantschen nacht de wal / bupten de barninge / met kleyn seyl langens barende.

1629. Junius.

Sien te lande roock opgaen.

Vier menschen vernemen.

Doch geen versch water.

Den 15. dito / des mozgens ontrent een punct ghekomen zijnde / bevonden daer een groot Reef af te strecken wel ontrent een mijl in zee / als mede (soo scheen) een ander Reeff langens de wal / soo dat haer beste deden om tusschen beyden dooz te loopen (alsoo 't scheen dat daer heel stil ende slecht water was) doch vonden gheen openinge / als tegens den middagh dat een gat saghen / daer 't niet en barnde / dan 't was periculeus / seer steenigh ende somtijts geen twee voeten waters. Dese wal had een dupnigh boozlant / van ontrent een mijl bzeet eermen aen 't hooge lant quam; Te lande geko-

1629. Iunius. men zijnde/begonnen op't gemelde vooz-lant putten te delven/dan vonden niet dan sout water; des eenig volck naer de hoogte trockē/ daer sy by groot geluck eenige kuylt jens in een klip vonden/staende vol soet water / dat van den regen daer in geballen was; daer sy niet weynigh haren grooten dozst stolpten / want niet meer en mochten/ ende schier ten eynde gekomen waren / hebbende haer sedert van't Schip geweest waren / daghelijckx sonder eenighe wijn ofte andere dzanck met 1 a 2 muskens waters / moeten behelpen; ook vergaederden sy daer en boven noch tot pzovisie in voozraet/ ontrent de 80 kannen waters/blyvende de ganschen nacht daer leggen: Het scheen dat daer weynigh tijts te vooren Swarten geweest waren/ alsoo daer beenen van Crabben/ ende asch van vier vonden.

Dat eyndelijcke een weynigh vinden,

Den 16. dito dagh ghewozden zijnde; resolveerden verder landewaerts in te gaen/ op hoope van in't geberchte meer diergelijcke kuylt jens met versch water te vinden; dan haer soecken was te vergeefs / alsoo bemerckten dat in't geberchte in langen tijt niet gereghent hadt/ook wasser geen apparentie van loopent water/alsoo der achter't selvighe weder heel slecht landt was / dzaghende boomen / lover nocht gras / als allenthalven hooge Mieren-hoopen van aerde opgewozpē/ van verre niet qualijcke Indiaensche woo ningen gelijckende: ook vloogen daer sulck een meenigte van vliegen/dat upt mont/oogen oft aengesicht niet te weeren waren. Sagen hier mede acht swarte menschen / elck een stock in de hant hebbende / die wel tot een musquet-schoot verre by haer quamen / dan siende de onsen naer haer toe komen/hoosen het hasen-padt/ soo dat tot geen spzaeck ofte stilstaen te krijgen waren.

Groote mierhoopen ende menigte van vliegen.

Siende dan datter geē apparentie was/van meerder water te becomen/so resolveerden sy tegens den middag te vertrecken/eñ t'sepl gaende liepen dooz een andere openinghe van vooz3 Recif / wat Noozdelijcker leggende; hebbende aldaer de hooghte van 22. graden/ 17. minuten / van meeninghe naer Iacob Remmessens Revier te loopen; maer de wint Noozt-O. loopende/soo konden den wal niet houden; soo dat deshalven genoot saeckt waren te resolveren (vermits schoon over de 100 mijlen van haer Schip ende gelaten volck verseylt waren / sonder water te vinden / om haer daer mede by te staen/ dan alleenelijcke tot onderhout van haer selven / en dat noch op een rantsoen van 2 mut skens des daeghs) haer beste te doen/ om haer repse in de name Godes / naer Batavia soo spoedelijcke te vervozderen / alseenighsints soude mogelijcke zijn / om den E. Heer Gou-

Iacob Remmensz Revier.

Verseylen naer Batavia.

Gouverneur ende ſijn Raden / haer ongheluck aen te dienen; met verſoeck van ſecours / ende ſoo ſpoedige hulpe / om 't gelaten volck te bergen / als eenighſins ſoude doenlijck zijn. 1629. Iunius.

Den 17. dito betogen lucht / ſoo dat des middaghs geen hooghte bequamen / maer met een Noozt-West ten Noozden topſeyls koelte ende dzoogh weder / behouden N. Ooſten ontrent vijfthien mijlen vertierende.

Den 18. dito / als noch des middaghs gheen hooghte ghehadt / dan zijn dat etmael naer giſſinghe met eenen West Noozt-Westen windt 10 mijlen gheſeylt / hebbende rouw hart weder / met regen ende windt / die op den middagh Noozt-Ooſt / een weynigh ten Noozden liep; doen leyden ſy het om den West.

Dit rouw regenachtigh weder den 19. dito noch aenhoudende / ſoo konden weder gheen hooghte bekomen / dan giſten met een N. Westen windt ten Westen onghevaer ſeven mijlen Noozt Noozt-Ooſt behouden geſeylt te hebben.

Den 20. dito / bevonden haer des middaghs op de hooghte van 19 graden 22 minuten / ende dit etmael ontrent 22 mijlen Noozden behouden vertiert te hebben / zijnde de windt West Zuyd-West / met een ſlap topſeyls koelte / te met was regen daer onder.

Den 21. dito / konden des middaghs weer gheen hooghte ſchieten / hebbende naer giſſinge Noozden behouden ontrent 23 mijlen vertiert / loopende de windt van het Zuyd-Westen tot het Zuyd-Ooſten / bevindende te met wat koelte / dan weder ſtilte.

Den 22. dito / haddenſe des middaghs de hooghte van 16. graden / thien minuten / daerſe ſeer in verwondert waren / niet konnende bedencken hoe ſoo veel bzeete ghewonnen hadden; doch 't ſcheen dat de ſtozm haer gheweldigh om den Noozt gevoert had; in dit etmael zijnſe ontrent 24 mijlen Noozden behouden gheſeylt / de windt met ſlappe topſeyls koelte meeſt Zuyd-Ooſt zijnde.

Den 23. dito konden geen hooghte bekomen / hebbende naer giſſinghe 16 mijlen Noozt ten Westen behouden gheſeylt; den windt dien dagh van het Ooſten tot het Westen heen ende weder loopende / zijnde variabel regenachtigh weder / met veel ſtilte vermenght / de windt des avondts met koelte Zuydt Zuyd-Ooſt ſchietende.

Den 24. dito / was het dzoogh weder / met topſeyls koelte upt den Zuyd-Ooſt ten Zuyden / hebbende des middaghs de hooghte van 13 graden 30 minuten / ende dat etmael Noozt ten Westen behouden 25 mijlen vertiert.

1629. Junius. Den 25. dito hadden sy een Zupt-Oosten wint / met droogh weder ende top-seyls koelte / haer des middaghs op de hooghte van 11. graden / 30 minuten bevindende / en 31 mylen Noort ten Westen geseylt zynde / soo sagen dien dagh veel steen-kroos dryven.

Den 26. op dato gekomen zynde op de hooghte van 9. graden / 56 minuten / hadden met een Zupt-oosten wint droogh weder / ende zyn dit etmael N. ten Westen behouden ontrent 24 mylen geseylt.

Den 27. dito den wint Zupt-oost / top-seyls koelte / ende regenachtigh weder / soo dat gheen hooghte konden bekomen; naer den middagh saghen sy het lant van Java naer gissinge van op 8. graden leggen / noch 4. a 5. mylen van de wal zynde / des sy haer cours W. Noort-West langens de wal heen setten tot tegens den avont / dat een hoeck voor uyt sagen / daer een Eylandeken vol geboomte van af lagh / in den doncker voorby de voorsz hoeck henen zeylende / daer een Recif van af strecktede / ende bevonden achter 't selve een grooten inbocht / daer N. Noort-West inseylende / wierpen 't aen de dregghe op 8 vadem waters / harde grondt / daer den gantschen nacht bleven leggen.

Sien het lant van Iava.

Den 28. des morghens de dregghe ghelicht hebbende / roeyden naer 't lant om versch water te soecken / alsoo wegen geleden dorst seer afghemartelt waren; te lande komende / bevonden sy tot haer grooter geluck een af-loopent waterken / (Godt voor syne genaden niet genoegh konnende dancken) daer sy hare groote dus lange geledene dorst-noodt blusteden / en haer vaetjens met water ghevult hebbende / gingen op den middagh weder t'seyl / om hare reyse naer Batavia te vervorderen.

Den 29. dito / des middernachts in 't tweede quartier sagen sy een Eylandt voor uyt / dat aen stier-boort lieten leggen / met den dagh waren sy nevens de Westelijckste inbocht: van daer moetmen West Noort-West aengaen / alhoewel datmen de wal door de bocht verliest; want eermen aen de Trouwens Eylanden komen / ontmoetmen 't lant weder. Op den middagh bevonden haer op de hooghte van 6 graden 48 minuten; ende dit etmael ontrent 30 mylen / meest West Noort-West behouden geseylt: Ontrent half achter-middagh seylden sy tusschen de twee Trouwens Eylanden deur / staende op 't Westelijckste veel Clappes / ofte Cocos-boomen; des avondts waren sy noch een myl van de Zupdt-hoeck van Iava, ende dry glasen in de twee wacht begonnen sy het nauw / tusschen Iava ende de Princen Eylanden te naecken.

Den

Den 30. dito des morghens ontrent de voornoemde Princen Eylanden zijnde/ soo vertierden sy weghens stilte dien dagh niet meer als twee mijlen / doch tegens den avondt begon 't uyt 't landt wat te koelen. 1629. Iunius.

Den eersten Julius des morghens was 't stil weder / soo dat des middaghs noch wel drij mijlen van 't Eylandt Dwars-inde-wegh waren / hebbende variable winden / die teghens den avondt uyt den Noort-Westen wat begonnen te waeyen / waer mede sy voorby 't voorsz Dwars-inde-weghs Eylandt geraeckten: des avonts wierdt weder heel stil/soo dat den gantschen nacht roeyen moesten. Iulius.

Den 2. dito / des morghens aen 't Eylandt (Toppers-hoetjen genaemt) komende / soo moesten sy weghens de stilte tot elf uyren op de dregge blijven leggen / de Zee windt verwachtende / doch kregen daer weynigh koelte mede; soo dat dien gantschen dagh weder roeyen moesten / hebbende des avondts maer twee mijlen ghewonnen. In 't ondergaen der Sonne saghen sy (ontrent het Eylandt Dwars-inde-wegh) een seyl achter uyt/lieyen deshalven onder de wal/ de dregh in de gront werpende/ om 't selve in te wachten. Sien een seyl.

Den 3. dito / des morghens voor dagh de dregge gelicht zijnde / lieyen naer voornoemde seyl toe / om van 't selvighe Schip eenigh geweer te versoecken / om haer te beschermen; niet wetende offer vrede / dan oorlogh tusschen de Nederlanders ende Iavanen was; dan dichter by komende saghen dry Schepen / zijnde het naeste 't Jacht Sardam; dat den Commandeur François Pelsaert aen boort voert / verstaende uyt den Coopman van Dommelen, dat 't grootste Schip Fredrick Hendrick genaemt was / daer den Heer Raemburgh, Raedt van Indien op was / daer hy dateliicken naer toe voer; ende t' Scheep komende / hem met droefheydt des herten haer droevigh ongeval verhaelde; die hem veel vriendtschap bewees / ende geraden vondt / dat hy by hem Scheep blijven / ende naer Batavia varen soude: De andere Schepen waren Brouwers-haven ende Wesop, daer den Commandeur Grijp op was / zijnde in Compagnie van den Hr. Pieter van den Broeck te samen uyt Suratten gheseylt; doch in Zee van den anderen geschepden.

Den 4. dito / is 't Schip Bommel, uyt Suratten komende / mede by haer gekomen / seggende noch eenige Schepen buyten de straet in Zee gesien te hebben; sonder te weten of het Engelschen ofte Nederlanders waren.

Den 5. dito / des avondts arriveerden sy met doncker voor Batavia Komen voor Batavia te reede.

via op de Reede / niet wetende hoe ſy genoeghſaem Godt de Heere voor ſijn genaden dancken ſoude.

Tot den Leſer.

ALſoo mijn als noch geen dagh-aentekeninge ter hande gekomen is, hoe het hem met 't Schip en de gheberghde perſoonen ſich toeghedraghen heeft, terwijle den Commandeur om hulpe naer Batavia vertrocken was; als alleene de hier achterſtaende rouwe geſchiedeniſſen, proceduren ende bekenteniſſen: vervatende niet te min de voornaemſte grouwelen ende Moorden onder haer voorgevallen; als mede de Iuſtitie over de handt-dadigers gedaen. Soo hebbe 't ſelvige ſoo ordentelijcken niet connen in 't licht geven, als wel verhoop had, des verſoeck ſoo yemandt meerder openinge ende aentekeninge daer van hadde, ſulcks den Drucker ter handt te ſtellen; om 't ſelvige ſchier ofte morgen, in een twee-druck daer by te voegen; ende deſe mijne ghedane arbeydt ten beſten te duyden. Vaert wel, ende leeſt alles met op-merckinge.

VVreedt voornemen.

DEn Onder-koopman Ieronimus Corneliſz Apoteker van Haerlem met noch eenige van de ſijnē/als David Seevangh Aſſiſtent/ Gijſbert van Welderen, Coenraedt van Huyſſen ende andere compliſen/ hadden voor-genomen het Schip (ſoo 't niet verongeluckt had ende ghebleven was) af te loopen. Deſe Onder-koopman met eenigh volck waren noch thien dagen / naer het Schip verongeluckt was op het wrack/ tot der tijdt dat het meeſt aen ſtucken geſlagen was/ geen raedt wetende om te lande te komen; hem daer naer noch twee dagen in de Boegh-ſpriets maſt bergende; doch op een wangh van de ſelvige Boegh-ſpriet hem begeven hebbende / is ſoo eyndelijck met de ſelvighe te lande komen drijven; met hem te ghelijck aen komende een leggher verſch water / een leggher wijn ende een legger azijn.

Weybbe Hays onderwijlen met een party volcks naer een lanck Eylandt gheſonden zijnde om verſch water te ſoecken / heeft 't ſelvige naer twintigh dagen ſoeckens gevonden.

Den Onder-koopman Ieronymus Corneliſz nu ontrent een maent naer 't blijven van 't Schip op 't Eylandt geweeſt zijnde/ ende ſiende het Schip aen ſtucken leggben / ſijn voornemen van 't ſelvige te overweldighen / daer door ghedroocken zijnde; bedacht voor hem niet beter te zijn (alſo nu in abſentie van den Commandeur opperſte was) als alle het volck tot op veertigh mannen te vermoorden/

ende

N°3

ende dan met ſijn overgeblevene ſchelmen / het aenkomende Jacht (tot haerder verloſſinge van Batavia derwaerts geſonden) af te loopen; ende met 't ſelvighe op wyphupt te gaen / ofte tot Duynkercken, oft in Spanien ergens in te loopen.

Op dit ſijn voornemen dan daghelijcks toeleggende; heeft hy hem daer toe tot raets-luyden ende mede-hulpers deſe naervolgende Rabauwen uytverkoren: David van Zeevangh, Gijſbert van Welderen, Coenraedt van Huyſſen, Cornelis Pieterſz van Vytrecht / Jan Hendrickſz van Bremen / Rutgert Frederickſz van Groeningen / Hans Jacob Heylwerck van Baſel / ende anderen meer: Voende haer daer toe dit naervolgende ſchrift met eede ondertekenen.

WY onderſz Perſoonen, om alle miſvertrouwen die onder ons is ofte komen mochte wech te nemen, verbinden by deſe malkanderen op onſer zielen ſaligheydt, ende den grootſten eedt, van dat Godt ons ſoo waerachtelijck moet helpen, den anderen in alles getrouw te weſen, ende broederlijcke liefde toedragen; dat wy ondergeteeckenden den anderen oock in minſten aen lijf ofte goederen ſullen beſchadighen, voor den vrede eerſt malkanderen mondelijck op-gheſeydt te hebben; in kenniſſe van welcke deſen op den 12 Julij 1629, op 't Eylant Bataviaes Kerckhof geteeckent.

Weybbe Hays met de ſijnen om verſch water te ſoecken / onderwijlen noch uytblijvende / ende (ſo boven verhaelt is) dat naer twintig dagen ſoeckens gebonden hebbende / maeckte tot teecken van 't ſelvige wyp wypren; doch bemerckende dat op ſijn ſeyn geen achtingh ghenomen wiert / alſoo dien dagh tot het moorden beſteet wierdt; dat oock eenighe uyt den moort ontkomen / met houte vlotten tot hem gevlucht quamen / die ſulcke ſchrickelijcke wroevige tijdinghe brachten; ſoo heeft hy nu vijf en veertigh mannen ſterck zijnde / beſlooten hem met de ſijnen te beſchermen; ende ſoo ſy hem quamen te bevechten / tegenweer te bieden; maeckende tot dien eynde geweer van hoepen ende ſpijckers / die ſy aen ſtocken bonden.

Het volck op dertigh mannen en vier jongers nu meeſt vermoort ende aen kant gheholpen zijnde; ſoo bonden deſe Schelmen goet met twee plat-gheboomde ſloepen naer 't hooghe Eylandt te trecken / om Weybbe Hays met de ſijnen mede te overvallen / ende doot te ſlaen; ſeggende / ſoo daer een Jacht tot haerder verloſſinge binnen door quam / dat hy 't ſelve (van haer voorgenomen aenſlagh) ſoude waerſchouwen; ſulcks dat van haer diſſeyn verſteecken ſouden blijven / des ſy mede aen kant moſten.

C Onder-

Onderwijlen noch een ander party volcks op een ander Eylandeken zijnde; soo is David Zeevangh in laetste van Julio met een wel-gemande Sloep derwaerts gevaren / heeft haer overvallen / en alle te samen / upt-genomen seven jongens ende eenige vrouwen / vermoort.

Dese bloedt-dorstighe Tyrannen van 't moorden als droncken geworden zijnde / waren tot sodanige vermetele hovaerdye ende opgeblasenthept gekomen / dat niet en ontsagen des Compagnies kostelijcke gebergde stoffen aen te tastē / haer daer veel nieuwe fatsoenen van kleederen van doende maken / die met soo veel goude passementen boordende als eenighsins mogelijck was; Ieronymus Cornelisz daer een goede voorganger in zijnde; doende daerenboven sijn Trawanten (daer hy hem best op vertrouwde / en die in 't moorden willigh waren /) in 't roode laecken kleeden / met twee en dry goude passementen dick geboort zijnde. Om den loop haerder boosheydt noch rupmer toom te geven / soo hebben sy oock eenighe overgeblevene Vrouw-luyden in deser voegen onder haer ten buyte upt-gedeelt; Ieronymus Cornelisz voor sijn gedeelte nemende Lucretia Ians, hups-vrouwe van Boudewijn van der Mijlen; en Coenraedt van Huyssen, Iudigh Gijsberts, outste dochter van hare Predicant / Gijsbert Sebastiaensz, die / soo hy 't leven behouden wilde / sulcks met gedult aensien most; voorts souden Trijntjen ende Susjen Fredericks gesusters / nevens Anneken Bosschietsters / Anneken Herders ende Marritje Lowijssen het resterende volck ten dienste moeten staen; haer ten dien eynde verscheyde wetten voorschrijvende / daersе haer alle met eede toe mosten verbinden / soose het leven behouden wilden / als by dese naervolgende acte is blijckende.

WY ondersz persoonen verbinden malkanderen op onser zielen saligheydt, ende soo waer als ons Godt helpen wil; volghens den voorgaenden eedt den anderen ghehouw ende ghetrouw te sullen zijn, niets in 't heymelijck ofte openbaer, op den anderen te attenteeren, veel min gedoogen geattenteert te werden, maer het gemeyne besten in alles voor te staen; ende ons met dese naervolgende Vrouw-persoonen, volgens de beraemde wetten te vergenoegen, als Lucretia Ians, Iudigh Gijsberts, Anneken Herders, Trijntje ende Susje Fredericks, Anneken Bosschietsters ende Marritjen Lowijsen; haer dien volgende te maintineeren, ende alles te doen dat tot de meeste vrede is streckende. In kenniſse van welcke wy desen den 16 Iulii 1629 op 't Eylandt Bataviaes Kerckhof onderteeckent hebben.

Eyndelijck is de hoovaerdige vermetenheydt van desen Ieronymus

mus Corneliſz ſoo hooge geſtegen / dat hem den naem van Koopman (alſo daer geen Koophandel te dryven was) te geringe was; des liet hem den tytel van Capiteyn generael geven / doende 't ſelvige den volckeren / ſes en dertigh mannen ſterck zijnde / met eeden beloofden / ende hem daer voor erkennen / en gehoorſamen / als ſulcks dit bygaende geſchrift is getuygende.

WY onderſchreven Perſoonen, alle hier tegenwoordigh op dit Eylandt zijnde, ſoo wel Raedts-verwant, Soldaten, Bootſgeſellen, als onſen Domine, geenen uytgeſondert, en wie het ſoude moghen weſen, nemen aen voor onſe Opperhooft, als Capiteyn Generael, Jeronymus Corneliſz, die wy eendrachtelijcke, en yeder in 't beſonder ſweeren (ſoo waer ons Godt helpen wil) in alle 't gene hy ons ſal gebieden, ghetrouw ende ghehoorſaem te ſullen weſen; en wie ter contrarie doet, dat hy des Duyvels eygen zijn ſal: Hier mede te niet doende, ende afleggende alle voorgaende openbare ende particuliere beloften ende eeden, die voor deſen ghepaſſeert zijn; daer onder begrepen zijnde alle heymelicke cameraetſchappen, tentſchappen ende andere, hoedanigh die ſouden moghen ghenaemt zijn. Begeeren voorders dat het Bootsvolck onder ons niet meer Bootſgeſellen, maer gelijckelijcke met de andere Soldaten onder een Compagnie ſullen genaemt ende gereeckent werden. Aldus gedaen ende onderteeckent op het Eylandt, ghenaemt Bataviaes Kerckhof, den 20. Auguſti 1629. En was onderteeckent als volght:

Coenraedt van Huyſſen.
Iacob Pieterſz Coſijn.
Gyſbert van Welderen.
Reynier Heyndrickſz, Bottelier.
Andries Jonas van Luyck. Soldaet.
Matthijs Beyr vã Munſterberg. Sold.
Iaques Pilman van Pres. Soldaet.
Andries Liebent van Oldenburg. Sold.
Hans Hardens uyt Ditmarſz. Sold.
Ieuriaen Ianſz van Bremen. Bootſgeſ.
Ian Willemſz Selyns. Kuyper.
Cornelis Pieterſz van Vytrecht. Sold.
Ielis Phlipſen van Malmidier. Adel.
Iohã Iacob Heylwerck vã Baſel, Adel.
Allert Ianſz vã Aſſendelſt, Boſſchiet.
Gerrit Willemſz vã Enckhuyſ. Bootſg.
Ian Pillegrom de Bye van Bommel.
Salomon de Scanis, Onder-coopman.
David Zeevanck.
Wouter Loos van Maſtricht.
Gyſbert Baſtiaenſz. Predicant.
Ian Hendrickſz van Bremen. Sold.
Rutgert Frederickſz. Slootemaecker.
Hans Frederickſz van Bremen. Sold.
Luycas Ieliſz, uyt den Hage. Adel.
Abraham Ianſz van Ypere, Boſſchier.
Olivier van Welderen. Adel. (ſtent.
Iſbrant Iſbrantſz van Purmerent, Aſſi-
Ian Egbertſz. Timmerman.
Hendrick Jaſperſz vã Montfort. Sold.
Tewis Ianſz, van Amſterd. Timmerm.
Claes Harmenſz van Campen, Hooplooper.
Rogier Decker van Haerlem. Jongen.
Abrahã Gerritſz van de Siara-leonis.
Lenart Michielſz van Os, Adel.

Soecken haer mede-broeders te bevechten.

Seven ofte acht dagen daer naer weder raet ghehouden hebbende / beſloten Weybbe Hays met de ſijnen te beſpringen; want deſe mede om den hals weſende / ſo hadden ſy niemandt te vreeſen; te meer alſoo eenen Pieter Lambertſz Bootſgeſel / met een gemaeckt ſchuytjen ontvlucht ende by haer gekomen was / dieſe nevens het ſchuytjen om te ſtraffen weder wilden hebben; daer toe dan twee en twintigh van de oolijckſte rabauwen uytverkoren hebbende / zijn derwaerts getrocken; naer een hart gevecht ghedronghen zijnde weder te rugge te keeren. Dit haer miſluckt zijnde / ſoo hebben eenige dagen daer naer (zijnde in Julio) haer aenſlach weder herbat; tot dien eynde dry ſchuytjens met ſeven en dertigh mannen ghereet maeckende; Ieronimus Corneliſz hem ſelver daer by begevende / verhopende met ſijn tegenwoordighept de overhandt te behouden: by 't Eylandt komende / zijn daer recht op aengevaren; doch Weybbe Hays met de ſijnen bewaerden hare poſten wel / haer vromelijck weerende / ſtaende aen ſtrant tot de knyen toe in 't water: Deſe verbloeckte moordenaers ſiende dat ſy met gewelt niet en konden uytrechten / hebben den leeuwen hupt laten varen / het voſſen vel te werck ſtellende / verſochten met haer te vereenighen; daer toe den Domine, ofte Predicant ghebruyckende; deſe naer veel over ende weder gaen / ſoo veel te wegen gebracht heeft / dat het vechten voor dien dagh geſtaeckt ende opghehouden is / onder beloften van des anderen daeghs het accoort met eeden te beveſtighen / ende dat ſy als dan Weybbe Hays ende de ſijnen eenige laeckenen tot kleedinghe leveren ſoude; daer voren het ontvoerde ſchuytjen weder genietende. Terwijlen Ieronymus Corneliſz doende was / om door tuſſchenſpreken van den Predicant dit accoort te treffen; ende ſulcks by de andere vernomen zijnde / ſoo waren die daer niet wel mede te vreden: Coenraedt van Huyſſen in toorn uytberſtende / ſeyde / hy wilde des anderen daeghs doen vechten tegens danck van die ſulcks leet was. David Zeevanck deſe gemaeckte vrede mede ſeer verdrietende / heeft onderwijlen ſijn beſte gedaen / eenige Franſche Soldaten van Weybbe Hays geſelſchap / met belofte van peder ſes dupſent guldens aen geldt te tellen / op ſijn zijde te trecken; om / als des anderen daeghs de gemaeckte vrede beveſtight ſoude werden / by haer over te komen; en te lichter Weybbe Hays gheſelſchap aen kant te hebben. Op deſe voorwaerden dan van den anderen gheſcheyden zijnde / ſoo heeft David Zeevanck aen Ieronymus Corneliſz ſijn handelinge met Weybbes Soldaten te kennen gegeven; hem dit Schelm-ſtuck

Daer met valſheydt toe foecken te geraecken.

wel

wel bevallende/ heeft/ om deſe Soldaten meer te ſtercken/ haer deſe nabolgende brief/ met een Daniel Corneliſz, **op den 23. Julii/ ſecretelijck toegeſonden.**

BEminde Broeders ende Vrienden Iean Hongaer, Iean Renouw de Mirinbry, Thomas de Villier, Iean Boniver ende Eduart Coe, hoe wy langer uwe voorgaende ghetrouwe broederlijcke vriendtſchap by ons ſelven overleggen, hoe wy meerder verwonderen, dat ghy-lieden, die op 't verſoeck van my den Koopman vrywilligh vertrocken zijt, om het hooghe Eylandt te beſichtigen, niet weder en keert, om beſcheydt te brenghen; door dien wy u altijdt gheacht ende ghehouden hebben voor onſe grootſte ende ghetrouwſte Broeders ende Vrienden; ende noch uwe verbinteniſſe ende geſelſchap (die wy ſoo waerdt achten als ons eygen leven) ghefocht hebben, ende noch ſoecken naer te jagen. Maer 't gene ons vremt dunckt, is, dat ghy-lieden ſchijnt gehoor te geven aen de wijs-maeckinge van ſommige miſdadighen, die hier om mutinatie de doodt verdient, ende deſhalven naer een ander Eylandt verſonden waren; die buyten ons weten by u-lieden gekomen zijn: dat wy Iean Coos de Sally op het Eylandt verſonden hebben, is alleen geſchiedt ter conſideratie van Iean Thierſon; die, door dien hy uyt de leggers geſoopen had, mede verſonden is; om dat beducht waren, dat Iean Coos hem behulpigh ſoude zijn; 't welck wy naerderhandt verſtaen hebben anders te zijn, door dien hy ons preſenteerde, ſoo hy by ons mochte leven ende ſterven, Iean Thierſon te doorſteecken; ſoo hy daer toe noch gheſint was, 't ſoude ons een aenghename dienſt ende vriendtſchap zijn. Nu dan beminde Broeders ende Vrienden, begheeft u, nevens Iean Coos weder by ons, helpt de gherechtigheydt voorſtaen ende de miſdadighen te ſtraffen; ſoeckt ons voornamentlijcke levendigh in handen te leveren, die, die ons eergiſteren ſoo verradelijck van ons meeſte behulp (het Schuytjen) berooft hebben; als Lucas de Botteliers maet, Cornelis den dicken Trompetter, Cornelis den Aſſiſtent, Ian Michielſz den Dooven, Adriaen den Boſſchieter, ſcheele Heyndrick, Theunis Claeſz, Cornelis Hellincks ende andere Bootſgheſellen die by u zijn; alſoo ſy ſonder u weten een Compas hebben, om heymelijck met het Schuytjen naer 't vaſte Landt te vertrecken. Den Koopman die een ſonderlingh wel-ghevallen en vertrouwen op Weybbe Hayes heeft, wenſchen dat ghy hem dit ſecretelijcke wilt verwittighen. Voorts refereren wy ons in alles op het rapport, dat brengher deſes u-lieder Confrater Daniel Corneliſz, mondelinghe doen ſal; indien ghy hem vry gheleydt gheven wilt. Datum den drie-en-twintighſten Iulii 1629, op 't Eylandt Bataviaes Kerckhof.

Doch mis-luckt heer.

Desen brief Weybbe en de sijnen ter hande gekomen zijnde / ende bemerckende dat het nu met listen op haer aengelepdt was; soo zijn sy op haer hoede gheweest. Dese Schelmen met haren Capiteyn Ieronymus Cornelisz des ander daegs ses sterck/ met de beloofde laeckenen gekomen wesende/ om de gemaeckte vrede te bevestigen/ (weynigh achterdocht hebbende / dat haer valsheydt aen den dagh gekomen was) ende te lande getreden zijnde; soo zijnse van Weybbe Hays volck schielijcken overvallen; vier van de haren/als David Zeevangh Assistent / Coenraedt van Huyssen, Gijsbert van Welderen Adelhorst / ende Cornelis Pietersz van Vytrecht Soldaet doot blijvende/ is Ieronymus Cornelisz haer opgheworpen Capiteyn ghevanghen / ende Wouter Loos 't ontkomen.

Geraecken selver in 't lijden.

Wouter Loos van Maestricht desen dans ontspronghen zijnde / en tijdinge van dit ongeluckigh wedervaren den sijnen gebracht hebbende; soo hebben sy hem alte samen by provisie / in Jeronymus plaetse tot haren Capiteyn aengenomen: hy/ om dese nieuwe aengenomen dienst wel upt te voeren / heeft Weybbe Hays met de sijnen niet langhe in vrede ghelaten / maer is hem des anderen daeghs 's morgens met twee wel-ghemande sloepen volcks weder komen bespringen; verhopende eenmael tot haer bloedt-dorstigh opset te geraecken / ofte Ieronymus Cornelisz weder upt haer handen te verlossen.

Dat anderen beschooren hadden.

Weybbe Hays als een voorsichtigh man / wel op sijn hoede zijnde/ en dese twee aenkomende sloepen vernemende / heeft sijn volck op strant in order gestelt; die haer oock soo verweerden / dat de aenkomende schelmen gedwongen waren te vertrecken; vier van Weybbes volck seer swaerlijck gequest zijnde.

Dit is wel 't voornaemste / ghedurende het uptblijven van den Commandeur François Pelsaert, onder dit ongeluckigh volck voorgevallen; waer van wy de vervolgende Historie (soo veel hebben konnen te wete komen) verhalen sullen.

Vervolgh van de Voyagie.

1629. Iulius.

DEn Commandeur François Pelsaert den 5. Julius voor Batavia op de Reede gekomen zijnde (als vooren verhaelt is) soo heeft hy hem 's ander-daeghs voorts te Lande ende ten Hove begeven; sijn ongheluck den E. Heer Generael Jan Pietersz Coen ende sijnen Raden bekent makende/met versoeck van haestige hulpe/om de ge-

berghe

berghde menſchen / ende Compagnies goederen ſoo veel in behouden handen te brengen / als 't mogelijcken zijn ſoude; echter zijnder eenighe daghen daer mede door-ghebracht; tot dat hem eyndelijck 't Jacht Saerdam toegevoeght is: dat dan ge-equipeert / met volck ende victuyes voorſien zijnde / ſoo was den tijdt van thien dagen verloopen eer hy ſchrap konde geraecken; ſulcks dat eerſt den 15. Julii des morgens met de landt-windt t'ſepl gegaen is. Des achtermiddaghs ontrent het Menſche-eters Eylandt komende / ontmoetede aldaer het Schip Leyden, zijnde den 8. May 1628 upt het Vaderlandt (ofte Texel) geſeylt; ende dat in geſelſchap met 't Schip 't wapen van Enckhuyſen; dat den 12. October laeſtleden ontrent de Sierra-leonis, door ſijn kruydt opgeſprongen was; ſoo dat maer ſeven-en-vijftigh perſoonen / door 't Schip Leyden geberght wierden; hebbende reets hondert seventigh dooden gehadt; dan het reſteerende volck was redelijck kloeck ende geſondt; alſoo ſy een maendt langh aen Sillebor op Sumatra ververſcht hadden. Tegens den avondt ſagen ſy mede het Schip Beets, ofte Wigge van Hoorn; zijnde in de Vloot van de E. Heer Iacob Specks uptgeſeylt.

1629. Julius.

Gaen van Batavia t'ſeyl.

Den 16. dito was 't meeſt ſtil / ſoo dat dien dagh met ſeylen weynigh vorderden / maer dreven met de ſtroom de Straet hardt upt / ſiende des avondts de Princen Eylanden.

Den 17. dito / des morgens hadden ſy de Princen Eylanden Oost Noort-Oost van haer / hebbende den gantſchen nacht meeſt ſtilte / dan voor Sonnen opgangh begon het upt den Zuyden op te koelen / ſtelden cours Zuyd Zuyd-Oost; tegens den middagh liep de windt een ſtreeck Oostelijcker / ſoo dat maer Zuyd ten Weſten aenſeylen konden.

Den 18. dito / des middaghs peylden de hooghte van 8 graden 25 minuten Zuyder breedte / zijnde de windt Zuyd-Oost / cours Zuydt Zuyd-Weſt / giſten dien dagh Zuyd-Weſt ten Zuyden behouden cours 25 mijlen vertiert te hebben.

Den 19. dito ſoo bevonden haer des middaghs op de hooghte van 9 graden 5 minuten / ſtellende cours met eenen Zuyden windt / Zuydt ten Weſten / hebbende naer giſſinghe Zuyd-Weſt ten Zuyden behouden 24 mijlen geſeylt.

Den 20. dito des middaghs ghekomen zijnde op de hooghte van 11 graden / ſoo hadden den windt Zuyd-Oost ten Oosten / cours Zuydt ten Weſten / dat etmael Zuydt Zuyd-Weſt 20 mijlen gheſeylt zijnde.

Den

1629. Julius. Den 21. dito hadden variable winden/daer onder somwylen wat ſtilte/ kregen in den mozgen reghen / ſoo dat dertigh ofte veertigh kannen waters vergaerden / hebbende op den middagh de hooghte van 10 graden 38 minuten / by giſſinge 11 mylen Zuyd-Weſt ten Zuyden behouden geſeylt zynde.

Den 22. dito de windt met top-ſeyls koelte uyt den Zuyd-Oosten/ſtelden cours Zuydt Zuyd-Weſt/nemende des middaghs Polus hooghte / bevonden die 12 graden 41 minuten / ſoo dat Zuyd-Weſt ten Zuyden behouden 19 mylen meenden vertiert te hebben.

Den 23. dito de windt met buyen in ende uyt waeyende / bevonden haer des middaghs op 14 graden/ontrent 22 mylen dat etmael vertiert zynde.

Den 24. dito/ den windt Zuyd-Ooſt/cours Zuydt Zuyd-Weſt/ ende Zuydt Zuyd-Weſt ten Zuyden behouden / hebbende des middaghs 15 graden 14 minuten Polus hooghte / en naer giſſinghe 22 mylen geſeylt.

Den 25. dito / met eenen Ooſt Zuyd-Oosten windt / ontrent 17 mylen Zuyd Zuyd-Weſt behouden geſeylt / hadden des middaghs 16 graden 16 minuten hooghte.

Den 26. dito den windt Ooſt / cours Zuydt Zuyd-Ooſt / ende Zuyden behouden/ 's middaghs de hooghte van 17 graden 52 minuten/ hebbende in dit etmael 23 mylen vertiert.

Den 27. dito des middaghs/ bevonden haer op Polus hooghte van 18 graden 55 minuten / hebbende den wint met ſtilte Ooſt ten Zuyden / giſten Zuyden behouden 15½ myl geſeylt te hebben.

Den 28. dito des mozghens de windt met een mope koelte ende ſtozt-regen Zuydt Zuyd-Ooſt ſchietende/ſoo wenden 't Ooſtelyck over/ cours Zuyden behouden/ zynde des middaghs op de hooghte van 19 graden 45 minuten.

Den 29. dito weghens mottigh doncker weder des middaghs geen hooghte bekomen hebbende/ ſoo giſten echter Zuyden behouden 20 mylen gebozdert te zyn.

Het weder den 31. dito opgheklaert zynde / ſoo namen des middaghs Polus hooghte van 20 graden 9 minuten / zynde de lenghte 132 graden 8 minuten; aldoen begon de windt te Zuydelyeken/ ſoo dat het Ooſtwaerts over leyden / ſeylende tot in den nacht Zuyd-Ooſt ten Oosten aen / tot dat de windt weder Weſt Zuyd-Weſt liep.

Auguſtus. Den eerſten Auguſti met een Zuyd-Oosten windt Zuyd-Weſt ten

ten Zuyden behouden geſeylt hebbende / ſoo hadden des middaghs hooghte van 21 graden 13 minuten / zÿnde de lenghte 133 graden 35 minuten. 1629. Auguſtus.

In dier gheſtalte tot den 5. dito booztſeylende / bevonden haer des middaghs op de hooghte van 24 graden 45 minuten / zÿnde de lenghte 130 graden 8 minuten / met eenen Zuydt Zuyd-Ooſten wint / tot 's avondts Zuyd-Weſt aenſeylende / tot dat de windt ſeer variabel om ende weder liep / ſoo dat ghenoodtſaeckt waren dickmaels te wenden.

Den 6. dito des middaghs Zuyder bzeedte van 24 graden 32 minuten / hadden alſdoen harde deyningen upt den Zuydt-Weſten / de windt ſeer variabel zÿnde / ſoo dat het te mets Ooſt / ende dan weder Zuydt overleggen moſten.

Den 7. dito ghekomen zÿnde op de hooghte van 24 graden 49 minuten / ſeyldenſe met eenen Zupt Zuyd-Ooſten wint Zuyd-Weſt aen / tot dat des nachts de windt Ooſt Zuydt-Ooſt liep / lepden 't alſdoen met mottigh weder Zuydt over.

Den 10. dito des middaghs ghekomen op de Zuyder bzeedte van 27 graden 54 minuten / ſoo liepen met een Nooꝛd-Ooſten windt meeſt Ooſt aen / naer dat die in ofte upt reè / zÿnde ſeer hardt weder.

Den 11. dito / des booꝛmiddaghs den windt upt den Weſten / ſoo dat Weſt Nooꝛd-Weſt aengingen / hebbende Polus hooghte van 27 graden 57 minuten; des nachts quam hy met harde koelte upt den Zuyden ende Zuydt Zuyd-Weſten.

Den 12. dito des middaghs gekomen zÿnde op 27 graden 2 minuten / hadden den windt Zuydt ten Weſten / ende cours Ooſt; naer den middagh variabel weder zÿnde / liep den windt Zuyd-Ooſt / des het wenden.

Den 13. dito op den middagh gekomen zÿnde op de hooghte van 25 graden 50 minuten / was 't met een zuydt-ooſten windt ſtil weder / ſoo dat 3. zuyd-weſt ende zuyd-weſt ten zuyden aenſeylden; doch den windt daer naer variabel / hebben 't dickmaels gewent / naer dat hy in ofte uptſchoot.

Den 14. dito wegens betrocken weder geen hooghte konnende nemen / ſoo giſten echter op de ſelvighe bzeete te zÿn / hebbende de windt zuyd-weſt ten zuyden / des met een hol water upt den zuyden / ooſt zuyd-ooſt aenſeylden.

Den 15. dito des middaghs zuyder bzeete van 26 graden 30 minuten

1629. Augustus. nuten bekomen hebbende / soo kregen met harde koelte en bupigh regenachtigh weder een zupden windt / sulcks dat ooſt zupd-ooſt mochten aenſeplen.

Den 16. dito / des middaghs de hooghte van 26 graden 16 minuten / den windt zupden / die des nachts zupd-ooſt ten zupden ſchoot / des het weſtelijck over t'zeewaerts wenden.

Den 17. dito des middaghs geen hooghte bekomen / des giſten twee mijlen zupdt aen ghewonnen te hebben / hebbende den gantſchen nacht een harde koelte upt den zupdt zupd-weſten ; des mozgens wierdt het ſlecht water / ende liep de windt ooſtelijck.

Den 18. dito geen hooghte bekomende / soo giſten echter zupder bzeete te hebben van 27 graden 15 minuten / den wint met moy weder ooſt zupd-ooſt zijnde / sulcks dat dat gantſche etmael zupden aenſeplden.

Den 19. dito haer des middaghs op 28 graden 29 minuten bevindende / hadden met labber-koelte eenen ooſt zupd-ooſten windt / die des mozghens zupdt zupd-weſt ſchoot / daer het boozt ſtil op wierdt.

Den 20. dito des middaghs zupder bzeete van 29 graden 10 minuten / den windt zupden / gingen ooſt ten zupden aen / des nachts een labber-koelte met variable winden.

Den 21. dito hebben geen hooghte bekomen / doch giſten die als voren ; ſeplden met een zupden windt / ooſt behouden aen / hebbende harde depningen upt den zupdt zupd-weſten / gingen boozts ooſt ten zupden aen.

Den 22. dito / haer des middaghs bevindende op zupder bzeete van 29 graden 19 minuten / ſo hadden de wint zupden cours / noozt-ooſt ; alſdoen giſten de Stier-lupden noch ontrent 15 mijlen van't gheblevene Schip te zijn.

Den 23. dito / gekomen zijnde op Polus hooghte van 28 graden 14 minuten / hebbende de windt zupdt-weſt / cours ooſt / giſten alſdoen de langhte van 't landt te hebben / dzeven derhalven des nachts twee quartier met de fock op de maſt.

Tot den 25. dito des mozghens gheſeplt zijnde / hadden des middaghs zupder bzeete van 27 graden 56 minuten / alſdoen bevonden ſy dat de ſtroom haer dat etmael ghewoonelijcker wijſe om den noozt gelepdt hadden / oock ſaghen ſy veel harde rabelinghen / meenden oock eenighe Eylanden ende berninghe van de zee te ſien / dan het was 't blicken van de Son ; hadden alſdoen den wint zupden /

den / ten naeſten by ooſtelijck over; des nachts in 't eerſte quartier liep hy Zuydt Z-ooſt / des het weſtelijcken oberwenden / ende het wiert ſtil / dan de Zee liep ſchrickelijcken hol upt den Z. Z-Weſten. 1629. Auguſtus.

Den 26. dito des middaeghs 28 graden / 5 minuten hooghte bekomen / zijnde de wint Zuydt ten weſten / met groote holle zee / die naer den middagh Z. Z-ooſt ſchoot / wenden 't weſtwaerts over; ſoo ontrent neghen ofte thien glaſen gheloopen hebbende / moſten't wegens 't holle water weder om den ooſt leggen.

Den 27. dito was het den gantſchen dagh meeſt ſtil / ſulckx dat ongemaniert weſtwaerts aendreven / hebbende des middaegs zuyder breette van 28 graden 13 minuten / de zee hart upt den zuyden aenſchietende; tegens den avont begon het upt den Zuydt-weſten te koelen / dies / Zuyd-ooſt aenſeylden / dan hadden 's nachts weder veel ſtilten.

Den 28. dito op de hooghte van 28 graden / 35 minuten geraeckt zijnde / liepen met eenen Z. Z-weſten wint ooſt aen; doen ſagen ſy het eerſte kroos drijven / waer upt giſten haeſt lant te ſullen ſien / liepen twee quartier / met harde voortgangh zuydelijck aen; maer lieten 't in de dagh-wacht met de fock op de maſt drijven; den wint des morgens weder Z-ooſt ten ooſten loopende. Sien kroos drijven.

Den 29. dito / hadden alſdoen zuyder breette van 28 graden / 10 minuten / den wint Z-ooſt ten zuyden / met hart weder / ſtaende de mars-ſeyls ter halver ſtengh / ſulckx dat wederom Zuyder breete verloren hebben; des avonts wenden 't zeewaerts / den gheheelen nacht over Z-weſt ten weſten aenſeylende.

Den 30. dito / des middaghs zuyder breete van 29 graden / 55 minuten hebbende / was den wint Zuydt-ooſt ten Z. de zee hart upt den Z. Zuydt-weſten aenſchietende.

Den 31. dito voor den middagh was het heel ſtil / ſoo dat Polus hooghte peylden 29 graden / 49 minuten / den wint naer den middagh weſtelijck opkoelende / ſetten haer cours Noort-ooſt ten ooſten aen / vermits niet wiſten hoe verre noch van 't landt waren; des morgens liep de wint Zuydt-ooſt / daer naer / Ooſt N. O.

Den eerſten September / met variable winden des middaghs zuyder breete bekomen hebbende van 29 graden / 16 minuten / ſoo was het niet mogelijcken om den ooſt te komen. Septemb.

Den 2. dito des morghens liep den wint met top-ſeyls koelte Noorden / zijnde des middaghs op de hooghte van 30 graden / 16 minuten / bevonden haer alſdoen ſeer hart om den Zuydt gedreven;

1629. Septemb. des avonts boeghden hem den windt Noozt-weſt / des Noozt-ooſt ten N. aengingen.

Den 3. dito des mozgens met een Weſtelijcke wint veel kroos ſiende dzijven / ſetten hare cours ooſt aen / des middaeghs het vaſte Zupt-lant in 't geſicht bekomende / dat hem Noozt N-weſt / ende Z. Zupt-ooſt ſtreckten ; daer ontrent dzy mijlen af weſende ſagen ſy't naer giſſingh noch wel vier mijlen Zuptwaerts hene ſtrecken / alwaert't ſich eynde ; het is heel kael flecht landt / met ſommige ſant-duynen / als om den Noozdt ; hadden daer op 25 vadem ſchoone ſant-grondt / en des middaeghs hooghte van 29 graden / 16 minuten / haer cours met eenen W. Zupt-weſten wint / Noozt-weſt aenſtellende / doch de holle depningen ſmeeten haer ſoo naer de wal toe / dat het des avonts een mijl van't lant ſetten moſten / daer twee glaſen in de eerſte wacht het ancker in twee ſtucken bzack / ſoo dat niet ſonder perijckel met der haeſt een ander lieten vallen.

Komen niet ſonder perijckel op het vaſte Zuydlandt,

Den 4. dito des mozgens de wint Zupt-weſt ten Z. met holle depningen / die op den dagh Z. Zupt-weſt veranderde ; doen lichten ſy haer ancker / ende quamen booz middagh onder zeyl / haer cours Weſt Noozd-weſt t'zeewaerts ſtellende om wat van de lager wal te geraecken / hebbende des middaeghs Zupder bzeete van 28 graden / 50 minuten ; het lant begon hem van hier een ſtreeck te ontvallen / te weten Noozt ten Weſten ende Zupt ten Ooſten ; naer den middagh liep de wint Zupden / des Noozden aenginghen ; ontrent den avont wierden ſy een dzooghte ghewaer / recht booz upt / ofte Weſt aen haer geleghen / geen muſquet-ſchoot daer af zijnde / hebbende niet boven 25 vadem ſchoone ſtrant-gront / dies ſy het wenden / een half mijl Ooſt Zupdt-ooſt daer af-loopende / daer ſy vijf mijlen van't vaſte lant op 27 vadem ſchoone gront ten ancker quamen : het wiert des nachts met ſtilte heel ſchoon weder / den wint Zupt ten Ooſten zijnde.

Den 5. dito met eenen Z. Zupt-ooſten wint lieflijck weder zijnde / lichten ſy in den mozgen-ſtont haer ancker / en een uur Z. Zupt-weſt aen geſeylt hebbende / ſoo wierden ſy booz upt langhens haer cours henen bzandende dzooghten ende Eylandekens gewaer ; de windt hant over hant ruymende / liep Ooſtelijck / ſoo dat zupdelijcker / ende Z. Z-Ooſt zeylen konden : dit reciff ofte dzoogte ſtrecktе hem Z. Zupt-weſt / ende Noozt N-ooſt ; bevonden daer langens henen 27. 28. a 29 vadem ſandt-grondt. Des boozmiddaghs ten

Vernemen barninge.

elf

elf uren waren het vaſte lant upt het gheſichte / hebbende alſdoen Zuyder breete van 28 graden / 59 minuten / zijnde een hoeck van 't reciſ Weſt Zuyt-weſt van haer met een duyple ſchooren gront / op de diepte van 50 a 60 vadem waters: naer den middagh begon het ſtil te worden / ſoo dat de ſtroom haer heel om den Weſt leyden / en de ruyſen ontvielen haer heel weſtelijcken; giſten alſdoen ontrent acht mijlen van 't vaſte lant te weſen; deſe ſtilte duurde den gantſchen nacht / en dreven ſoo dicht langens de ruyſen henen / datſe die den gantſchen nacht konden hooren ruyſchen. 1629. Septemb.

Den 6. dito des morghens waren de ruyſen upt 't gheſicht; ontrent elf uren quam de lucht upt den W. Noort-weſten / liepen ten naeſten by weder naer de ruyſen toe / zijnde des middags op de hoogte van 28 graden / 44 minuten / alſdoen begon het ſeer hart upt den Noort-weſten te waeyen / ſoo dat dien achtermiddagh af ende aen labeerden / bevindende dat den ſtroom haer ſeer om den Noort-weſt leyde; des avondts wenden ſy 't weder van de ruyſen t' zeewaerts / hebbende op 40 vadem duyple clipachtige gront / deſe droogte ſtrecktе hem buyten Zuyt-O. ende Noort-W. des avonts begon het ſoo ſtijf te waeyen / dat den gantſchen nacht met huyckende ſchover ſeylen / ende variable winden loopen moſten.

Den 7. dito des morghens nam het weder af / ſoo dat de ſeylen weder bygeſet wierden / hebbende des middaeghs de hooghte van 29 graden / 30 minuten; liepen alſdoen Noortwaerts over / om het vaſte landt in 't geſicht te bekomen; dan den wint Weſt Noort-Weſt ſcherpende / ſoo waren ghenoot ſaeckt het t' zeewaerts over te leggen.

Den 8. dito des middaeghs op de Zuyder breete van 29 graden / 7 minuten zijnde / ſtelden haer cours N-ooſt aen / ſoo dat des avonts de berninge weder in 't geſicht kregen / liepen derhalven den gantſchen nacht Weſt Zuyt-W. t' zeewaerts / den wint Noort-W. zijnde; doen begon 't ſoo hart te waeyen / dat de mars-ſeylen in moſten.

Den 9. dito des morgens hebben 't weder naer 't lant gewent / zijnde des middaeghs op de hooghte van 29 graden / den reſteerende dagh met af ende aenwenden verſlijtende; des avonts waeyden 't upt den Noort-W. een harden ſtorm / hebbende ghenoegh te doen / dat het met ſchover zeylen konden gaende houden.

Den 10. dito een Weſtelijcke windt en topſeyls koelte / weder zeyl gemaeckt hebbende / ſoo hadden ſy des middaeghs Zuyder breete van 29 graden / 30 minuten.

1629. Septemb. Den 11. dito des morgens was het ſtil / doch hadden een hollen Zee / den windt upt den Weſt Zuydt-Weſten / ſoo dat gheen Noort konden winnen / ofte waren op ofte by de rudſen; hebbende des middaghs Polus hooghte van 28 graden / 48 minuten / met variable winden; lieten't den gantſchen nacht met de fock op de maſt dryven.

Den 12. dito des morgens maeckten weder ſeyl / Ooſt aengaende / tot dat haer des middaghs op de hooghte van 28 graden / 13 minuten bevonden / dies weder wat zuydelijcker liepen / om recht op 28 graden / 20 minuten te lande te komen / zijnde de wint Zuydweſt / hadden groote depningen; des naermiddaghs twee uren voor Sonnen ondergangh / kreghen de rudſen weder in't geſicht / daer noch twee mylen van daen giſten te weſen / als doen het loot werpende / bevonden op hondert vadem ſchoone ſant-gront / doch een half mijl genadert weſende / en weder gediept hebbende / vernamen op 30 vadem een ruyle ſteenachtige gront / dies het des nachts in't tweede quartier t' zeewaerts wenden / tot in den dagh-wacht / dat het weder landewaerts overlepden / om te met de wal te ghenaecken.

Den 13. dito / dry uren na Sonnen opgangh wierden ſy de barningen weder gewaer / en bekent zijnde / bevonden een mijl om den Noort verloren te hebben / alſoo de wint Zuyt Zuyt-ooſt geweeſt was; op den noordelijckſten punct van de Abroilhos verballen zijnde / reſolveerden (om dat altijdts te hoogh ofte laegh quamen / en te periculeus was / die van buyten aen te doen) door de holle depningen ende ruyle gronden draghende te houden beneden de uyterſte drooghte / ende loefden doen weder ten naeſten by / den windt Zuyt-Zuyd-Ooſt / cours Ooſt zijnde; een weynigh binnen komende hadden dadelijcken ſchoone grondt op 30 a 35 vadem waters / 's middags hooghte van 28 graden / Zuyder breete; kortſ daer nae ſagen ſy het vaſte Zuyder-landt weder: alſoo't hart begon te koelen / anckerden ſy't ontrent twee mijlen van de wal / op 30 vadem ſchoone zant-grondt.

Komen op de Abroilhos.

Den 14. dito waeyden't ſtijf upt den Zuyd Zuyd-Ooſten / ſoo dat haer ancker niet konden winden / ende den gantſchen dagh moſten blijven leggen.

Den 15. dito den windt tot des middaghs even hart aenhoudende / begon't als doe wat te ſtillen / ſoo dat het ancker aen boort kreghen ende op-wonden; onder zeyl gheraeckt zijnde / hadden des mid-

N°. 4
f. 31

middaeghs de hooghte van 27 graden 14 minuten Zuyder breete/ den windt Zuyd-Zuydt-Oost zijnde laveerden den gantschen dagh om den Zuyd te winnen / des avonts bevonden haer twee mijlen gedreven te hebben; doncker zijnde anckerden weder op 30 vadem schoone zandt-grondt. 1629. Septemb.

Den 16. dito / des morghens dagh ghewoorden / lichten sy weder 't ancker / ende ginghen met eenen West Zuyd-Westen windt/ ten naesten by Zuyden over; naer den middagh liep den windt West/daer naer Noorden / soo dat West seylen konden: tegens den avondt sagen sy de kudsen van haer verongheluckt Schip Batavia, ende wierdt den Commandeur aen 't hooge Eylandt verkent / hoewel de Stier-luyden seyden sulcks ander landt te wesen: twee uyren op den avondt anckerden sy op 27 vadem schoone sandt-grondt.

Den 17. dito des morgens met den dagh het ancker weder gelicht / ende de windt Noorden zijnde / bevonden haer noch ontrent twee mijlen van 't hooghe Eylandt/ liepen daer Zuyd-West naer toe: Voor den middagh ontrent het Eylandt komende/ soo sagen sy 't dicht by 't wrack op een lanck Eylandeken roocken / daer sy al te samen seer over verblijdt waren/verhopende alle / ofte haer meeste volck in 't leven te vinden. Het ancker in de grondt gesmeten zijnde / voer den Commandeur met de Boot (mede-nemende een Vatcken Water / Broodt ende Wijn) naer het hooghste Eylandt/dat daer naest gelegen was; doch daer komende vernam geen volck / daer sy alle seer in verwondert waren; te lande ghespronghen zijnde / sagen sy een kleyn Schuytjen met vier mannen om den Noordelijcken hoeck aen komen roeyen; waer van den eenen ghenaemt Weybbe Hays aen landt sprongh / komende den Commandeur tegen geloopen/riep ende wenschte hem wellekom/maer badt hem doch datelijcke weder t' Scheep te varen; alsoo daer een party Schelmen op de Eylanden ontrent het wrack waren/die met twee Sloepen het komende Jacht meenden af te loopen. Verhaelde voorts hoe hy Capiteyn van seven en veertigh zielen ghewoorden was/die haer om haer leven te salveeren/ dus lange op een Eylandeken onthouden hadden; alsoo eenighen onder haer daer ghelaten volck Schelmen gewoorden waren / hebbende wel hondert vijf en twintigh persoonen/ so mannen/vrouwen/als kinderen vermoort: Dat hy ontrent veerthien dagē geleden/ Jeronymus Cornelisz Onderkoopman / ende Hooft van dese Schelmen / gevangen / vier van sijn prin-

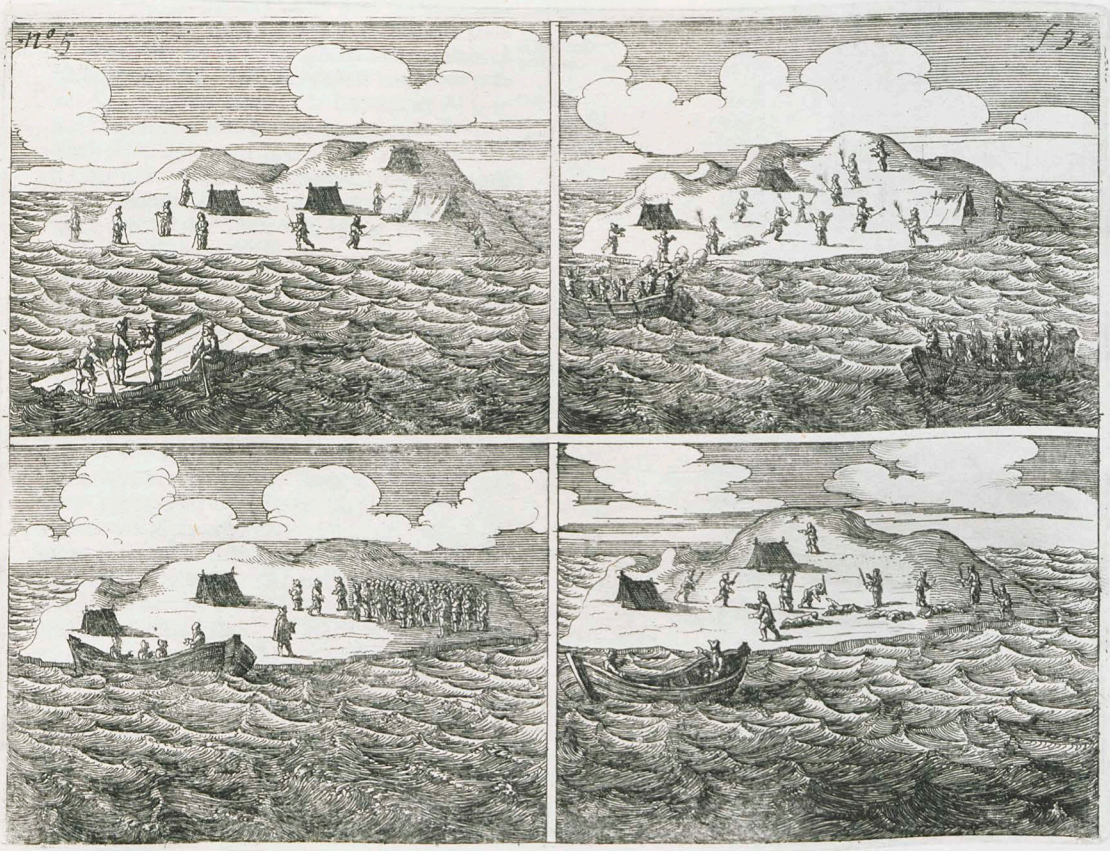
Komen by 't verongeluckt Schip.

Daer sy het deerlijcken gestelt vinden.

1629. Septemb. principaelſte Raden ende Complicen (als David van Zeevanck Aſſiſtent / Coenraedt van Huyſſen, Gijſbert van Welderen Adelboſt / ende Cornelis Pieterſz van Uytrecht Soldaet) doodt gheſlaghen had / die haer tot twee verſchepden repſen ſeer vyandelijck hadden komen bevechten / doch waren t'elckens kloeckelijcke afgeweert; ſoo dat daer naer ſiniſtre middelen ghebruyckten om haer te vermeeſteren ende vermoorden / waer toe haer den vrede aenboden / daer toe ghebruyckende hare Predicant Gijſbert Sebaſtiaenſz, die ſy dwonghen over ende weder te gaen: nu dan gekomen zijnde / om de gemaeckte vrede met eede te beveſtigen / ende alle het gepaſſeerde te vergeten ende vergheven / ſoo waren David van Zeevanck ende Coenraedt van Huyſſen doende met eenighe Soldaten tot verraedt om te koopen / haer elck ſes duyſendt guldens aen geldt preſenteerende / ſoo ſy des anderen daeghs / als ſy (nu vrede gemaeckt hebbende) weder ſouden komen / aen haer zijde wilden vallen / ende de anderen helpen vermoorden: 't Volck ſulcks verſtaende / ende dat het nu om haer leven te doen was / ſoo hebben ſy deſe geſellen (als hier boven verhaelt is) doodt geſlagen / ende haren Capiteyn gevangen ghenomen. Verhaelde wijders / dat eenen genaemt Wouter Loos, naer de gevangeniſſe van haren gheweſenen Capiteyn Ieronymus, van deſe Schelmen tot haren Overſten opghewoorpen zijnde / haer noch dien morgen met twee Sloepen volcks had komen beſpringen / die ſy mannelijck tegen-ghеſtaen ende afgeſlagen hadden / zijnde vier mannen van Weybbe Hays volck ſeer ſwaerlijck ghequetſt. Den Commandeur alle deſe droevighe tijdingen / met groot herten-leedt verſtaen hebbende / is dadelijck weder naer boort gevaren; belaſtende Weybbe Hays, met ſijn Schuytjen boorts weder tot de ſijnen te roeyen / en Ieronymus Corneliſz aen 't Schip gevangen te leveren / gelijck hy ook ghedaen heeft. Doch eer den Commandeur t'Scheep konde gheraecken / ſagh hy een Sloep volcks om de Zuydelijcke hoeck van 't hooge Landt komen roeyen / des hy hem tot tegenweer gereedt maeckte / om die Schelmen ſoo 't mogelijck was in ſijn gheweldt ende hechteniſſe te bekomen / doende niet te min devoir om aen boort te gheraecken; daer ghekomen zijnde / roepden deſe Schelmen even ſtout op 't Schip aen / dicht by komende / ſagen ſy ſe alle ſitten in 't roodt laecken gekleedt / wel dicht met goude paſſementen gheboordt; den Commandeur vraeghde haer tot wat eynde ſy ghewapent aen boort quamen? daer ſy op antwoorden / t'Scheep zijnde / ſulcks wel te ſullen ſeggen, hy ſulck een ſoorts ant-

Vernemen een Sloep met volck.

woordt

n.° 5
f. 92

1629.

woordt ontfangen hebbende / belaſte haer 't geweer in zee te ſmijten / en dan over te komen / ofte dat hy raet wiſte haer tot ſulcx met ghewelt te dwinghen; 't welck ſy / gheen naeder uptkomſte ſiende / deden / en t' ſcheep komende / in de pſers gheraeckten: woordt wierdt tot het examen geproceedeert; dat met eenen Ian Hendrickſz van Bremen Soldaet / ſijn beginſel nam / die dadelijcke klapte ende beleet ſeventhien a twintigh menſchen vermoordt ende helpen vermoordt te hebben / doch alles upt exprеſſe laſt van Ieronymus Corneliſz haren Capiteyn / die haer tot ſulcks dwongh: wijders naer den oorſprонck en de circumſtantie van dien ghevraeght zijnde / oock wat haer bewoghen had ſulcke onmenſchelijcke wreethedt in 't werck te ſtellen? ſeyde alles vrywilligh te willen openbaren / oock hoe 't hem in den begin toeghedragen had; als namentlijck dat den Schipper Adriaen Iacobſz, Ieronymus Corneliſz, ende den Hoogh-bootſman met den anderen verdragen waren / eer het Schip Batavia verongheluckte / 't ſelvige af te loopen; den Commandeur ende alle het volck / op hondert twintigh naer (die haer aenghedaen hadden) te vermoorden / ende over boort in zee te ſmijten; en dan met het Schip op den roof ende vry-bupt te loopen; weshalven Ieronymus Corneliſz, ende de ſijnen op 't Eylandt zijnde niet anders vermoeden ofte den Schipper ſoude den Commandeur onderwegen pwers vermoort / ofte in zee bupten boort geſmeten hebben; des hy naer een maendt van 't ſchip op 't Eylant gheweeſt zijnde / bedacht niet beter te weſen / als al het volck op veertigh perſoonen naer om te vrengen; en dat dan het komende Jacht af-loopen ſouden: dit dan in 't werck gheſtelt zijnde / ſoo konden hy ſulcks echter niet uptvoeren / 't en ware Weybbe Hayes met de ſijnen (voor twintigh dagen naer 't lange Eylant geſonden / om water te ſoecken) van kant waren. Dit dupvels ingeven dan hy der hant nemende / ende reets eenige tochten op haer ghedaen hebbende / konden niet gewinnen.

Septemb. Die ſy in hechteniſſe bekomen.

Confeſſie van Ian Hendrickſz van Bremen.

Tegens den avondt wierdt Jeronymus Corneliſz door Weybbe Hayes, den Commandeur aen Scheeps-boort gevangen gelevert; die hem met herten-leedt aenſagh / niet konnende bedencken wat hem bewogen had / ſich ſelven ſo verre te verloopen / dat oorſaecke gewoorde was / van ſulck onmenſchelick moorden; In tegenwoordigheyt van den Raet ge-examineert zijnde / vraeghden hem den Commandeur / waeromme hy hem van den Dupvel ſo wijt van alle menſchelijckheydt had laten verlepden / te doen 't gene noch opt by eenighe

Ieronymus Corneliſz wordt den Commandeur gevangen gelevert.

1629. Septemb. ende verhoort.

Chriſtenē ſo wredelijck in 't werck geſtelt was/ſonder eenige merckelijcke honger ofte doꝛſt-noot/ maer alleene upt koele bloet-doꝛſt/ om tot ſijn boos voꝛnemen te geraecken? Daer hy op antwooꝛde; datmen hem de ſchult niet moſten gheven van 't gene daer gheſchiet was/ ſulcks te laſten leggende David van Zeevanck, Coenraedt van Huyſſen ende anderen die in de laetſte reſcontre van Weybbe Hayes volck doot geſlaghen waren; ſegghende datſe hem daer toe gedwonghen hadden/ofte datſe hem anders ſouden aen kant geholpen hebben/ ſoo dat een menſch veel moet doen om het leven te behouden. Ontkende dat hy gheſint ſoude geweeſt hebben 't Schip Batavia helpen af te loopen; dan aengaende 't Jacht te overweldighen/ alſſer een tot haerder verloſſinge ſoude komen/ ſeyde ſulcks van Zeevanck voꝛgeſlaghen te zijn/ en dat hy 't ſelvighe toeghe-ſtaen had/ doch ſonder meeninghe; alſoo hy vermoede/ datſe van deſe ongeluckige Eylanden nopt ſouden verloſt werden; naer dien hy aldaer van eenen Rijck Woutersz wel had hooren ſegghen dat Schipper Adriaen het Schip meynde afgeloopen (ſoo 't niet verongheluckt waer) ende den Commandeur over booꝛt geſmeten te hebben; waer upt hy vermoede datſe met de Boot nopt op Batavia ſouden geraeckt hebben/ maer dat de Schipper naer Mallacca ſoude geloopen zijn; ofte ſoo 't al gebeurde dat den Commandeur op Batavia geraeckte/ ende een Jacht tot verloſſinge geſonden wiert/ dat hy dan geſocht ſoude hebben 't ſelvige te waerſchouwen; ſoet-kende hem alſoo met ſijn wel-klappende tonge/ dooꝛ veel taſtelijcke leugenen te ontſchuldigen/ gheliick ofte hy in alles ſuyver/ende nergens van geweten had; jae hem dickmaels op de maets beroepende (gelijck of ſy ſijn innerlijcke meyninge wiſten) ſeggende dat ſy ſulcks oock wel ſouden verklaren: dit daer dan vooꝛ dien dagh by gelaten zijnde/ wierdt hy weder in hechteniſſe geſtelt.

Den 18. Septemb. vooꝛ den dagh voer den Commandeur en de Schipper met de Schupt ende Boot naer het langhe Eylant daer Weybbe Hayes met ſijn by-hebbende volck op was/ thien Soldaten daer van daen halende; deſen bekomende ende elck met een goet muſquet verſien hebbende/ is daer mede gevaren naer het Eylant Bataviaes Kerckhof genaempt/ ontrent het ghebleven Schip gelegen zijnde; om de reſteerende Schelmen (die daer noch waren) te vanghen/ ende in verſeeckeringe te nemen. Deſen den Commandeur en de ſijnen/ met twee wel-gemande baer-tuyghen aenſiende komen/ ſoo beſweecken datelijcken haer herten/ ſonder eenighe te-

gen-

gen-weer de moet latende ſincken; ſeggende tegens elck anderen nu zijn wy al te ſamen om den hals / meynende dat voorts in heeter bloede doot-geſlagen ſoude werden / dat haer miſluckte; maer te lande getreden zijnde / zijnſe alle te gader handen en voeten ghebonden / in hechteniſſe ghenomen ende verſeeckert: des Commandeurs eerſte werck was alſdoen de Juweelen die hier ende daer verſtroyt lagen op te ſoecken / die altemalen ghevonden wierden / uytgheſept een goude Kettingh ende Ringh; hoewel den Ringh noch te laetſten te voorſchijn quam. 1629. Septemb.

De reſteerende Schelmen geraecken in hechteniſſe.

Tegens den avondt naer 't Wrack varende / bevonden 't Schip in verſcheyde ſtucken te leggen; als een ſtuck van het Kiel / met ſijn blackte van 't ruym / al te ſaem tot achteren op een weynigh naer de wintveeringh (die noch boven ſtack) tot het water toe afgeſpoelt / leggende bynaeſt noch op de ſelvige plaets / daer 't eerſt geſeten had; een ſtuck van 't voorſchip aen de beetinge afgebroocken / lagh heel op 't droogh geſchockt / daer in twee ſtucken gheſchuts uyt de rampaerden (een metale ende een yſere) lagen / ſonder pets meer; daer ontrent lach mede een zijde van 't achterſchip / aen de ſtierboorts krupſpoort afgebroocken; voorts noch veel meer andere ſtucken van minder groote hier ende daer op verſcheyde plaetſen byſonder gedreven zijnde / ſoo dat het ſich ſlecht liet aenſien / en kleyne hope was / van veel gelt ende andere goederen te ſullen bergen: doch den Commandeur kreegh een weynigh trooſt van den Bottelier Reynier Heyndrickſz, hem aendienende / hoe hy ontrent een maendt geleden / op eenen dach ſtil ende ſchoon weder zijnde ('t welck daer ſint haer verblijf ſelden ofte nopt als doen geheurt was) aen het Wrack van 't gebleven ſchip uyt viſſchen voer / alſoo de viſſen haer alſdoen daer ontrent ſeer verhielden; daer hy aldoen met een pieck op een gelt-kiſt geſtooten had / verhoopende die tuſſchen die tijdt noch niet wech-geſpoelt te ſullen zijn: ten welcke geſproeck den Commandeur hem wijder vraeghde / hoe 't hem met 't Schip ende Wrack naer ſijn vertreck al toe-gedragen had / ende hoe lange het noch heel gebleven was? antwoorde het acht dagen noch meeſt heel gebleven te zijn / dan de Spiegel ende het ander boven-werck ſpoelden in 't eerſten al wech / alſoo 't dagheliicks meeſt hart ſtormde / ende vreeſelijcke barrende / ſoo dat eyndelijcke ſijn back-boort-zyde uytgeſmeeten wiert / ſulcks dat het te verwonderen was / hoe dat een ſoo ſterck Schip / alſdoen ſoo haeſt en lichtelijck ſloopte / en van den anderen verbrack; waer me-

Varen om 't wrack van 't gebleven Schip te beſichtigen.

't Verhael van den Bottelier.

1629. Septemb. de doen tot verſcheyde tijden te lande dreven / ende geberght wierden diverſche leggers met water / een legger Franſche ende vier en een halve Spaenſche Wijnen / als mede een met Azijn / die haer alle ſeer wel te ſtade quamen. Doch alvooren hadde Godt de Heere haer tuſſchen de negende ende thiende Junii des nachts eenen geſtadigen regen verleent / (zijnde deſelvige regen / die den Commandeur ontrent het vaſte landt hadd / doe hy met de Boot in grooten noot van ſincken was) waer mede ſy veel waters vergaerde; ſulcks datſe ſoo met dat / als 't gebiſte een goeden ruymen tijdt met alle de menſchen konden leven / yder des daeghs genietende dry mutſjens water ende twee mutſjens wijn; ſoo den Duyvel haer Overſte tot ſulcke grouwelijcke moorderije niet verboert hadde.

Des avonts zijn de principaelſte ſchelmen / als ock haer andere mede-hulpers / op huyden op 't Eylant gevanghen ende geboeyt aen 't Robben Eylant geboert; om daer te blijven tot menſe te examineren weder halen ſouden; en dit om te beter van haer verſeeckert te zijn.

Den 19. dito des morghens is den Schipper gheſonden / om deſe naervolghende Schelmen (die t' Scheep gevanghen ſaten) te lande te brenghen / op dat men haer examineeren / en 't ghelepdt godloos leven onderſoecken ſouden; als Ieronymus Corneliſz onderkoopman; Iacob Pieterſz van Amſterdam Lantſpaſſaet / haer Luytenant / die ock een van de Raden gheweeſt is; Ian Heyndrickſz van Breemen / Soldaet / een van de principaelſte moorders; Rutgert Frederickſz van Groeninghen ſloote-maecker; Hans Iacob Heylwerck van Baſel / Adel-morſt; Luycas Ieliſz, uyt den Haegh / Adelmorſt; Hans Frederickſz van Breemen Soldaet; Ian Willemſz Selijns opper-kupper / van Amſterdam; Heyndrick Iaſperſz van Montfoort / Soldaet; Hans Hardens uyt Ditmarſſen / Soldaet; Jaques Pilmon van Prez du Verdun, Soldaet; ende Gerrit Haes van Santen / Boots-gheſel: uyt alle welcken ſy ten dien daghe / ſoo door ondervraginghe / als goetwillighe bekenteniſſe verſtonden / het overgoddeloos leven dat deſe overgheven boeven op 't Eylandt gheboert hadden; haer niet ontſiende des Compagnies goederen / ſoo Laeckenen / Stoffen / goude Paſſementen ende andere waren (dieſe gheſicht ende geberght hadden) ſeer ſchandelijcken te misbruycken / haer daer mede bekleedende / en de ſelvige met ſoo veel goude paſſementen boordende / dat gheen ſtoffen te kennen waren; als hy

Generale bekenteniſſe.

by Ieronymus Corneliſz kleederen / die daer een goet voorganger in was (hier gevonden) gebleecken is; hem ook niet ontſiende particulieren hare geberghde goederen ende kleederen hem eyghen te maecken / ende die onder de ſijnen tot gebruyck uyt te deelen / of ſe hem by teſtamentale diſpoſitie naer-gelaten waren; jae ſijn Duyvelſche hoovaerdige hoochmoet was op deſe arme bedroefde Eylanden ſoo hoogh geſteghen / dat hem niet ontſagh dagelijcks veranderinge van kleederen / ſyde Couſen ende couſebanden met goude kanten te draghen; ook ſijn trawanten / die hem volghden / en daer hy in 't moorden hem meeſt op vertroude / in 't roode laecken te kleeden / die met twee ende meer goude paſſementen boorden; ook dagelijcks nieuwe fatſoenen van Caſacquen practiſeerende; hem latende voorſtaen dat deſe booſe ydele vreught eeuwigh duren ſoude. 1629. Septemb.

Het meeſte moorden ghedaen zijnde / heeft hy deſe naervolgende overgheblevene Vrouws-perſoonen op deſer wijſe onder de ſijnen als ten buyte uyt-ghedeelt; namentlijcke Lucretia Ians, Huyſvrouwe van Boudewijn van der Mijlen voor hem ſelven houdende / en Judigh Gijſberts oudſte Dochter van den Predicant / Coenraet van Huyſſen toe-voeghende; de reſteerende als Trijntjen ende Susjen Fredericks, geſuſters; Anneken Boſſchietſters; ende Marritjen Lowijſen, ſouden onder de andere mans-perſoonen gemeen ghebruyckt werden ende haer ten dienſte moeten ſtaen; en om alle onheylen voor te komen / daer toe eenige ordinantien makende / doende de ſelvigen met eede onderteeckenen / als hier voor Pag. 18. te ſien is; welcke de Vrouws-perſoonen (ſooſe in 't leven blijven wilden) mede hebben moeten beſweeren ende belooven naer te komen. Ieronymus Corneliſz deelt de overige vrouws-perſoonen ten buyte uyt.

Den 20. September voor den middagh wierdt de Boot t'ſcheep geſonden om eenige nootſakelijckheden te lande te brengen: als mede de ſchuyt naer 't Eylandt (daer Weybbe Hayes volck op was) om water te halen; alſoo ſy daer / naer twintigh dagen op 't Eylandt geweeſt waren / ſeer mirakeleuſelijck twee putten met verſch water gevonden hadden / die niet te min met de vloet ende ebbe op ende neder vloeyden / ſoo dat het in 't eerſte voor ſout water gehouden wierdt. Wonderlijcke waterputten.

Den 21. dito / was het met koelte een Oſt Zuydt-Oſten windt; waer mede ſy bemerckten dat het water daer ſeer laegh bleef; en konden de ſchuyt weghens den harden windt dien dagh

1629. dagh van 't Eylandt niet weder te rugghe komen ; des dien dagh
Septemb. met de gevangenen te examineeren doorgebracht wierdt.

Den 22. dito dese harde wint noch continueerende/ soo vernamen de schupt alsnoch niet ; voor den middagh is den Commandeur nevens den Schipper met noch drp Mannen met een schuptjen naer 't Wrack ghevaren/ om de rechte geleghenthepdt daer van te besichtighen/ dan daer ontrent komende / soo bernende het daer soo grouwelijcke / dat de swemmers haer niet dorsten onderwinden 't selvige te beswemmen ; des onverrichter saecke tegens den avont weder t' scheep voeren.

Den 23. dito was de windt noch als vooren; desen morgen wierden de gevangenen (die op 't Robben Eylandt in bewaringhe versonden waren) om te examineeren van daer gehaelt/ daer den gantschen dagh mede besigh geweest zijn; onderwijlen wierdt de Stierman weder naer 't wrack gesonden/ om te sien of men tot berginge van eenige goederen konde geraecken ; doch wederkeerende / rapporteerde sulcks als noch wegens de vreesselijcke barninge onmogelijck te wesen.

Den 24. September is sonderlinghs niet voorgevallen/ als dat de Schipper met de Boot t' Scheep gevaren is / om eenige noodtsaeckelijckheden te lande te brengen ; alsoo het noch niet mogelijck was aen 't wrack te wercken.

Den 25. dito/ des morgens stil weder zijnde/ wierdt den Schipper ende Stierman weder naer 't wrack gesonden / om te sien of 't mogelijcken was aen 't werck te geraecken ; sp daer bp komende/ soo wierdt van 't landt ghemerckt datse besigh waren met pets op te halen; des sondt haer den Commandeur de andere Boot/ wel gemant mede te hulpe / selfs met het klepnste Schuptje / nevens een Man ende twee Jongens volghende / om hem daer bp te voegen ; daer ontrent komende / bevondt haer besigh met een bos klatergoudt ende een kist geldt diese ghevischt hadden ; die sp een stuck weeghs van 't wrack op 't droogh brachten : den Commandeur tradt in de andere Boot over / die met vischen mede besigh was / oock een kist met geldt boven krijghende ; de Gusarattische duppekers verklaerden dat spder noch ses geldt-kisten bevonden die wel te krijgen waren ; ondertusschen wierdt de tweede gevischte geldtkist geschort ende mede op 't droogh ghebracht ; soo dat nu alreede vier kisten bekomen ende geberght hadden : de duppekers haer onderwijlen weder vaerdigh maeckende tegens dat de Schipper ko-

vischen eenige geldtkisten ende andere waren.

men

men ſoude / ſoo begoſt het ſoo hardt te waeyen / ende op het wrack aen te branden / dat gedwongen waren 't ſelvighe te verlaten; deſhalven haelden ſy hare gheberghde kiſten van de drooghte / die op 't Eylandt Bataviaes Kerckhof brengende; de reſte van den dagh met de gevangenen te examineeren voorts voorbrengende. 1629. Septemb.

Den 26. dito hadden ſy een harden windt upt den Zuyd-Weſten / ſoo dat doen aen 't wrack niet wercken konden / weſhalven de Boot aen een over-Eylandt geſonden wierdt / om een Spil ende een party leeghe Oly-amen / die daer laghen / te halen: Voor den middagh iſſer mede een Schupt / om water te halen / gevaren: Noch heeft den Commandeur / Cornelis Janſz van Amſterdam Aſſiſtent / ende Aris Corneliſz van Hoorn Barbier / doen halen / om haer te ondervragen van 't gene daer gepaſſeert was in 't ontvluchten als ſy ſouden doodt gheſlagen worden. Naer den middagh begon het ſtil weder ende ſleght water te zijn / ſoo dat den Schipper met een gemande Boot dateliick naer 't wrack ghevaren is / om die op giſteren vernomen geldt-kiſten op te halen ende te berghen; die des achtermiddaghs wederkomende / dry der ſelvigher mede-brocht; gedwongen zijnde noch een voor eerſt daer te laten blijven / onmogelicke die te bekomen / voor dat een ſtuck gheſchuts ende ancker krups-weeghs daer over legghende / met grooten arbeydt ende moeyten daer eerſt afgewerckt waren.

Den 27. dito koelden het ſeer hart upt den Zuyden / ſoo dat dien dagh aen 't wrack niet wercken konden; voor den middagh is den Schupt van 't hooghe Eylandt weder te rugghe ghekomen / mede brengende de twee boven-gemelde perſoonen Cornelis Janſz ende Aris Pieterſz, om teghens de andere Moordenaers ende Schelmen verhoort te werden / ſoo dat dien dagh met het examineren voort ghevaren zijn; de ſelvige daer oock mede verſiytende.

Den 28. dito den voorigen harden Zuyden windt voor wayende / was 't als noch niet mogheliicken by 't wrack tot het werck te geraecken / te komen; ſoo dat met het examen voortvarende / als doen meeſt ten eynde gheraeckten: der principaelſte booſwichten ende moorders voornemen ende opſet genoeghſaem ſoo upt haer eygen bekenteniſſe / veelvoudighe ghetuygeniſſen / als onderbindinghe (Godt betert) niet als al te klaer aen den dagh komende / gheliick upt de naervolgende ſchriftelicke beliidenisſen ghenoeghſaem blijcken ſal. Des heeft den Commandeur goet gevonden den Raedt te beroepen / ende in de ſelvige met rypen raden ende goede deliberatie

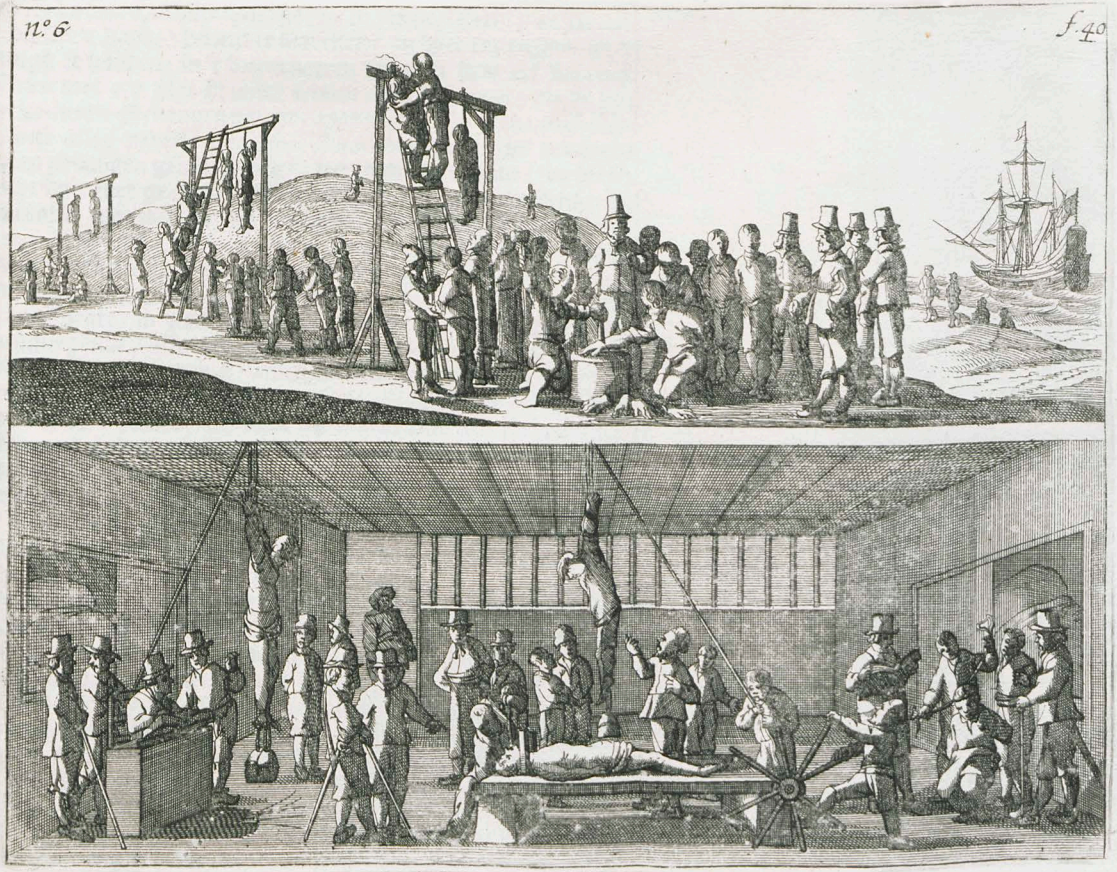
Vervolgh van 't examen der gevangenen.

Daer den raedt over beroepen wordt.

1629. Septemb. Voorſtel. tie te proponeren ende voor te ſtellen; of men deſe moordenaers ende ſchelmen (waer tegens't onnooſel vergoten bloedt wraeck is roepende) geſloten ende geboeyt op Batavia by den E. Heer Generael brenghen / of datmenſe alhier ten exempel van anderen naer verdienſte met den doot ſtraffen ſouden; vermits het niet ſonder perijckel ſoude zijn (ende alle onheylen dienden voorgekomen te werden/die door ſoodanighe Schelmen als Jeronymus Corneliſz ende ſijn mede-compliceu t'Scheep ſouden konnen ontſtaen; te meer vermits reets eenighen / ofte wel alle de reſteerende maets niet weynigh van haer vergiftigh voornemen ingheſooghen ende met het voorigh boos gheleydt leven ſwanger gaende / ſeer licht t'Zee zijnde / ſoude konnen uytſpatten ende bedorven werden; aenghelockt door de groote gheberghde rijckdommen van het ghebleven Schip / haer Heeren ende Meeſteren toekomende) van Schip ende goet te verlieſen / met ſoo veel halve ende heele-bedorvene menſchen Zee te kieſen. Waer deſe Reſolutie op gevolght is.

Op huyden den 28. Septembr. 1629/ ſoo hebben den Commandeur François Pelſaert en ſijn Scheepsraden van't Jacht Sardam, dit naervolgende (op 't Eylandt Bataviaes Kerckhof ghenaemt / gheleghen by het wraeck van't verongheluckte Schip Batavia, op de hooghte van 28. graden Zuyder breete / ontrent neghen mijlen van 't vaſte landt) gereſolveert.

Reſolutie. NAer dat nae veel moeyten ende uytgheſtane periculen (daer Gode voor moet gelooft ende geprezen zijn) den 17. September deſes jaers 1629 met ons Jacht Sardam ontrent het hooge Eylandt / twee mijlen van't wraeck onſes verongeluckte Schip Batavia weder gekomen waren; ende den Commandeur met broot/water ende wijn te lande gevaren zijnde/ om de menſchen (die wy door den opgaende roock vermerckten daer te weſen) te ſpijſen ende te laven; ſoo quam hem voorts een kleyn ſchuytjen met vier mannen tegen/ die hem waerſchouden/ dat hy datelijck weder naer ſcheepsboort keeren ſoude; alſo aldaer op een Eylandt ontrent het wraeck een party ſchelmen waren / die het komende Jacht (tot haerder verloſſinghe) meynde af te loopen; als mede dat ſy den Onderkoopman Ieronymus Corneliſz, 't hooft deſer Schelmen / (die haer meynde te overvallen ende om te brenghen) gevangen hadden / die den

den Commandeur liet halen / en gevanckelijck aen boort brengen; 1629.
met sijn schuytje voorts weder te rugghe naer 't Schip keerende / Septemb.
om de sijnen dese droevige tijdinge (die in soo korten tijt met herten-leet verstaen hadde) bekent te maecken / en haer tot teghen-weer baerdigh te houden; in 't wederkeeren quamen hem elf van dese schelmen met een plat-boomde schuyt naer gheroept; die sy aen boort komende ghevangen namen / ende t'scheep in hechtenisse stelden; dese alles nevens Ieronymus Cornelisz (die daeghs te vooren t'scheep gevangen gebracht was) geexamineert sijnde / soo heeftmen uyt haer met groot leetwesen verstaen / de grouwelijcke ende abominable moorden die hy Jeronymus voorsz neffens David van Zeevangh, Assistent; Coenraedt van Huyssen, Adelborst; (die veerthien dagen te voren als Jeronymus Cornelisz gevangen wierdt / op hooge Eylandt doodgeslaghen sijn) nevens Iacob Pietersz Lantspassaet / die 't ontvluchte / in 't werck gestelt ende uytgerecht hadden; van meeninghe sijnde / alle het gheberghde volck tot op veertigh ofte minder getal te vermoorden / ende om den hals te brengen; practiseerende hoe seecker getal volck (seven-en-veertigh zielen sterck sijnde / die op 't hooghe Eylandt ghevlucht ende uyt het moorden haer leven gheselveert hadden) souden vermeesteren ende vermoorden (hebbende diversche assauten ten dien eynde op haer ghedaen / doch t'elckens afgeslagen) om alsoo volghens haer eygen bekentenisse / het eerste Jacht dat tot haerder verlossinghe komen soude af te loopen / en daer mede naer Spanien, Barbaryen ofte diergelijcke plaetse aen te seylen / ende op den roof te leven.

Datse voorder volgens hare bekentenisse ende ghetuyghen reets onder mannen / vrouwen ende kinderen over de hondert twintigh zielen / soo verdroncken als vermoort ende met alderhande wreetheydt omgebracht hadden; waer van de principaelste moorders (noch in 't leven) sijn Lenaert Michielsz van Os / Soldaet; Matthijs Beyr van Munsterbergh / Adelborst; Ian Hendricksz van Bremen / Soldaet; Allert Ianssz van Assendelft / Bosschieter; Rutgert Fredericksz van Groeninghen / Slootemaecker; Ian Pillegromsz de Bye van Bommel / Kajuyt-wachter; ende Andries Ionasz van Luyck / Soldaet; met haer consoorten: Deshalven met examineeren ende ondersoecken daghelijcks van den seventhienden deses maendts September / tot op heden besigh geweest sijnde om de rechte waerheyt van alles wel te vinde / is 't dat wy so uyt 't examen als willige bekentenisse bevinden dat Ieronymus Cornelisz op het Schip Bata-

1629. Septemb. via Onder-koopman weſende / van de Cabo de bonna eſperanſe ſeylende met Schipper Adriaen Iacobſz in conſpiratie getreden is / om 't ſelvige Schip af te loopen / ende alle het volck op hondert twintigh zielen naer te vermoorden ; ende dan met 't ſelvige op den roof te vaeren ; ende eyndelijck in Spanien ofte diergelijcke plaetſen in te loopen ; dan dat ſulcks door 't ſchips verongeluckinge niet hebben konnen uytvoeren. Bekende voorder dat alle de menſchen door ſijnen laſt / ende goet-vinden van ſijnen raedt vermoort zijn / om haer geſelſchap tot een kleyn ghetal te brengen. Dat hy wijders nevens David van Zeevangh, Coenraedt van Huyſſen ende Iacob Pieterſz gereſolveert had / het eerſte komende Jacht af te loopen ; doch dat eerſt haer beſt doen moſten het volck op groote Eylandt te vermeeſteren / ofte tot haerder devotie te brengen ; en dan een Jacht ghekomen zijnde / dat het volck met de Boot aen landt ſouden laten komen / en die broncken te maken / om haer te lichter om den hals te brengen / ende dan 't Schip te beter by nacht te overrompelen ; welcke aenſlagh haer docht niet wel te ſullen konnen faljeeren / om dat reeckeninghe maeckten ſulck een Jacht boven 20 a 30 man niet te voeren. Eyndelijck naer veel examineerens ende onderſoeckinge van alle overgeblevene menſchen (met Godes hulpe) tot de reechte kenniſſe ende waerheydt van deſe ſchrickelijcke daden ghekomen zijnde ; ſoo wiert by den Commandeur voorgeſtelt ende ghe-proponeert / ofmen ſulcke grouwelijcke boos-wichten / die met alle ſchelm-ſtucken beſmet / ende van menſchelijcke medelijden ontbloot zijn / op ons Schip behoorden geboeyt ende ghevangen naer Batavia te brengen / om aen den E. Heer Generael (volgens den expreſſen laſt van de Bewinthebberen onſe Heeren ende Meeſteren) om aldaer nae haer verdienſten geſtraft te werden ; ofte dat menſe hier ter plaetſe / daer het feyt begaen is (om ſchip ende volck in gheen meerder perijckel te ſtellen) behoorden te ſtraffen. Sulcks dan rijpelijck ende op 't hooghſte gedebateert ende overwoghen hebbende / bevindende den Perſoon van Ieronymus Corneliſz niet alleen met abominable miſdaden beſmet / maer daer en boven in een verdoemelijcke ſecte vervallen / ſuſtineerende datter noch Duyvel noch Hel ſoude zijn / ſoeckende ſulcks ſijn mede-mackers in te planten / ende haer alle in ſulck een verkeerde ſin te brengen. Soo hebben eenſtemmelijcke gereſolveert / goet ghevonden ende beſloo-ten / ten meeſten dienſte van de Compagnie onſe Heeren ende Meeſteren / om haer Schip ende koſtelijcke middelen (alhier Godt lof

ghe-

ghevist) voor voorder onheyl ende perijckelen te verseeckeren / den voorsz Ieronymus Cornelisz, met sijn grootste ende goetwilligste Moordenaers (die van sulcks haer professie ghemaeckt hebben) te sententieren ende condemneeren: ghelijck wy haer sententieren ende condemneeren mits desen. Eerstelijcke 1629. Septemb.

Sententie van Ieronymus Cornelisz van Haerlem.

Dat Ieronymus Cornelisz van Haerlem Apotheecker / gheweest hebbende onder-Koopman op 't Schip Batavia (naer dat eerst sijn versochte Hoop ontfangen sal hebben) op Maendagh den eersten October deses Jaers 1629. gebracht sal werden op 't Robben Eylandt / ter plaetse daer men de Justitie executeeren sal / om aldaer eerst beyde sijn handen af te kappen / ende daer naer aen een opgherechte galge met de hoorde te straffen / datter de doodt naer volget: blijvende voorts alle sijne Goederen / Gelt / Gout / Silver / maentghelden ofte eenige pretensien die hy alhier in Indien soude moghen te pretendeeren hebben / ter profijte van de Generale Oost-Indische Compagnie onse Meesters geconfisqueert.

Sententie van Ian Heyndricksz.

Dat men Ian Heyndricksz van Bzeemen / Soldaet / out ontrent vier en twintigh jaren / hebbende volgens sijne bekentenisse (bzeeder by examinatie in 't largo blijckende) seventhien a achthien menschen vermoort ende helpen vermoorden / ock van meeninghe gheweest / het komende Jacht te helpen af-loopen / mede op 't Robben Eylandt / ter plaetse daer men de Justitie exerceert bzenghen sal / om eerst sijn rechter handt afghekapt / ende daer naer met de hoorde aen een galghe te straffen / datter de doodt naer volght: met Confiscatie van alle sijne plunjen / maendt-ghelden ende alle 't gene hy van onse Heeren ende Meesteren soude mogen te pretendeeren hebben.

Sententie van Lenart Michielsz van Os.

Alsoo Lenart Michielsz van Os Adelbozst / out ontrent een en twintigh jaren / hem volgens sijne bekentenisse verbozdert heeft twaelf menschen te vermoozden / ende te helpen vermoozden; ock by ghetroude vzouwen te slapen; ende Annitje Bosschieters, Hupsvzouw van Ian Castersz van Tonninghen voor sijn by-sit te houden. Soo is 't dat hy mede op 't Robben Eylandt (ter plaetse der Justitie) ghebzacht sal werden; om eerst sijn rechter hant afghekapt / ende daer naer aen een galghe met de hoorde ghestraft te werden / datter de doot naer volghet: blijvende voorts geconfisqueert alle sijne plunjen / maendt-ghelden / en wat meer te pretendeeren soude moghen hebben / ten profijte van onse Heeren ende Meesteren.

1629. Septemb. Sententie van Matthijs Beyr van Munſterbergh.

Alſoo Matthijs Beyr van Munſterbergh / een-en-twintigh jaren ontrent out zijnde / volgens ſijne vry-willighe bekenteniſſe / negen menſchen vermoort ende helpen vermoorden / ook Susjen Frederickx ghetrouwde vrouw / voor ſijn by-ſit ghehouden heeft. Soo is 't dat hy op 't Robbe Eylandt ter Juſtitie ghebracht ſal werden; om eerſt ſijn rechter handt af te kappen / ende dan aen een Galghe met de hoorde te ſtraffen / datter de doodt nae volght; ſijn plunjen / maendt-gelden ende goederen tot Compagnies / onſe Heeren ende Meeſteren profijte / verbeurt blijvende.

Sententie van Allert Janſz van Aſſendelft.

Allert Janſz van Aſſendelft / Boſſchieter / ontrent vier-en-twintigh jaren out; heeft volgens ſijne vry-willige bekenteniſſe beleden; hoe dat hy (van Jeronymus Corneliſz daer toe verſocht) gheconſenteert heeft / het Schip Batavia te ſullen helpen afloopen / dat hy Andries de Bruyn van Haerlem Jongen / de keel af-gheſneden; ende Ian Pinten Engelſman heeft helpen doodtſlaen; dat ook doende ghelweeſt was om Aris Janſz van Hoorn Onder-barbier op een nacht te vermoorden / doch dat ſulcks wegens de bottighepdt ſijns Sabels niet tot effecte quam / hoe wel hem een ſlagh op de ſchouderen gaf die niet door en ginghe / ſoo dat hy 't weghens de duyſterniſſe des nachts in 't water ontvluchtede; dat mede alderhande moetwilligheden in 't blijven des Schips bedreven heeft. Soo dat te dier oorſaecke op 't Robben Eylandt ghebracht ſal werden / om volghens ſententie / eerſt ſijn rechter-handt afghekapt / ende dan aen een Galge met de hoorde gheſtraft te werden / datter de doodt naer volght; blijvende ſijn plunjen ende maendt-ghelden tot Compagnies profijte geconfiſqueert.

Sententie van Ian Pillegromſz de Bye.

Jan Pillegromſz de Bye van Bommel / gheweſene Kajuytwachter op 't verongheluckte Schip Batavia, out ontrent achtien jaren / heeft volghens ſijn eyghen bekenteniſſe een ſeer Goddeloos beeſtelijck leven (ſoo in woorden als in wercken) gelepdt; ook een Jongen op het Robben Eylandt vermoort / noch Ianneken Gijſſen, Huyſvrouwe van Jan Heyndrickſz Boſſchieter uyt den Haghe / nevens Andries Janſz helpen doodt-ſlaen: ook den ſeſthienden Auguſti laeſtleden ſeer inſtantelijck verſocht / dat hy Cornelis Alderſz van Ilpendam Hoop-looper het hooft ſoude mogen afſlaen / dat hem ghewepgert wierdt / daer hy doen ſeer om ſchreyde / alſoo ſulcks Matthijs Beyr vergunt was; Eyndelijcke Susjen ende Trijntjen Fredericks beyde geſuſters ende Anneken Boſſchieters, alteſamen getrouwde

de Vrouwen vleeſchelijck bekent. Deſhalven ſalmen hem op 't Robben Eylandt brenghen / ende aldaer aen een Galghe met de hoorde ſtraffen datter de doodt naer volghet; met confiſcatie van alle ſijne plunjen / maendt-gelden / ende 't gene hy op de Bewinthebberen onſe Heeren ende Meeſteren ſoude hebben te pretendeeren. 1629. Sep emb.

Andries Ionaſz van Luyck Soldaet / out ontrent de veertigh jaren / belijdt / volgens ſijn vrywillighe bekenteniſſe / dat als Paulus Barentſz van Herderwijck in 't water gedoot wiert / die hy oock met een pieck door ſijn keel ſtack / tot hy ſterf: dat Mayken Soers, ſwanger zijnde / op 't Robben Eylandt de keel afgheſneden heeft: oock Ianneken Giſt, nevens Ian van Bommel heeft helpen doodſlaen: en eyndelijck hem voorts in alle tochten laten ghebruycken. Derhalven ſalmen hem oock op 't Robben Eylandt brenghen / om aldaer aen een Galge met de hoorde gheſtraft te werden datter de doot naer volghet; met confiſcatie van alle ſijne plunjen / maendtgelden / ende wes van de Bewinthebberen onſe Heeren ende Meeſteren / ſoude mogen te pretendeeren hebben. Sententie van Andries Ionaſz van Luyck.

Rutgert Frederickſz van Groeningen / Slootemaker / out ontrent de dry-en-twintigh jaren; bekent vrywilligh ende buyten banden / dat hy Iacob Groenewal, Opper-trompetter (als hy ſoude verdronken worden) handen ende voeten ghebonden heeft / doen hy door Zeevanck ende de Vries in Zee ghedragen wierdt: als mede ſoo wanneer Pieter Ianſz Provooſt met ſijner vierthienen van de vlotten in Zee ghworpen wierden / ende Paulus Barentſz; Beſſel Ianſz Herderwijckers; nevens Nicolaes Winckelbaeck, ende Claes Harmanſz van Maeghdenburgh het ontſwommen / ende hier op 't Eylandt quamen vluchten / van Jeronymus Corneliſz belaſt wierdt datmenſe doodt ſoude ſlaen; dat hy Rutgert Frederickſz alſdoen Paulus Barentſz twee ſlaghen met ſijn ſabel ghegheven heeft / ende van hem op Claes Harmanſz gevallen is / die alleen doot ſlaende. Als den Aſſiſtent Andries de Vries mede doot gheſlaghen ſoude werden / dat hy alſdoen nevens Ian Hendrickſz ende Leenaert Michielſz, by Ieronymus Corneliſz in ſijn tente gheroepen wierden / haer elck een ſabel ghevende / dat ſy Andries de Vries aen kant helpen ſouden / tot 't welcke hy hem vrywilligh ſonder tegen-ſegghen heeft laten ghebruycken / doch de Vries ſiende dat 't hem gelden ſoude / vluchtede in 't water / daer hy van Leenart Michielſz vervolght ende met twee ſlagen doodt ghe- Sententie van Rutgert Fredrickſz van Groeningen.

1629. Septemb. ſlagen is / ſoo dat hy Rutgert Frederickſz tot ſulcks niet heeft konnen doen.

Ten anderen affirmeert Ieronymus Corneliſz dat den voorſeyden Rutgert hem in alles ſeer vyandtwilligh nevens Matthijs Beyr heeft laten gebruycken / ſoo dat geen ontſchuldinge voor te brengen heeft. Deſhalven ſalmen hem op 't Robben Eylandt brenghen / om aldaer aen een Galge gheſtraft te werden / tot dat daer de doodt naer volghet; blijvende voorts alle ſijn plunjen / maendt-gelden / ende wat te pretendeeren heeft / ten profijte van de Bewinthebberen onſe Heeren ende Meeſteren geconfiſqueert.

Vervolgh. Hebben mede ghereſolveert / alſoo noch deſe naervolgende miſdadigers in hechteniſſe ſitten / van wiens fauten niet ten vollen geinformeert ende verſekert zijn / en de bewijſen daer van in twijffel ende conſideratie behooren ghetrocken te werden / of ſy de doodt ſchuldigh zijn / dan of men haer leven (ſonder in ongenade van de E. Heer Generael te vallen) ſouden konnen ſparen; de ſelvigen gheboeyt in hechteniſſe te houden / tot naerder verklaringhe ten haren laſten mochte gevonden werden / 't zy om op Batavia ghevoert / ofte naer tijdts gelegenthevdt onderwegen op de reyſe gheſtraft te werden / te weten:

Wouter Loos van Maſtricht Soldaet; dan naer de gevangheniſſe van Ieronymus Corneliſz, Capitevn van deſen rebelligen hoop ghemaeckt.

Iacob Pieterſz van Amſterdam Lanſpaſſaet / gheweſen Raet van Ieronymus Corneliſz; David van Zeevanck ende Coenraet van Huyſſen.

Hans Iacobſz van Baſel / Adelboyſt.

Daniel Corneliſz van Doordrecht / Adelboyſt.

Andries Liebent van Oldenburgh / Adelboyſt.

Hans Frederick van Bremen / Soldaet.

Cornelis Ianſz van Haerlem / Bootſgeſel.

Ian Willemſz Selijns van Amſterdam / Kuyper.

Rogier Decker van Haerlem / gheweſene Jongen van Ieronymus Corneliſz.

Als mede: Dat (naer veelvoudige getuygeniſſen ende oochſchijnelijcke bevindinge beſpeurt hebben / dat Weybbe Hayes van Winſchooten Soldaet / in den tijdt dat hy met de ſeven-en-veertigh Zielen / op 't hooge Eylant geweeſt is / haer getrouwelijck beſchermt / en voor de mooreſche partyen (die haer al te ſamen om 't leven meen-

meenden te brengen/ en tot dry repsen reets bevochten hebben)bzoo- 1629.
melijcke bewaert heeft) goet gevonden hebben (alsoo daer geen Of- Septemb.
ficieren ober de Soldaten zijn) den boozs Weybben Hayes Sergeant
appointe te maecken / ende dat onder een tractement van achthien
guldens ter maendt. Daer benevens Otter Smit van Halberstadt
ende Allert Ianfz van Elsen beyde Adelbozsten / (booz de ghetrouwe
hulpe dieſe Weybben Hayes beweſen hebben/) tot Cozporaels / ye-
der vijfthien guldens ter Maendt booz hare tractement ghenie-
tende.

Aldus gedaen ende gearreſteert op 't Eylandt Bataviaes Kerckhof,
op datum als boven/ ende was onderteeckent

Franciſco Pelſaert. *Jacob Houtenman.*
Claes Gerritſz. *Jacob Janſz.*
Symen Jobſz. *Jan Willemſz.*

VOlget nu / tot meerder onderrichtinge van 't ghene onder deſe
Godlooſe Moozders te lande gepaſſeert is/ de verbale exami-
natie ende vzywillighe bekenteniſſe van Ieronymus Corneliſz, daghe-
lijcks boozgevallen sint sijne gevangeniſſe / tot dat de ſententie des
Doodts tegens hem ende sijne Complicen uytgeſpzoken is.

Op heden den seventhienden September 1629 / naer den middagh / is by den Commandeur François Pelſaert ende den Scheeps-raedt gereſolveert / Ieronymus Corneliſz Apoteecker van Haerlem / gheweſene Onder-koopman op 't verongeluckte Schip Batavia, nu ter tijdt aen boozt gevangen zijnde / wegens sijne grouwelijcke daden gedaen / ter examen/ ende des noodigh/ ter tozture te brengen.

't Verbael van Ieronymus Corneliſz bekenteniſſe.

JEronymus Corneliſz binnen gebzacht zijnde / is hem van den Com-
mandeur ghebzaeght waerom hy hem booz den Duyvel van alle
menſcheliickheydt ſoo hadd' laten ontblooten ende verboeren / jae
ſlimmer ende booſer als in een Tyger-dier verandert was, mits ſoo
veel onnooſel menſchen-bloedt hadd' laten ſtozten / ende noch van
meeninghe gheweeſt was met ons mede te doen? Daer hy op ant-
boozde/ alles datter gedaen is / en is mijn ſchuldt niet; maer David
Zeevanck, Gijſbert van Welderen ende Coenraedt van Huyſſen zijn 't die
het uytgevoert hebben / my daer toe dwinghende / ofte ſoude hebbe
moeten ſterven: boozder audientie verſoeckende om sijn onſchuldt

te

1629. Septemb. te mogen verklaren; die hem belast is van 't beginsel naer de waerheydt te verhalen.

Seyde / dat thien daghen naer 't blijven van 't Schip noch op 't Wrack geweest was / ende wierdt 't selvige op dien tijdt meest aen stucken gesmeten; soo dat hy twee dagen in de Boeghspriets marse sat / en is eyndelijck met de wangh van deselvighe Boeghspriet aen landt ghekomen / nevens dry legghers met Water / Wijn ende Azijn gevult zijnde: op 't Eylandt ontrent een maendt geweest zijnde / soo hadden David van Zeevanck ende Coenraedt van Huyssen Adelborst / nevens noch twaelf anderen / haer in haer tente ghewapent; en op eenen avondt tusschen thien ende elf uyren tot hem komende / seyden / het volck is te machtigh ende het eten te klein / wy zijn gesint alle het volck in haer tente te overvallen / om het ghetal tot op veertigh hoofden te brenghen: daer op hy Ieronymus Cornelisz soude gebeden hebben, dat sulcks niet doen souden; maer dat het beter was 't volck op 't hooge Eylandt (daer de twee-en-twintigh mannen / om versch water uytgesonden / te soecken) te versenden; daer qualijcken toe verstaen wilden / dan dat door sijn voorbeden noch beweeght wierden een party derwaerts te stieren. Seventhien daghen naer dit ghepasseerde was David van Zeevanck met een Sloep volcks naer een Eylandt ghevaren / daer een party deser versondene lieden haer alleen onthielden / heeft de selvighen met sijn by-hebbende maets overvallen / ende alle behalven seven jonghers ende eenighe vrouwlupden vermoort; wederkeerende / verhaelde sijn gedaen werck aen Ieronymus; daer by voeghende / dat wel wenschte dat de resteerende op 't hooge Eylandt mede aen kant waren / op dat geen schade ende ongheval van haer te verwachten souden hebben. Seven ofte acht dagen hier naer zijn sy weder by Jeronymus gekomen / seggende dat over wilden waren / om tegens het resteerende volck op 't hooge Eylandt te vechten; te meer alsoo Pieter Lambertsz Bootsghesel met een gemaeckt Schuytjen sijn leven gesalveert ende doorgegaen was / om 't selvige weder te halen / ende soo 't mogelijcken was haer alle doodt te slaen; tot welcken aenslagh sy twee-en-twintigh mannen uytkooren: welck voornemen Jeronymus seyde hem niet te behagen; maer soude haer ghebeden hebben een Boot ofte Sloepe op te stellen / om het vaste landt / ende daer nae Indien aen te doen; 't welcke haer onmogelijcke docht te wesen / maer zijn volgens de genomene resolutie met de twee-en-twintigh mannen derwaerts ghetrocken: weder komende soude hy Jeronymus Cornelisz andermael ghebeden hebben

ben een vaertuygh te beginnen ; doch alles ter contrarie / 't en heeft niet moghen helpen / zijn weder met seven-en-dertigh mannen ende Jeronymus mede met dry schupten derwaerts getrocken (om / soo hy seyde met sijn tegenwoordigheydt 't vechten / soo veel doenelijck soude zijn / te beletten) recht op haer aenkomende / doch de anderen bewaerden haer strant / sy-lieden tot de kuyen toe in 't water staende ; onderwijlen socht Jeronymus met die van 't landt te spreecken / om soo 't mogelijcken was tot een accoort te komen ; soo dat door 't tusschen-spreecken van den Domine, die ten dien eynde over en weder ginck / 't vechten voor dien dagh ghestaeckt wierdt ; onder beloften dat Ieronymus ende de sijnen / die van 't hooghe Eylandt des anderen daeghs eenige laecken souden brenghen / om haer daer mede te kleeden ; waer teghens die van 't hooghe Eylandt haer het ontvoerde schuytjen weder ter hande souden stellen : Jeronymus volck dit verdragh niet behaghende / waren seer toornigh / en wilden vechten ; want Coenraedt van Huyssen verklaerde / dat hy sijn volck (tegens allen die 't leedt wesen soude) wilde aenvoeren / ende haer doen vechten. Volgens voorige accoort is hy Jeronymus met de beloofde laecken derwaerts ghetrocken / ses persoonen by hem hebbende ; te weten hy selfs / met David van Zeevanck, Coenraed van Huyssen, Gijsbert van Weldert, Wouter Loos ende Cornelis Pietersz van Vytrecht / waer van datter in seker tumult vier persoonen doodt geslagen zijn / Wouter Loos ontloopen / ende hy Ieronymus Cornelisz gevanghen blijvende. 1629. Septemb.

Den Commandeur proponeert den voorsz Ieronymus Cornelisz ter Torture te brengen / om van hem de rechte waerheyt te weten ; alsoo hy hem met verbloemde praetjens soeckt te ontschuldigen / schuyvende alle sijn vuyl op persoonen die doodt zijn / ende haer selven niet konnen verantwoorden.

IEronymus Cornelisz gebonden / opgehaelt ende de pijne gevoelende / bidt om opschortinge / te breden zijnde alles te willen seggen wat hy wiste / ende men hem afvragen soude ; sulcks is hem vergunt / om verder verhoort te werden : waer op den Commandeur van hem begeerde te weten / waerom ende op wat maniere hy voorghenomen hadde 't Jacht af te loopen ? daer hy op verklaerde / dat op dien tijt als de twee-en-twintigh mannen om te vechten naer 't hooghe Eylandt ghetrocken waren / ende hy haer weder haelde ; soo heeft David

1629. Septemb. vid van Zeevanck, in de ſloep zÿnde/ hem eenen droom van Lucas Gilliſz Adelbrecht vertelt: Als datter een Jacht quam/ dat haer noodigh was af te loopen/ om daer mede naer Spanien ofte eenighe plaetſe daer ontrent te ſeylen; dat oock eyndelÿck ſoo beſloten is.

Hem wierdt voorder ghevraeght op wat manieren ſy ſulcks in 't werck ſtellen ſouden? Antwoorde/ een Jacht ghekomen zÿnde/ ſouden ſy den Boot aen landt laten komen; ende dan 't boots-volck droncken gemaeckt hebben/ om haer dies te lichter doodt te konnen ſlaen/en ſouden ſoo ongetwÿffelt 't Jacht vermeeſtert hebben; daer op begeerende des Compagnies Juweelen te ſien/ om te waerdeeren wat yder ſÿn portie daer van ſoude bedragen; die Ieronymus Corneliſz haer geopent ende laten ſien heeft.

Jeronymus Corneliſz, ende Ian Heyndrickſz Soldaet / op giſteren den 18. September/ te ſamen in de Back van 't Jacht Sardam gheſloten ſittende; ende Ian Willemſz van Oort Bootſman op den back boven haer hooft legghende/ heeft ghehoort dat Ieronymus Corneliſz aen Ian Heyndrickſz Soldaet vraeghde waerom hy op den 17. des morghens/ als ſy teghens hun-lieden ſlaeghs waren/ het ſchuytjen niet gekregen hadden? en waerom de muſquetten niet afgegaen waren? ofte dat het krupt nat was? daer Ian Heyndrickſz op antwoorde/ hadden wy met een muſquet teffens gheſchoten/ wy ſouden 't voorſeecker ghehadt hebben/ maer 't krupt vrande dry en vier reyſe op de pan af; Waer op Jeronymus ſeyde/haddy liſtighept gevrupckt/ ghy ſoudet op 't water wel ghekreghen hebben/ en dan ſouden wy klaer gheweeſt zÿn. Dit met Ieronymus ende Jan Heyndrickſz geconfronteert hebbende/ bekennen 't ſelvige alſoo gepaſſeert te zÿn.

Op heden den 19. September op 't Eylandt Bataviaes Kerckhof.

Ieronymus Corneliſz gebonden eñ ter torture bereydt weſende/ verſocht opſchortinge; belovende de waerheydt te ſegghen van 't gene hy wiſte: daer op is hem van den Commandeur af-ghevraeght/ waerom hy Schipper Adriaen Iacobſz tot 't af-loopen van 't Schip Batavia geraden had? Ontkenden 't ſelvige; jae dat hy daer niet van geweten heeft: maer wilde wel de beginſelen van ſÿn onbehoorlÿck leven in langhe verhalen. Namentlÿck doen wy uyt de Sierra-lionis t'zeyl gegaen waren/ ſoo bemerckte hy dat de Schipper met Lucretia groote familiariteyt gemaeckt hadd'; waer over hy hem beſtraffende ghevraeght heeft/ wat hy met dat Vrouw-menſch in den ſin had?

had? daer den Schipper op antwoorde / om datse blanck is / en dat hyse tot sijn wil begeerde te verſoecken / ende met goudt ofte anders daer toe ſoecken te verwilligen. Een wijl naer deſen tijdt heeft hy Ieronymus voorſz / den Schipper weder afgevraeght / waerom hy nu met Lucretia ſoo familiaer niet en was? maer met Swaentje op nieuws begon geck te worden? daer op hy antwoorde / van de Kocks vrouw verſtaen te hebben dat het een Hoer was; ten anderen dat Swaentje behaghen hadde / om met haer te diſcoureeren / ende tijdtkortinge te hebben. Aen de Caep gekomen weſende / ende den Commandeur aen landt ghegaen zijnde / is Ieronymus Corneliſz in de Cajupt gekomen / ende 't hupſien onderſtens in de Galerye open doende / bevondt den Schipper ende Swaentje malkanderen bleeſchelijck te bekennen / deſhalven hy wech-gaende de deur toeſloot: twee dagen daer naer is den Commandeur weder te lande gevaren / om landewaerts in beeſten te ſoecken; daer op is den Schipper mede afgevaren / hem Ieronymus ende Swaentje mede te lande nemende / gingen ſoo tot den avondt toe plaiſieren / als wanneer naer 't Jacht Aſſendelft voeren / alwaer den Schipper hem ſeer moetwilligh aenſtelde; alſoo des nachts naer 't Schip Buren varende / daer hy 't noch ſlimmer maeckte / ter middernacht weder t' Scheep komende. Des anderen daeghs 's morgens van den Commandeur in de Galerye gheroepen zijnde / beriſpte hem over de bedrevene trotſe moetwil / en vooraamentlijck dat hy Ieronymus ende Swaentje ſonder conſent mede te lande ghenomen had / ſeggende nevens veel andere goede vermaninghen / dat ſoo hy van ſijne onbehoorlijcke proceduren niet af en liet / dat gehouden ſoude zijn daer in te verſien. Den Schipper weder boven komende / ſeyde tegen Ieronymus: By Godt, dat de Schepen daer niet en laghen, ick ſoude hem ſoo dicht af-ſmeeren, dat hy in acht ofte vierthien daghen uyt ſijn koy niet ſoude konnen komen; maer ick ſweer, dat ſoo haeſt wy van hier t'ſeyl gaen, dat ick wel haeſt van de Schepen ſal weſen, ende dan ſal ick mijn eyghen meeſter konnen zijn: daer op Ieronymus ſeyde / hoe ſoudet ghy dat konnen doen? de Stierlupden hebben mede de wacht: daer hy op antwoorde; niet met allen / ick ſal 't op mijn wacht wel klaren; want ick hebbe quaden puf op den Opper-ſtierman / ende veel minder tot mijn Swager / datſe tot mijn voornemen ſouden willen verſtaen. 1629. Septemb.

Den Commandeur hem voorder afvragende / wanneer den raedt om 't Schip af te loopen beſlooten was? (alſoo ſulcks weten wilde) ontkende daer pets af te weten. Derhalven weder ter toxture

1629. Septemb. berept zijnde/ ende een wepnigh water gegoten hebbende/ beloofde te gehoorsamen / ende te seggen wat hem bekent was: namentlijcke dat hy de eerste repse gehoort had van 't Schip Batavia af te loopen op dien dagh/ als 't selvige verongeluckt is / ende dat publijckelijcke upt den mont van eenen Rijckert Wouterſz, ten tijde als den Commandeur ende Schipper met de Sloep naer 't vaste land voeren; dat soo 't Schip niet gebleven was / sy 't selvige in korten tijdt souden afgeloopen/ ende den Commandeur met alle het volck/ upt-gesondert hondert twintigh personen over boort gheſmeten hebben; en waren maer wachtende op een goede geleghenthepdt / die haer docht best te wesen soo wanneer den Commandeur besigh soude wesen met het volck in de Boepen te setten / die aen Lucretia handadigh geweest waren/ende souden dan voor eerst met 't Schip naer Madagaſcar ofte S. Helena loopen. Verklaerde mede 't selvighe upt den mont van Coenraet van Huyſſen ghehoort te hebben; ende wanneer de voorsz personen ghestraft / ofte in de Boepen ghesett wierden / dat hy van de eerste wesen soude / om met een sabel in de Cajupt te springen / ende den Commandeur over boort te werpen. Andermael hem afgevraeght zijnde/ of hy van sulcks geen kennisse hadde/ eer het Schip verongeluckte? antwoorde/neen. Des belast wiert met de torture voort te varen; so heeft wederom gebeden om eenige van sijne beschuldenaers te hooren; dat hem vergunt is.

Jan Hendrickſz Soldaet geroepen/ ende afghevraeght zijnde of hy mede een van de conspirateurs in 't af-loopen van 't Schip soude geweest hebben? antwoorde van de conspiratie niet te weten/ noch t' scheep daer van geweten hadd'; maer dat hy naer dat 't gebleven was/ van diverſche personen (nu doodt zijnde) gehoort hadd'/ dat den Schipper; Ieronymus; den Hooghboots-man Rijckert Wouterſz; Allert Ianſz van Assendelft; Cornelis Ianſz van Haerlem / alias Boontjen; Gijsbert van Welderen; Coenraet van Huyſſen, met noch thien ofte twaelf anderen/ 't selvige souden begonnen hebben; van meeninge zijnde het Soldaten gat toe te spijckeren/ tot dat sy haer wil van 't Schip souden hebben; ende dat Allert Ianſz van Assendelft / voorseecker een van de complicen was.

Allert Ianſz van Assendelft geroepen zijnde / is hy ende liber geexamineert / in wat manieren sy het Schip Batavia af-loopen wilden / ende wie haer daer toe gebracht hadd? heeft geantwoort / dat hy daer niet van en wist; maer dat van Ieronymus aen landt wel had hooren seggen / dat sy tot sulcks ghesint waren/ daer toe reets een

een party volcks haer Sabels in de kopen hadden legghen; niet voorders willende bekennen. 1629. Septemb.

Des ter Torture gestelt zijnde; persisteerde daer niet van geweten te hebben.

Het pijnighen begonnen zijnde/ bidt om los ghelaten te worden/ wilde de waerheyt verklaren. Seydt dat Ieronymus op 't Schip by hem ghekomen is/ hem aendienende ofte mede handadigh weesen wilde 't selvige af te loopen/ maer dat jae nochte neen geantwoordt hadd'. Wat meerder water ter torture ghegooten zijnde/ bekende/ dat den Hoogh-bootsman Iacob Pietersz Steenhouwer en hy/ met meer anderen daer toe Sabels in de kop hadden leggen. Voorder gedreyght zijnde/ bekende den Schipper den aenboerder te weesen/ maer thien ofte twalef sterck zijnde/ en dat het des nachts soude geschiet zijn/ gesint weesende het kot toe te spijckeren/ om te lichter 't Schip te vermeesteren.

Ieronymus Cornelisz weder in de Tente gebracht/ ende ter torture ghebonden zijnde/ alsoo gheen rechte gront der waerheyt uyt hem trecken konden; en hem af-ghebraeght zijnde/ ofte hy Allert Ianſz van Assendelft daer toe niet versocht hadd? Bekende; Jae/ maer dat den Schipper hem sulcks belast/ ende hy van hem verleydt was. Voorders is hem afghebraeght/ waerom den Schipper op den Commandeur soo verbittert was? Seyde sulcks niet te weten/ verwondert zijnde dat hy Commandeur so veel van den Schipper hiel ende verdroegh; maer dat den Schipper hem wel geseydt heeft/ dat hy den haet op den Commandeur in Suratta ghenomen had/ naer 't Vaderlandt varende/ als hy hem op een avondt met woorden vergrepen hadd; waerom hem den Commandeur Grijp ende Wollebrant Geleynsz Opper-koopman bestraft hadden/ seggende sulcks den rechten wech niet te weesen/ om met vrede in 't Vaderlandt te komen; en behoorden den Commandeur soo niet te bejeghenen/ ofte ten minsten om harent wille wat te dissimuleeren. Daer op hy den Schipper voor-gehouden had soo 't door haet gheschiede/ of 't niet beter geweest was den Commandeur secretelijcke over boort te smijten/ dan souden sy haer Heeren Meesteren soo veel schade niet gedaen/ en soo veel onnoosele arme sielen vermoort hebben? daer den Schipper op soude geantwoordt hebben/ sulcx niet alleen om den Commandeurs haet te weesen/ maer ook tot haer aller besten/ vermits in Indien voor de maets weynigh profijt meer te doen is/ hy wilde met 't selvige Schip noch wat wonders

1629. Septemb. ders upt-rechten. Hem van Jeronymus wyders gevraeght zijnde/of daer gheen perijckel in geleghen was / en of hy 't selvige wel soude konnen upt-voeren? daer de Schipper op soude geantwoordt hebben / laet daer mijn mede omspringhen / ick sal 't wel beschicken / want van mijn Neef den Schie-man ben ick wel verseeckert; maer op mijn Swager den Onder-stierman / als mede den Opper-stierman heb ick wepnigh vertrouwen. Jeronymus voorder ge-examineert zijnde / wierdt hem gevraeght wanneer sy desen aenslagh in 't werck souden gestelt hebben? antwoorde / soo wanneer den Commandeur 't volck weghens 't sept van Lucretia in de Boepen soude gheset hebben. Hem weder ghevraeght zijnde / of de Compagnie ende den Commandeur sulcks aen hem verdient hadden? seyde / neen / maer dat meer eer ende deught genooten heeft als waerdigh was; dan den Schipper had hem tot sulcks ghevraeght / hem veel rijckdommen voor oogen stellende; daer by voegende / ick ben doch voor den Duyvel / kom ick in Indien / soo moet ick doch tot schande komen.

Naer voorder examinatie wierdt hem weder ghevraeght / waerom hy onder 't volck upt-ghestroyt had / dat den Commandeur hem in 't af-scheyden van 't Schip soude belast hebben / dat hy het ghetal van 't gheberghde volck op veertigh koppen soude soecken te vrenghen? ontkende sulcken last van den Commandeur ontfangen te hebben; maer dat David van Zeevanck noodigh ghevonden had sulcks 't volck wijs te maecken.

Bekende mede dat hy; David van Zeevanck ende Lucas Gillisz t'samen gheresolveert hadden / 't eerste Jacht dat tot haerder verlossinghe komen soude / af te loopen / om daer mede naer Spanien ofte daer ontrent te seylen; want sy alle te samen niet en twijffelden ende voor seecker hielden / dat den Schipper / den Commandeur upt den Boot overboort in Zee soude gesmeten hebben / en dat hy met de Boot naer Malacca was gheloopen / om daer een Jacht te bekomen / om 't volck ende 't geldt te halen; ofte soo hy hem op Batavia dorste begeven / soo twijffelde niet ofte den E. Heer Generael soude niet naer-laten hem een Jacht te verleenen / om 't Schip en volck op te soecken / ende dat zijnde soo warense klaer.

Noch gevraegt zijnde waerom hy Mr. Frans Ianſz van Hoorn Opper-barbier kortelijcks hadde laten doodt-slaen? antwoorde; om dat hy David van Zeevanck in de wegh was / ende dat niet recht naer

haer humeuren ende pijpen danſen wilde / ſoo dat wepnigh vertrouwen op hem ſtellen konden. 1629. Septemb.

Afgehoꝛaeght zijnde / welcke de ontſchuldighſten ende onnooſelſten onder haer waren ? ſeyde ; Iaques Pelman ; Ieuriaen Ianſz van Bzemen Bootſgheſellen ; Reynert Hendrickſz van Barch-loft Bottelier / Abraham Ianſz van Operen / Boſſchieter ; Teuwis Ianſz van Amſterdam Timmerman ende Ian Willemſz Selijns van Amſterdam Kuyper. Verklaerde mede dat den Raedt in deſe vier naervolgende perſoonen beſtont / als hy Ieronymus Corneliſz ; Coenraet van Huyſſen ; David van Zeevanck ende Iacob Pieterſz Steen-houwer ; en alſſer onder haer beſloten wiert wie men doodſlaen ende van kant helpen ſoudē / ſulcks wierdt datelijck uytgheboert. En om wijders alle miſvertrouwen onder den anderen wech te nemen / hebben den eedt van getrouwigheydt t'ſamen geſwooren ; en dat wie daer in begrepen / en ſulcks geteeckent had / 't leven ſoude geſpaert werden : gelijck 't ſelvighe by eenighe acten hier vooren Pag. 17. geinſereert te leſen is.

Voozder examinatie gedaen op den 22. September 1629. op 't Eylandt Bataviaes kerck-hof.

Ieronymus Corneliſz wederom voozgheſtelt zijnde / is hem afgheboꝛaeght of hy in't af-loopen van 't Schip Batavia gheconſenteert heeft / ende of hy van den Schipper daer toe ghebꝛacht is ? ſeyde daer gheen raedt toe ghegheven te hebben / maer dat de Schipper hem daer toe geperſuadeert had. Hem noch gebꝛaeght zijnde of'er een Jacht ghekomen had / of ſy't ſelvige in haer vermooghen zijnde / ghewiſſelijck af-gheloopen ſouden hebben ? bekende jae / ſoo wanneer het ander volck op het Eylandt hadden konnen vermeeſteren / daer ſy dagelijckx haer beſte om deden / wel vermoedende dat ſy het komende Jacht ſouden waerſchouwen. Bekende mede ter pꝛeſentie van Jan Hendrickſz, ſoo wanneer Nicolaes Winckel-haeck ; Paulus Barentſz, Beſſel Janſz van Herderwijck ende Claes Harmanſz van Maeghdenburgh uyt het water / daer ſyſe meenden doodt te ſlaen / ontrent den Tent van Ieronymus quam vluchten ; dat hy aen Ian Heyndrickſz belaſte / ſegghende gaet en ſlaetſe doodt / ghelijck hy ſulcks oock dede.

Dat mede (ſoo wanneer des Pꝛedicants volck vermoozt wiert /) geſeydt heeft den Domine ſalder oock niet langhe weſen. Noch ſoo wanneer de ſiecken vermoozt wierden / hy Ieronymus Corneliſz, nevens

1629. Septemb. vens Gijſbert van Welderen ende Coenraedt van Huyſſen, Andries de Vries genomen hebben / hem aen alle de ſiecken haer hutjens brenghende t'ſamen elf in 't getal zijnde / ghebiedende haer den hals af te ſnijden / 't welck hy volvoert ende gedaen heeft.

Mede ſoo wanneer Cornelis Pieterſz van Vptrecht / Heyndrick Claeſz Onder-timmerman den hals afſneedt / ſoo is 't ſelvige in tegenwoordighedt van Ieronymus geſchiedt.

Wordt mede in ſijn præſentie van Allert Ianſz van Aſſendelft beſchuldight / dat ſoo wanneer hy hem belaſte Andries de Bruyn, Jongen, den hals af te ſnijden / dat hy hem om vogeltjens te vangen upt-ſondt / en dito Aſſendelft hem volghende het ſcpt volbracht wierdt.

Aen hem Ieronymus Corneliſz deſe boven-gheſchreven examinatie ende bekenteniſſe voor-geleſen zijnde / is hem af-gevraeght of die niet waerachtigh / ende alles ſich ſoo toe-ghedragen had? bekende 't ſelvighe (vry / liber ende bupten torture) alſoo gheſchiedt te zijn.

Ieronymus Corneliſz præſent zijnde in de examinatie van Lenaert Michielſz Adelborſt / bekent vry-willigh / ſonder torture / van hem Ieronymus Corneliſz, nevens David van Zeevanck ende Matthijs Bayer met een blot nae 't verraders Eylandt geſonden te zijn / om aldaer Andries Liebent; Hendrick Ianſz van Oldenburgh (alias Maſken) Thomas Wechel van Coppenhagen Bootſgeſel / ende Ian Corneliſz Ameſvoort, te gaen verdrencken / dat ſulcks tot effecte gebracht is / behalven dat Andries Liebent van hem Lenaert Michielſz verboden is. Ieronymus bekent dit waerachtigh te zijn.

Noch bekent hy / dat Lenaert Michielſz voorſz / nevens Cornelis Pieterſz van Vptrecht; Hans Iacobſz, Ian Hendrickſz ende Mr. Frans de Barbier / upt haer tenten heeft laten halen / haer belaſtende nevens David van Zeevanck ende Coenraedt van Huyſſen, met het Schuytjen naer 't Robben Eylandt te varen / om daer alle de op-zijnde menſchen te vermoorden / dat ſy ghedaen hebben / behalven ſeventhien perſoonen die by leven gelaten wierden.

Ock heeft hy eronymus Lenaert Michielſz; Ian Hendrickſz ende Rutgert Frederickſz in ſijn tente geroepen / haer ſabels ghevende om Andries de Vries Aſſiſtent doodt te ſlaen; dat ſy volvoert hebben.

Wijders bekent hy als voorgenomen had des Predicants huyſgeſin te vermoorden; dat als doen ter tijdt eenighe ſpijſe aen Coenraedt van Huyſſen behandight heeft; ſeggende dat hy den Predicant / ſijn

ſijn Dochter ende hem Jeronymus daer op nooden ſoude, dat wijders des naermiddags by hem heeft doen komen Lenaert Michielſz; Iacob Pieterſz; Ian Hendrickſz; Wouter Loos; Andries Ionas ende Andries Liebent; haer aenſeggende / als hy des avondts in de tente van Coenraedt van Huyſſen ten eten weſen ſoude / dat alsdan het huyſgheſin van den Predicant ſouden doodtſlaen; 't welcke oock alſoo volvoert is. 1629. Septemb.

Bekent mede dat hy Lenaert Michielſz voorſz; met Luycas Ieliſz ende Ian Hendrickſz des nachts den 12. Julii uyt haer tenten heeft laten halen / belaſtende datſe ſouden gaen ende ſnijden Paſſchier van den Enden Boſſchieter / als mede Iacob Heyndrickſz Timmerman ende noch eenen ſiecken jonghen den hals af; dat ſy oock ghedaen hebben.

Dat hy op den 6. Auguſti des morgens in de tent van David Zeevanck ſtont / roepende Ian Hendrickſz, hem ſijn Ponjaert (die hy dagelijcks by hem droegh) gevende; ſegghende / gaet ſteeckt Stoffel Stoffelſz (die lupen fiel die daer ſtaet en werckt of hem de lendenen ghebroocken waren) het herte af: 't welck Ian Heyndrickſz ſoo dede.

Oock bekent hy op den 16. Auguſti ſijn ſabel aen Ian van Bommel gegeven te hebben / ſeggende / gaet beproeft of die ſcherp genoegh is / ſlaet Coen Aldertſz van Ilpendam Hoop-looper den kop daer mede af; doch Ian van Bommel daer te licht toe zijnde / heeft Matthijs Beyer hem in Ieronymus preſentie den kop afgeſlagen.

Bekent eyndelijck mede / al-hoe-wel hy een getrouwt man was; dat echter Lucretia Ians Huyſvrouw van Boudewijn vander Mijlen in ſijn tente genomen heeft / haer tegens haer danck den tijdt van twee maenden voor ſijn by-ſit / nevens vleeſchelijcke converſatie ghebruyckende.

Op den 24. September.

Ieronymus Corneliſz teghenwoordigh zijnde in de examinatie van Rogier Decker, van Haerlem / geweſene Cajuyt-wachter op 't verongheluckte Schip Batavia; bekent dat hy Rogier Decker voorſz op den 25. Julii in ſijn tente geroepen heeft / hem een beecker wyn te drincken gevende / als mede ſijne Ponjaert / ſeggende / gaet buyten / ſtoot die Hendrick Ianſz van Purmerent in 't herte; welcke laſt Rogier voorſz oock naer gekomen is.

Op den 28. dito.

Alſoo Lucas Ieliſz uyt den Haghe / Adelboſt / op de boven-ver-

1629. Septemb. haelde bekenteniſſe van Ieronymus Corneliſz mede by den mooz̄t van Paſſchier van den Enden ſoude gheweeſt zijn; Soo bekent hy ter pz̄eſentie van Ieronymus, dat hem nevens Lenaert Michielſz ende Ian Hendrickſz, dooz̄ oz̄de van Ieronymus booz̄-noemt van David van Zeevanck belaſt wierdt Paſſchier van den Enden Boſſchieter ende Iacob Heyndrickſz Timmerman te vermooz̄den; ontrent de tente komende is Ian Heyndrickſz ingeſpz̄ongen ende heeft Paſſchier booz̄ſz̄ den keel afgeſteecken; doch Iacob Heyndrickſz wierdt belaſt in ſijn tente te blijven. Doen ginck David van Zeevanck by Ieronymus, ſeggende Iacob Heyndrickſz is een goet Timmerman/ laet hem blijven leven; daer Ieronymus op antwooz̄de / 't is maer een dzaper ende half-manck/ hy ſoude ſchier ofte mozghen klappen / hy moet mede booz̄t. Tot beveſtinghe dat ſulcks waerachtigh is/ hebben Lenaert Michielſz ende Ian Heyndrickſz (ten dien eynde daer mede by-geroepen zijnde) ſulcks op haer zielen ſalighepdt verklaert; ſeggende mede daer den doodt op te willen ſterven. Dan Ieronymus ontkent ſulcks/ ſeggende dat het geloogen is; als mede alle het gene hy booz̄ deſen ende tot noch toe bekent heeft; als booz̄ dzepginghe van tozture hem ſulcks af-geperſt zijnde.

Deſhalven om ſijn groote ongheſtadighepdt / ende variable bekenteniſſen/ pz̄actiſeerende ſiniſtre middelen (al-hoe-wel in ſijn tegenwooz̄dighept van alle menſchen beſchuldight ende obertuygh is) die alle leugenachtigh te maecken. Soo hebben wy hem als noch/ ende dat booz̄ de laetſte mael/ weder met de tozture gedzepgt; ende af-ghebzaeght waerom hy de ſpot met ons dzijft / alſoo alles goetwilligh tot diverſche repſen booz̄ deſen ſonder pijnighen vertelt ende beleden heeft; ſoo den oozſpz̄onck ende circumſtantie wegens 't af-loopen des Schips Batavia, als de nae-gepaſſeerde grouwelen; ſoo verklaert hy weder / alles wat hy beleden ende bekent heeft/ alſo geſchiet ende waerachtig te zijn/ maer dat alles wat hy doet is om verlangeniſſe / op hope datſe hem op Batavia ſoude bzengen / begeerigh zijnde ſijn Bzouw noch eens te moghen ſpzeecken; wel wetende quaets genoegh ghedaen te hebben / daer hy geen genaden ober verſoeckt. Ian Hendrickſz ende Allert Ianſz van Aſſendelft hebben goetwilligh ſonder bzagen aenghedient / als dat Ieronymus Corneliſz haer op een avondt ten eten genoodt had / en onder andere pzopooſten vertelt; dat ſoo het Schip niet verongeluckt had/ 't ſelbighe eenighe dagen daer naer ſouden af-geloopen hebben; de pzincipaelſte van deſen aenſlagh zijnde den Schipper; hy Ieronymus

mus Corneliſz; den Hoogh-bootſman; Coenraedt van Huyſſen ende meer anderen / tot welcken eynde ſy het Soldaten-gat toegeſpijckert ſouden hebben: dit in præſentie geconfronteert zijnde / is ſoo waerachtigh bevonden. 1629. Septemb.

Op dato des achtermiddaghs heeft den Commandeur deſe examinatie ende bekentenisſe in 't openbaer voor alle menſchen die op 't Eylandt waren / in teghenwoordigheydt van Ieronymus Corneliſz voorgeleſen / hem af-vragende ſulcks niet waerachtigh te zijn? daer hy op antwoorde daer pets in te ſtaē / ſoo van Allert Ianſz van Aſſendelft; Ian Hendrickſz als anderen / die hem t'onrecht beſchuldighden. Derhalven heeft den Commandeur ander-mael op de gevangenen (die daer præſent waren) voor Godt geprotesteert / ſoo ſy Ieronymus Corneliſz in minſtē met pets beſwaerden / dat ſulcx voor den Goddelijcke rechter-ſtoel ten uyterſten daghe ſouden hebben te verantwoorden. Daer de gevanghenen eendrachtelijck op ſpraecken ende riepen / hem in 't minſte niet beſwaert te hebben / ofte wilden 't ſelvige op haer zielen ſalighedt nemen / daer op ſterven / ten uyterſten daghe verantwoorden. Des den Commandeur Ieronymus andermael aengeſprooken heeft; hem vragende waerom hy den ſpot voor ſijn onverduldighe vertwijffelheden met den Raedt was drijvende / 't eene uur de waerheydt ſeggende / 't ander uur ſulcks weder ontkennende? daer hy eyndelijck op antwoorde ſulcks gedaen te hebben om ſijn leven te verlanghen; doch dat hy quaet ghenoegh gedaen heeft / ende de ſtraffe niet ontgaen konde.

Volght noch seeckere getuygenisſe / ten laste van Jeronymus Corneliſz voornoemt verleent.

Wy onderſchrevene Weybbe Hayes van Winſchoten Sergeant; Claes Ianſz 't Hooft uyt Ditmartſen / Trompetter; Allert Ianſz Corporael ende Jan Kaſtenſen van Tonninge / Boſſchieter / atteſteren ende getuygen op onſe mannen waerheydt / met onſe oogen geſien ende nuchtere ooren ghehoort te hebben / op heden den 2. October 1629 / dat Lucretia Ians Weduwe van Boudewijn van der Mijlen een uur te voren dat Ieronymus Corneliſz door Juſtitie (wegen ſijn over-groote miſdaden) van 't leven ter doot ſoude gebracht werden; haer tegens den voorſz Ieronymus ſeer beklaegende van de ſonden die hy met haer / tegens hare wille / ende daer toe gedwongen zijnde / gedaen hadde; waer op Ieronymus ſeyde; het is waer / ghy

1629. October. hebt'er geen ſchult toe / want ghy hebt wel twaelf dagen by myn in de tente geweeſt / eer myn wille van u krijgen konde: ſegghende voorts / dat hy't op 't laetſte tegens David van Zeevanck klaeghde / dat tot ſijn voornemen met goethepdt ofte quaedthepdt niet konde gheraecken. Des Zeevanck antwoorde; weet ghy daer gheen raedt toe? dat ſal ick haer wel haeſt doen doen; waer over Zeevanck in de tente quam / en ſeyde teghens Lucretia; ick hoore klachten over u; waerom ſeyde ſy? om dat ghy den Commandeur met goethepdt ſijn wille niet en doet; maer ghy moet nu kieſen ofte deylen / de wegh van Wybrecht Claes te gaen / ofte te doen't ghene daerom wy de wijven ghehouden hebben: alſoo heeft het Lucretia voor't voorſz. zeyghen dien dagh moeten conſenteeren / ende heeft ſoo den tijdt van 2 maenden ſijn vleeſchelijcke wille met haer gedaen. In teecken der waerhepdt (dat dit boven-ſchreven aldus waerachtelijcke van woort tot woorde upt den mont van Ieronymus Cornelisz gehoort hebben / ende ter preſentie van meer andere gheſchiedt) hebben dit met onſe gewoonlijcke hant-teeckenen onderteeckent. Derhalven zijn berepdt tot allen tijden (daer toe verſocht zijn) ſulcks met eede te beveſtighen. Actum op 't Eylandt genaemt Bataviaes Kerckhof, ontrent het wrack van't verongheluckt Schip Batavia. Datum ut ſupra.

VER-

VERBAEL
Ende
Hiſtoriſch verhael van't ge-

ne des Vereenighde Nederlandtſche Geoctroyeerde Oost-Indiſche Compagnies Dienaers / onder de directie van JEREMIAS van VLIET, in de Jaren 1636. ende 1637. by den Koningh van Siam in de Stadt Judia wedervaren is. Verhatende de abſolute regeeringe ende ſtrenghe Wetten der Siammers. Gelijck ſulcks by den ſelvigen J. v. Vliet beſchreven ende herwaerts over-geſonden is.

IN den Jare 1636 / den 10 December is den Onder-koopman Reynier van Tſum met mijn conſent / neffens d'Aſſiſtenten Iſaac Moerdijck, Jooſt Laurentſz, Jan Hart, Guiliaem uyt den Hove, Harman van Tetrode, Dirck van der Veen, Daniel Jacobſz Blijſwijck, Jacob Wouterſz Barbier; Item den Bottelier Gerrit Gerritſz, een blancke Jonghen ende twee Swarten met een Praeuw uytghevaren / om de ſchoonheydt der Rijs-velden te beoogen / ende voorts weynigh vermaeck te nemen; door dien in ettelijcke maenden noch op hooghe noch gemeene daghen hier geen ruſt gheweeſt / en dit nu een ledighe dagh was / dat in Compagnies dienſt niet te verletten is: maer deſen dagh van volhckheydt / is door de moetwil ofte wulpſche onbedachtheydt van d'Aſſiſtenten Iooſt Laurentſz ende Daniel Iacobſz, item 't onvoorſichtigh beleydt van 't voorder geſelſchap (Godt betert) ſoo voeffelijck ghe-eyndight / dat ſy-lieden alle in doodts gevaer / ende wy met die in de Logie bleven in perijckel / ten minſten in groote voefheydt geraeckten / gelijck uyt 't gevolgh blijcken ſal.

1636. Decemb.

Na dat deſe genoemde perſoonen aen Boeretiet (een der drie hooft-Tempelen/die om/ofte in de Stadt zijn) gelegen tegen over 't Prinſen-hof/ aen de andere zijde der Revière / te landewaerts inne / met vermaeck wat gegeten / ende haer met dranck wepnigh verdrolijcht hadden/zijn ſy alle weder in de Praeuw gegaen/ met voornemen om voegh nae de Logie te keeren; doch zijn Iooſt Laurentſz ende Daniel Jacobſz (die droncken waren) daer buyten ghebleven / willende (door dien 't een goede wandel-wegh was) te lande gaen tot aen de groote Revière; dat haer d'anderen (niet quaets vermoedende) niet beletten: maer voornoemde Iooſt ende Daniel hebben haer (naer de getuygeniſſe der Siammers) op wegh zijnde / teghen peder die hun in 't ghemoet quamen / ofte die ſy paſſeerden ſeer moetwilligh ende wreveligh aengeſtelt / met eenige te ſchelden / anderen te ſlaen / in ſommighen hun huyſen met onmin te loopen / 't dyer daer uyt te halen/ &c. eyndelijcke quamen ontrent de Revière daer de Dienaers van de Prince ſaten / te weten de Praeuw-hoeders ende gheſchilderde armen/ die ſy-lieden ſonder aenſien oock aenranden/ doch des Princen Slaven namen de vlucht / maer ſiende dat niet als twee droncken Hollanders waren/ hernamen de moedt/ grepen Daniel, brachten hem naer 't Princen-hof/ ende Iooſt liep als dul door 't water/ &c. 't ander gheſelſchap quamen met haer Praeuw achter aen / ende van gheen quaet wetende/ wierden eyndelijck door ſekere Peguſe Drouw geroepen/ dat haer mede-geſellen in noodt waren/ maer ontrent de plaetſe daer 't gebecht gheweeſt was komende/ vonden niemandt; eyndelijck quam Iooſt als ſwemmende / zijnde ſoo vermoeyt dat ſy van hem geen beſcheydt konden krijgen/ daer na ſagen dat Daniel gegrepen was ende wech-gevoert wierdt/ ſonder dat wiſten van wien gevat was / ofte waer gebracht wierdt / waer over ſy onbedachtelijck reſolveerden/ de Siammers (die Daniel gevat hadden) te volgen/ om de ſekerheydt des inbrulades te verſtaen/ ende hoewel ſy ſiende dat Daniel naer 't Hof gevoert wierdt / hebben efter gevolght / ende is den Onder-koopman Reynier aen landt getreden / om met de Siammers in 't minne te ſpreecken / maer eer hy ofte yemandt ghehoor konden krijgen / wierpen de Siammers van de Stadts-mueren ſoo vreeſſelijcke met ſteenen / dat de onſen naer de Praeuw moſten/ meenende weder wech te varen: Interim hebben de Siammers den Prince aengedragen / dat de Hollanders met een wel-gemande Praeuw ende gearmeert / ontrent de poorten ſijns Hofs ghevecht tegens ſijn volck aenvingen; ſijn Hooghepdt een Sabel in de handt grijpende/ vraeghde/

in wat

in wat manieren komen ſy/ is haer Capiteyn oock daer/ en komen ſy-lieden eyndelijck hier om mijn Hof te bevechten? daer d'aendzagers op antwoordden/ niet te weten van den Capiteyn/ maer deſe ſeyden ſy hebben aen de andere zijde van de Revière/ ontrent Boeretiet ſpelen geweeſt/ eenige van de haren hebben veel moetwilligheden tegen ſijn Hooghepdts dienaers bedzeven/ waer over een van de Nederlanders gegrepen/ ende hier gebzacht is; 't kan wel zijn (ſeyde ſijn Hooghepdt) datſe alle beſchoncken zijn/ ende komen om haer metgeſel te verloſſen; gaet grijptſe aen/ maer queſt nocht en doodt niemandt; men ſalſe gebonden tot Berckelang bzenghen/ ende haer Capiteyn doen weten/ hoe onredelijck ſijn volck aen-gaet; op dit gebodt quamen dateliick veel Pzaeuwen om d'onſe te vermeeſteren/ ſloegen met Pangaepen/ bloote Houwers/ &c. als of ſyſe alle hadden willen vernielen; d'onſen die ſonder geweer/ ende op ſulcks niet denckende waren/ deden geen reſiſtentie/ ſoo dat alle ſeer ghequeſt aen-gegrepen/ gheplondert ende gebonden tot Berckelang ghebzacht wierden. Ontrent den avondt verſtonden wy in de Logie upt eenige geruchten/ dat d'onſe met de Pzins ſijn ſlaven in gevecht geweeſt/ ende eenige Nederlanders gegrepen waren/ hoe-wel wy deſe tijdinge (dooz dien ſy-lieden met 't vallen van den avondt niet t' huys quamen) moſten ghelooven; konden echter niet goet vinden dat ick ofte eenige Nederlanders derrewaerts ſouden gaen/ op dat d'onſchuldigſte met haer niet in gelijck gevaer ſoude geraecken; de Revier was oock als gheſloten/ ſoo dat niet een Pzaeuwken op ofte neder voer; eyndelijck vondt met Sr. Verwer goet/ dat wy Ian Iaclijns (zijnde een Weſtice/ geboozigh in Paliacatta) die goet Siams ſpzeeckt/ nevens een a twee onſer Siamſe dienaers met een kleyn Pzaeuwken ontrent 't Hof van den Pzins ſouden ſenden/ om 't gepaſſeerde te vernemen; boznoemde Iaclijn ontrent 't Hof komende/ bevondt dat aldaer ſtercke wacht gehouden/ ende niemandt op ofte neder te varen toegelaten wierdt/ wierdt van des Pzincen volck mede aen-gegrepen/ in 't Hof ſcherp/ doch bedecktelijck onderzaeght/ maer gheen ſchult in hem vindende/ lieten hem met de ſijnen weder varen/ maer is dooz deſe ophoudinge naer midder-nacht eerſt t' huys gekomen. 1636. Decemb.

Ontrent middernacht deedt den Berckelang dooz den tolck Omon Wytſit Baſſa ende Olong Phit Perap ons 't ghepaſſeerde in ſubſtantie weten/ ende was conformer haer boozgeven als volght. Dat de Nederlanders die op heden met een Pzaeuw upt ſpelen aen den Tempel Boeretiet geweeſt/ aldaer tegens wil der Geeſtelijcken hadden willen

1636. Decem. „ len haer ruſt-plaets nemen / 't welcke by de Siammers (vermits dit „ voor een heylighe plaetſe ghehouden wierdt) ſeer qualijck ghedupdt „ wierdt / doch dat eyndelijck door 't dreyghen ende hevigh aendrijven „ der Papen met onmin van daer geſcheyden zijn.

„ Dat eenighe Nederlanders op den wegh tuſſchen Boeretiet ende de „ groote Revière haer teghen verſchepde Siammers in ſeer ongebonde „ wrevelige poſture hadden geſtelt / eyndelijcke des Prinçen Slaven „ niet ghevviert / maer die met ſchelden / ſlaen / &c. aengedaen hadden / „ waer over de ſelvigen van dito Slaven gegrepen / ende naer 't Prin- „ cen-hof gevoert zijn gevvorden.

„ Dat de reſteerende (vernemende dat eenigher hare mede-geſellen „ gegrepen waren) in 't Prinçen-hof wilden dringen / om de gevange- „ nen te ontſetten / waer mede ſy-lieden ſijn Hooghevdt ghevioleert „ hebben / ende haer daedt overſulcks ſeer qualijck genomen wierdt.

„ Dat den Prins alle die aen 't Hof geweeſt zijn (confrom de wetten „ deſes Landts) hadde mogen doen doodtſlaen / maer dat ſijn Hoog- „ heydt ſulcks ghelaten hadde ten reſpect der vaſter vrundtſchap / die „ den Koninck ſijn broeder met den Prince van Hollandt ende de E. E. „ Hr. Generael lange onderhouden heeft / weſhalven aen ſijn Slaven „ gelaſt hadde / dat ſy niemandt quetſen noch miſdoen / maer aengrij- „ pen / tot Berckelang brengen / ende my deſe acte kondt doen ſouden.

„ Dat de Nederlanders door den Prince ſijn volck tot Berckelang „ wierden gebracht / doch dat ſijn Ed. haer alle doen los maecken / en- „ de belaſt hadde datmen hun-lieden dien nacht in ſijn Tuyn ofte „ Speel-hof logieren ende wel tracteeren ſouden.

Ick antwoorde dat deſe tydinge my gantſch droevigh / ende haer doen ſeer qualijck geviel / belaſten den Tolck ſijn Ed. te bedancken voor 't faveur / dat haer alle doen ontbinden hadde / ende verſocht dat ſy-lieden deſen nacht t'huys geſonden / ende ſoo 't mogelijcken was / alles voor den Koninck ſecreet gehouden mochte werden; dat ick de daedt op 't ſcherpſte onderſoecken / de ſchuldige ſtraffen / ende voort- aen ſorgen / dat diergelijcke onheylen niet meer geſchieden / ſoude. Deſe antwoordt ghevviel den Tolcken wel / beloofden alles op 't be- quaemſte ſijn Ed. over te dragen; efter verklaerdē dat Berckelang dit ſept voor de Majeſt. niet konde verbergen / ende dat d'onſe noodſa- kelijck aldaer ſouden moeten vertoeven / tot dat ſijn Ed. de Majeſt. daer over geſproken heeft / verſekerdē ons dat ſijn Ed. alles in haeſt ten goeden eynde brenghen ſoude / dewijle hy een vermogent Heer / groot vrient der vremdelingen / inſonderheydt der Nederlanders is.

Den 11.

Den 11. dito 's morghens voor 't rijsen van de Sonne ginghy ick tot Raadje Ebrehem Moors-koopman / die een van des Prins sijn Slaven / ende vermogent vriendt in 't Hof is / declareerde hem 't gepasseerde / ende beweeghde hem dat dateliick nae 't Hof ginghy / om aen sijn Hooghepdt te versoecken dat 't gunt tusschen sijn Hooghepdts Slaven ende de Nederlanders voorgevallen was / by ons in 't minne ghedempt / de Nederlanders my t'huys ghesonden / ende alles voor den Koninck verswegen mochte werden; daer by voegende / dat hy sijn Hooghepdt wel mochte versecckeren ick alles op 't nauwste inquireren / de schuldige straffen / ende soodanigh handelen / dat sijn Hooghepdt ende de Justitie voldoeninghe gheschieden soude; alle 't welcke Raadje Ebrehem om te verrechten aengenomen heeft. Van daer ginghy ick voort nae Oya Berckelang, met voornemen om ons volck met sachtighepdt ende beleefde bejegeninge upt sijn Ed. handen te trecken; ontrent Berckelangs huysinge ghekomen zijnde / verstondt dat sijn E. met 't rijsen der Sonne op sijn Valepe (om de onsen te examineeren) ghekomen / maer soo haest gesetten was / dat ontrent de honderdt Braspintados (van den Koninck gesonden) daer verscheenen / die d'onsen sonder respect ofte aensien aengegrepen / ghebonden / ende naer 't Hof gelepdt hadden / dat Berckelang, den Sabandaer ende Tolcken ock ghevolght waren; waer upt wy wel konden afmeten / dat de daedt van de onsen den Koninck hevigh aenghedragen / sijne Majest. overmatigh vertoornt was / ende de onsen in doodts gevaer waren. 1636. Decemb.

Ick sondt Alexander Pinieur Mestice (zijnde een van Berckelangs volck ende ons een sonderlingh vriendt) nae 't Hof / om sijn Ed. aen te dienen dat ick persoonelijck t'sijnen huyse ghewees was / om sijn Ed. favorable hulpe / ende de vryhepdt onses volcks te versoecken: dat sijn Ed. in presente gelegenthepdt der Nederlanders langh onderhouden vriendtschap met de Kroon van Siam gelieffde te gedencken; des Majestepts onmatige toorn doch wilde versachten / ende in gevalle d'onsen misdaen hadden / dat ick yeder na sijn qualitept ende misdaedt rechtveerdig straffen soude; waer met Alexander naer binnen gegaen is / beloofde alles nae onsen wille sijn Ed. beleefdelijck voor te dragen.

Interim ben ick ten huyse van 't Joucko Chineer (tegenwoordigh opper-Tonghsin) ghegaen / dat een oudt vriendt van de Nederlanders is / ende veel vermogende vrienden ten Hove heeft / verhaelde hem in 't breede 't geen wegen ons volck op gisteren avondt / den voorle-

1636. Decemb. den nacht/ ende op heden verſtaen hadde: 't Ioucko was van opinie/ dat den Koninck (in toozn) alle de ghevanghene Nederlanders, ofte wel eenighe der ſelver ſoude doen ſterven / hoe wel het hem te laet berouwen mochte; weſhalven met den anderen goet vonden / dat hy datelijck ten hove ſoude gaen / om den Berckelang ende des Koninckx Kamerlingh / ofte wel aen hun beyden upt mijnen naem / ofte ſich ſelven / 't volgende in minne aen te dienen / te weten:

Dat ick (ingeval upt mijnen naem ſpzack) den voozleden nacht (upt de Tolcken / dooz Berckelang aen my geſonden) verſtaen hade / hoe eenige Nederlanders haer vergrepen/ overſulcks in ſijn huyſinge gebonden gebzacht / doch dat ſijn E. deſelvige favorabelijck ontbonden / wel doen tracteeren / ende goede hoope van op heden vooz dagh weder in de Logie te ſenden gegeven hadde.

Dat ick (ſiende d'onſe niet verſcheenen) overſulcks vooz 't rijſen der Sonne ten hupſe van ſijn Ed. verſcheenen was / ende daer komende met leedt verſtaen hadde / dat d'onſe dooz de Braſpintados ſtrengelijck gebonden / ende ſchandelijck wech gelepdt waren.

Dat des Koninckx toozn om kleyne oozſaecke al te hevigh teghens de ghevanghene Nederlanders ontſteecken was / ingheval de Majeſt. haer-lieden dooz Berckelang (die de verrechter van aller vzemdelinghen ſaecken is / in wiens handen ſy ook waren) eerſt doen examineeren / ende de ſchuldighſte ſoo ghehandelt hadde / ſonder mijn ergens in te kennen / (daer nochtans wegen de E. Hr. Generael als Hooft der Nederlanders in dit Rijcke ben) ſulcks ſoude noch extreem genoegh geweeſt zijn.

Dat den Koninck tegens de gevangenen pzocedeerde / als of al veroozdeelt / ende ter doodt verweſen / daer nochtans niet behoozlijcke ge-examineert waren; ende overſulcks upt deſe pzoceduren niet konde beſlupten / als dat de onderhouden vzuntſchap met de Nederlantſche ſtaet ſijn Majeſt. langher niet aenghenaem is; want ingheval die eenighſins ge-eſtimeert wierdt / de Majeſt. ſoude de eere onſer natie ſoo gantſch niet vertreden / ende om wepnigh ſchults ſoo vele niet in doodts gevaer bzengen.

Dat de gevangenen in ſijn Majeſt. handt zijn/ ende hy Koninck van ſijn Rijck zijnde / ook rechter van ſijn eyghen wille is / overſulcks wel eenighe / jae haer ende ons alle van lijf ter doodt bzenghen konde / dat wy onvermogent zijn ſulcks tegen te ſtaen / maer ſoo wy alle de ſtraffe des doodts waerdigh waren / dat de Majeſt. om diverſche reſpecten / als namentlijck de vaſte lange onderhou-

den

den vrientſchap met den Prince van Hollandt, ende de E. Hr. Ge- „ 1636.
nerael op Batavia, ſulcks echter nootſakelijck moſte naer laten / „ Decem.
maer ſijn E. adviſ daer over eerſt behoorde te vorderen / ofte wel „
met ſijn Majeſt. Vaſalen nae Batavia ſenden / gheliick ſijn E. in't „
jaer 1632. zijnde nu 4 jaren de rebellighe Chineeſche Vaſalen des „
Koninckx van Siam, met de Hr. Commandeur Antonio Caen aen de „
Majeſt. ſelfs gedaen heeft. „

Dat den Koninck oock eenighſins gelieſde te dencken wat hul- „
pe ende faveur ſijne Majeſteyts onderdanen / van de Nederlanders „
buyten lants (erghens Siammers vindende) genieten: dat den Com- „
miſſaris Schouten immer vier perſoonen (by d'onſe den roovers „
ontweldight) herrewaerts heeft gebracht: Item dat ſeecker Ne- „
derlantſch Capiteyn ghenaemt Adam vander Hoef des Majeſteyts „
Schip / deſen jare komende upt Bengala, voor aen-val der Portuge- „
ſen bevrydt / ontrent Tanaſſari tot in ſalvo ghelevdt; behalven dat „
dito Capiteyn ſes Siammers (die haer aen een Eylandt ſeer ellen- „
digh beholpen) verloſt / en aen Ockon Siſute Waanghſae (zijnde Ana- „
choda op 't voornoemde Koninghs Schip) ter handt geſtelt / ende „
dat dito Ockon de ſelve Siammers oock hier ghevrzacht / ende aen den „
voorigen Berckelangh gelevert heeft. „

Dat in gheval nae behoorlijcke examen ende ſcherpe ondervra- „
ginge ter wederzijde / ſoo wel aen den Prins ſijn Slaven / als de „
Nederlanders, d'onſen inexcuſabel verklaert / ende ſtrafbaer geoor- „
deelt werden / de Majeſt. ten reſpecte onſer natie ſulcks door ſijn „
handt niet gelieft te doen geſchieden / maer dat ſy alle mijn mogen „
toe komen / onder belofte dat ick de ghepleeghde acten ſcherp on- „
derſoecken / de ſchuldighſte elck nae ſijn qualitevt ende verdienſte „
ſoo ſtraffen / dat de Majeſt. genoegen / ende de Juſtitie voldoenin- „
ge geſchieden ſal. „

Dat ingheval ſijn Majeſt. in toorn verhardt blijft / naer gheen „
reden noch voorbidden luyſteren / maer enckel hartneckigh voort- „
baren wil / ſulcks in 't minſte geen comparatie hebben ſal met de „
toeſeggingne van de vermeerderende vrundtſchap met den Koninck „
van Hollandt ende de E. Hr. Generael / door ſijne Majeſt. ſelfs aen „
den Commiſſaris Schouten ende myter vergaderinghe van alle de „
grooten des Rijcks voor weynigh daghen ſoo vromptelijck ende „
volmondigh ghedaen / en ſulcks met ſijne miſſiven aen ſijn Excell. „
ende ſijn E. beveſtight is / maer dat ſijne Majeſt. procedueren by „
de E. Hr. Generael niet wel ghenomen werden / ende voorſeecker „

1636. Decem. „ groote onluſten ende verwijderinge van vrunt ſchap verwecken ſul-
„ len: Eyndelijck dat (gelijck meer geſeydt hebbe) hy Koninck zijn-
„ de / nae ſijn wel-ghevallen konde handelen / maer dat ick verobli-
„ geert ben alles rechtveerdigh over te ſchrijven.

Ick dede 't Ioucko alle de verhaelde poincten noteeren / ende in-duceerde hem / dat hy deſelve aen Berckelangh ende den Camerlingh ſoude declareren / met ſulcken aendacht / ſedigheydt ende modeſtie / als het beloop van ſaecken / d'ontlaſtinge der ghevanghenen / ons wit ende deſſeyn ſoude moghen verepſchen / ernſtelijck ofte ſlaeu-welijck 't ſelve urgerende ende moverende / naer dat bemercken konde dat het voordeeligſt konde weſen / ſonder dat het gedye tot pickeringe / vergramminghe / verheffinge van toorn / ofte offencie / maer tot verſachtinghe van ſijn Majeſteyts hevigheyt / ende ver-loſſinge van de onſen; wyder ingeval hy in Berckelang ofte gemel-te Camerlingh eenige baet-ſucht vermerckte nae de Siamſche wijſe / dat een goet ſtuck geldts aen hun-lieden belooven / ende van ſulcks ſchrift paſſeeren mocht; met deſe verrechtinghe is 't Ioucko nae 't Hof / ende wy nae de Logie gekeert.

Nae dat weynigh tijds t' huys gheweeſt was / quam 't Ioucko in Logie / ſegghende van Berckelang gheſonden te weſen; verhaelde hoe Berckelang verſtaen hadde dat ick (hoe-wel indiſpoost ende qualijck te voet zijnde) perſoonelijcke / doch te vergheefs t' ſijnen huyſe ghe-weeſt / dat ſijn E. ſulcks aenghenaem / ende daer uyt geſien hadde de zorge die ick voor mijn volck draghende was: wijders dat over des Koninchs overmatighen toorn verwondert was / ende daer uyt wel konde af-meten / dat de daedt den Koninck wichtiger aen-gedragen was / als confoorm des gevangens confeſſie bevonden is; doch dat ick erhter goets moets blijven / ſijn E. meer als vader-lijcke zorghe voor mijn ende de gevanghens draghen / ende alles in ſpoet ten goede eynde brengen ſoude. Ick antwoorde modeſtelijck / dat wy ons van ſijn E^dts^ genegheynthepdt verſeeckert hielden / ende aen 't goede eynde niet wilden twijffelen; maer dat des Majeſteyts proceduren te hevigh ende hy nae onverdraghelijck waren / doch dat wy moſten patienteren: induceerden voorts de Tolcken alle de poincten / die wy boven verhaelt / ende 't Ioucko ſchriftelijck op-gheven hebben / verſochten dat ſy-lieden deſelvighe modeſtelijck wilden declareeren / 't welcke ſy aengenomen hebben / ende zijn we-der naer 't Hof gegaen / al-hoe-wel d'onſen doenmaels door des Ko-nincks lichtvaerdigh oordeel al ter doodt verweſen waren / en voer-aen

aen een pael onder 't geſicht van de Elephanten gebonden ſat / om 1636.
t' elcken oogenblick het dzoevigh eynde te verwachten; doch hiel- Decemb.
den de Tolckē ſulcks (apparent uyt ſchaemte) vooz ons verbozgen/
dan wy merckten 't aen haer dzoevigh weſen / ende 't erinderde my
wel / datter wat ſwaers achter ſtack; weſhalven wy Ian Iaclijns
met eenige medicamenten/ etc. nae de ghevangenen ſonden om ha-
re quetſueren te ververſchen / ende op dupdelijcks te vernemen wat
daer omme-ginck / voozſz Iaclijns keerde in haeſt weder / ons rap-
pozteerende dat de gantſche Stadt vol beroerte / 't gantſche Hof
vol dzoefheydt was / ende dat hy by d' onſen niet hadde moghen
komen / want al aen palen gebonden ſaten / en de Elephanten om
haer te verſlinden af ſien leyden hadde / oock veel dupſenden men-
ſchen ontrent het Hof vergadert waren om 't deerlijck ſpectakel
te aenſchouwen; hoe ons deſe tijdinghe beviel / is d'Almoghende
bekent.

Wy ſonden op ſtaende voet een vertrouwt vziend nae 't Hof van
den Pzince aen Radie Ebrehem die doen te hove was / deden hem dit
treur-ſpel verhalen / ende verſochten dat hy by ſijn Hooghept vooz
de onſen ghelieſde te intercedeeren / met alſulcken verſtande dat
d'eere onſer natie vooz ſulcks niet vermindert / maer in tegen-deel
glorieuſelijck ſtaende gehouden wierdt.

Aen den Biſſchop van Thimphiatti ſonden / om ſijn interceſſie
aen de Koninck vooz d'onſe te verſoecken / dewijle deſen Pzieſter
onſe natie toeghedaen / ende mijn een goet vziendt was / oock dat
de bermhertighe vooz-biddinge den Geeſtelijcken in dit Rijck vze-
lijck toe-ghelaten is; doch den voozſz Biſſchop was niet by der
haandt / ſoo dat wy ſijn hulpe niet konden genieten: Interim ſon-
den oock aen den Pzieſter van Wantthong, dat ons een obermatigh
vzient / doch van kleynder vermogen is / deden hem onſe dzoefheyt
in ſubſtantie declareeren/ ende verſochten dat hy doch met eenighe
bermoghender nae 't Hof wilde gaen / 't welck hy aenghenomen
heeft / ſtelde oock op ſtaende voet ſijnen wegh derwaerts / ende be-
loofde alles t'onſen beſten te beſtellen.

Ontrent den middagh is 't Ioucko in de Logie ghekomen / die
ons met dzoefheydt 't volgende in ſubſtantie verhaelde / te weten:

Dat de daedt der gevanghenen den verleden nacht den Koningh „
in ſodanige maniere vooz-ghedzaghen was / als / of ſy-lieden met „
moet-wil gekomen waeren / om den Pzins ſijne Majeſteyts bzoe- „

1636. Decem. „ ders Hof te beveghten / doch wie hier in ſoo onmatigh ghehandelt
„ hadde / was 't Ioucko voor als noch onbekent.

„ Dat den Koningh overſulcks als een vlamment vper in toorn
„ ontſteecken zijnde / op heden ontrent twee uren voor den dagh in
„ ſijn toorn gekomen was / ende in hevigheydt belaſt hadde / datmen
„ de booſe ende moet-willighe Hollanders met Braſpintados, gebonden
„ van Berckelang halen / binnen 't Hof brengen / palen ende Bambu-
„ ſen in de aerde ſlaen / oock de Elephanten af-leyden ſoude / om de-
„ ſelve te verſlinden.

„ Dat de gevangenen ſoo haeſt in 't Hof quamen / ſcherp ge-exa-
„ mineert / ende na gedane confeſſie op ſtaende voet aen palen gebon-
„ den wierden / ende noch ſoo ſaten in 't aenſien van vele menſchen /
„ die haer ſeer meedoogent beklaeghden.

„ Dat hy 't geen ick hem gerecommandeert / aen Berckelang ende ſij-
„ ne Majeſteyts Camerlingh ghedeclareert hadde / ende ſy-lieden
„ aenghenomen hebben alles ſijne Majeſteyt op 't bequaemſte voor
„ te dragen / echter in vreeſe bleven dat de Majeſteyt niet beweeght
„ worden / maer eenige der gevangenen doen ſterven ſoude: wijders
„ dat hy aen Berckelang vijf ende aen den Camerlingh twee Catty
„ ſilver gelooft hadde / ſoo ſy-lieden d' onſen haer vryheyt konden
„ procureeren.

„ Dat alle de grootſte Mandoryns ten Hove gegaen / ende met com-
„ paſſie over d'onſe beweeght zijnde / voor-ghenomen hebben met be-
„ leefthevdt des Koninckx toorn te verſachten.

Nae veel voorſtellen ende debatten vonden met Sr. Verwer ghe-raetſaem / dat wy 't Ioucko andermael in 't Hof aen Oya Otheyathan Opper-kamerlingh des Koninghs (een vermogent Heer / ende ons ſonderlingh vriendt) ſouden ſenden / met een gouden kettingh ende twee Chineeſche goude laeckens / alles ontrent 3 Catty waerdig / om of de vorigen geen gehoor gekregen hadde / door gemelten Heer deſe preſenten als dan uyt mijnen naem aen de Majeſteyt t'offere-ren / ende de verloſſinge van d'onſen in ſoodanige maniere / als aen Berckelang gerecommandeert hadde / te verſoecken: Interim nam 't Ioucko aen den Biſſchop van Mappatat (zijnde een van de vier grootſte der geeſtelijcken in 't gantſche Rijck) ſijne interceſſie oock te verſoecken / ende dit voor 't laetſte middel te gebruycken: mid-deler tijdt bewaerden wy met goeden voorſicht des Compagnies hupſinghe / ende baden Godt Almachtigh om een ſalighe uyt-komſte.

Nae

Nae dat 't Ioucko vertrocken was / wierdt ons van verſchepden gekundight dat Oya Pitſia Songheram, zijnde Ney ofte Hooft van de Iapanders, dooz inductie ende aen-dzijvinghe van die kale booſwichten / den Koninck op heden booz-gedzaghen had / dat de Majeſteyt nu rechtvaerdighe oozſaecke bekomen had / over 't begaen feyt der gevangene Hollanders niet alleen haer / maer alle die in ſijn Majeſt. landt zijn / te doen ſterven / en dat ſulcks ock noodigh was / op dat ſijn Majeſt. Rijck een-mael van die ſnoode natie geſuyvert mochte werden; te meer om dat ſy in Iapan ſijn Majeſteyt / ende hier de Iapanders ſoo odieux maecken / dat geen Iapanſche negotianten meer hier durven komen / ende overſulcks 't ſilver-rijck Iapan booz de kroon van Siam geſlooten blijft; en ingeval de Majeſteyt de Hollanders eenmael gelieſde ſijn landt t'ontſeggen / dat de Iapanſche Joncken ſonder twijffel weder herwaerts komen ende de rijcken haeſt bevzedigen ſullen; Hoewel deſen Oya ſijn booꝛſtel met ſchijn van reden gevoert was / heeft den Koninck echter geſwegen / 't welck beduyde dat deſe pzopoſitie de Majeſteyt onaenghenaem was; efter (ſoo ons bericht is) heeft den booꝛſz Oya ſijn ſtem noch een-mael opgeheven / om de vorige pzopoſitie te vernieuwen / wanneer den Koninck ſijn pzopooſt bzack / ende in volgende maniere antwoozde:

Met mijn eerſte ſwijghen hebt ghy Oya Pitſia Songheram immers geſien / dat u booꝛſtel mijn onaengenaem is / met wat reden ſoude ick den Capiteyn van Vliet met ſijn overige geſelſchap (die van deſe queſtie niet geweten / noch daer pzeſent geweeſt hebben) dooden / ofte de Nederlanders mijn landt ontſeggen? al is mijn toozn tegen eenighe van des Capiteyns volck / over haer quade daedt ontſteecken / ſoo wil ick nochtans ſulcks aen ſijn perſoon / noch de gheheele natie niet doen blijcken; veel min aen de E. Hr. Generael op Batavia, dat onſen gealieerden vzient is: Wijders oꝛdineerden de Majeſteyt datmen Timon ende Froſkedonne beyde Hoofden der Iapanders in haeſt boven roepen / alle de Iapanders (die in 't quartier zijn) tellen / en belaſten dat niemant (tot naerder oꝛdze) upt ſijn huys gaen ſouden; oꝛdineerde ock dateliјck dat Ockonpip de wacht ontrent de Logie met een Pzaeuw waernemen / ende booꝛ al verſoꝛgen ſoude / dat ons geen overlaſt geſchiede / ofte geen Iapanders met geweer in de Logie te laten komen.

1636. Decemb.

Nae den middagh quamen de Tolcken in de Logie / ſeyden dat Berckelang mijn dede roepen / ende dat ſijn E. mijn aenſegghen wilde / hoe overmatigh den Koninck vertoozt was / de gevangenen doen

1636. Decemb. doen binden / twee der ſelver ter doodt veroordeelt / ende aen ſijn E. belaſt heeft d'executie ſpoedigh te volvoeren: ick antwoorde ſulcks met dzoevige verwonderinghe verſtaen te hebben / ende dat mijn ſiecke leden niet behoefden te vermoeyen om ſoodanighe tijdinghe upt ſijn E. mondt te verſtaen / dat de ghevanghenen in des Koninckx handt zijn / ſoo dat ſijne Majeſteyt niet alleen met haer / maer ock met ons allen ſijn vermogende wille konde doen / dewijle wy ſijn macht niet konden wederſtaen nochte ock ſullen ontvluchten; doch dat de pzocedueren veel te hoogh liepen / ende onverdzaghelijck zijn / dat nopt tegens vzemdelingen in dit landt ſoo was gepzocedeert; echter dat wy niet anders vertrouden / ofte ſijn E. ſoude in pzeſente conſtitutie ſoodanigh handelen / dat des Koninckx onmatigen toozn inghebonden ende d'eere der Nederlantſche natie niet voozder vertreden wierdt: Ingevalle ſijn Majeſteyt de hier-zijnde Nederlanders ende mijn perſoon ſoo weynigh achte dat in hevigheydt wilde voozt-varen / immers aen ſijn de E. Generael gelieſde te ghedencken / ende ten reſpect van ſijn E. geen Nederlanders om veel grooter quaet (als d'onſen te laſte gheleydt werdt) ſoo behoozde te tracteeren; maer ghelieft te ghelooven dat ſijn E. een ſtrengh rechtvaerdigh rechter is / die de miſdaders ſelver ten uyterſten ſtraffen ſal: Wy belaſteden de Tolcken dat ſy-lieden dit alles den Berckelang in modeſte fozme upt onſen name ſouden aenkondigen / ende dat ſijn E. gelieſde te verſozgen dat de vzientſchap in daedt met de Nederlantſche ende Siamſche natie beſtendigh blijven mochte; de Tolcken zijn met deſe antwoozdt ſeer vernoeght geweeſt / ende gaven hope dat het tot behoudeniſſe ende verloſſinghe der gevangenen ſtrecken ſoude.

Ontrent dees tijdt liet Radie Ebrehem weten / dat hy met den Pzins over de queſtie (tuſſchen de Nederlanders ende ſijn Hooghepdts Slaven op giſteren avondt voozgevallen) in volghende maniere geſpzoocken / ende een ſmaeckelijcke antwoozdt bekomen heeft: te weten /

Radie verhaelde den Pzins / hoe ick den voozleden nacht met miſnoeghen verſtaen hadde / dat d'onſen ſijn Hooghepdts Hof (apparent ſonder haer weten) te nae geweeſt waren / doch wel verſeeckert zijnde dat niemandt van quaet vooznemen geweeſt is / echter in ſijn volcks handen gevallen / eerſt upt-geplondert / ende gebonden tot Berckelang gebzacht zijn / ende dewijle ick ſelfs niet pzeſent ghe

gheweest was / nochte niemandt van de onsen gehoort hadde / de ware oorsaecke my als noch onbekent blijft. 1636. Decem.

Dat 't doen van de onsen buyten twijffel den Koninck niet naer waerheydt aenghedraghen was / ghelijck sulcks by sijne Majest. proceduren tegens de gevangens al te klaer blijckende is.

Dat ingeval sijne Majest. alle de gevangens ter doodt brenght / de Nederlandtsche macht door haer eynde niet een hayr verswacken / maer sulcks waerlijck een oorsaecke tot verbreeckinge van bruntschap met de E. Hr. Generael in Batavia, ende den Koninck van Hollandt wesen sal.

Dat oversulcks in grundlijck dede versoecken / dat sijn Hoogheydt des Majest. toorn gelieffde te versachten / ende voor al wilde versorgen dat niemandt van de gevangenen ten eynde gheraeckten / maer dat sy mijn moghen toekomen / op dat ick haer daet op 't scherpste onderssoecke / den E. Hr. Generael dupdelijck advijs daer van gheven / ende de misdaden soodanigh zijnde / sy sijn E. straffende handt niet ontvlieden sullen / ghenomen sy van den Koninck gepardonneert wierden.

Dat ingeval d'onsen sijn Hooghedt geledeert / ofte de Majest. (met sondighen teghens de wetten) vertoornt hebben / ick ghenade ende vergevinge voor haer versocht / ende aennam te versorghen / dat diergelijcke onluysten niet meer rijsen sullen.

Waer op den Prince in substantie antwoorde: als volght.

't Is mijn selfs leet datter onluysten tusschen mijn Slaven ende de Hollanders gerese zijn / ende noch bedroeft mijn meer dat 't gepasseerde voor d'ooren des Koninckx gekomen is; ick ben eerst voornemens gheweest ten Hove te gaen / ende de Majest. de questie te ontleden / maer considererende dat de Majest. rijsende in toorn is / hebbe sulcks naeghelaten; middeler tijdt heeft mijn Moeder uyt ontijdighe vreese yemandt van haer dienaers aen den Koninck gesonden / door welcke rapporten de Majest. onmatigh over de gevangenen in toorn ontsteecken is gworden; echter sal ick om verscheyde consideratien / als ock de redelijcke voorstellen van den Capiteyn van Vliet, een mijner Mandoryns ten Hove senden / om ghenade ende ontslagh voor de gevangenen te versoecken / ende versorgen dat niemandt van de haren omkome / al soude ick selfs voor den Elephant sitten / waer op den Capiteyn van Vliet hem verlaten mach / want 't zijn nu ontrent vier jaren dat dito Capiteyn in Siam gheweest is / ende tot noch toe hebben niet gehoort dat hy sich te-

1636. Decemb. gens de Majeſt. de Wetten des Lants/ofte de Grooten des Rijcks vergrepen heeft / waerom de Majeſt. &c. een goet gevallen in hem heeft / ende om ſijn voorbidden ook veel doen ſal.

Teghens den avondt quam een Bode van Berckelang in de Logie ter vlucht / ons kundigende dat den Koninck alle de gevangenen gepardonneert / ende hun miſdaet vergheven had / ende dat ick op ſtaende voet bp Berckelang komen moſte.

Wp waren over deſe tijdinghe niet wepnigh verblijdt / ende ben met de Tolcken (die middelertijdt met de goede tijdinghe ook aen quamen) nae Berckelangs hupſinge gebaren / daer verſcheenen zijnde / wierdt mijn't volgende voor ſijn E. in ſubſtantie aengheſept: te weten /

„ Dat den Koninck over der Hollanders giſter-daeghs bedrevene
„ acten ſeer vertoornt / ende overſulcks voornemens gheweeſt was /
„ alle de gevanghens rechtvaerdigh met den doodt te ſtraffen / maer
„ dat de Majeſt. upt hare confeſſie geſien had / haer voornemen niet
„ ſoo / als hem voorgedraghen geweeſt / van oordeel verandert was /
„ echter gereſolveert bleef d'oorſaeckers van rumoer door Elephanten ter doodt te doen brengen; inſghelijcks ook de Coulijs, die in de
„ Praeuw gheroept / ende de Peguſe vrouwe / die aen de Praeuw ghe-
„ roepen had dat ſp-lieden aen ſouden komen / om Iooſt Laurentſz ende
„ Daniel Iacobſz te helpen / doen ſp-lieden met de Siammers in 't gevecht
„ waren.

„ Dat den Koninck met rijpe overlegginghe ende goet-vinden eenigher Mandoryns, Iooſt Laurentſz ende Daniel Iacobſz ter doodt veroor-
„ deelt / ende d'andere ghevangenen op-ghelepdt had / 't ſpectakel te
„ aenſchouwen / ende dat de verweſenen al aen de Petoutſiaey (zijnde
„ de gewoone recht-plaetſe) gelepdt / ende d'anderen op den wegh der-
„ waerts waren geweeſt.

„ Dat ſijn E. de gheſondene bootſchap door 't Ioucko ende d'ant-
„ woordt met de Tolcken / in ſonderlinge achtinge genomen / ſulcks
„ de voornaemſte Mandoryns ook verkundight / ende hare interceſſie
„ voor de ghevanghens verſocht hadde: wijders dat op dien tijdt / als
„ de gevangens naer de recht-plaetſe ghelepdt wierden / hp (namentlijck Berckelang) de ſubſtantie mijner voorſtel de Majeſt. in modeſte
„ forme gedeclareert / ende dat Oya Wangh met ſeeckere Braeme, ghe-
„ naemt Oya Oprae Methon, ook Oya Opheyatan, ende Olongh't Hip
„ Sombat (Kamerlingh des Koninckx) inſghelijcks Oya 't Sy Darmart
„ (zijnde van den Prince geſonden) hem in ſijn reden onderſtut / ende ge-

geſamentlijck gheſuſtineert / oock volmondigh gheſepdt hadden / » 1636.
de redenen van den Capiteyn van Vliet zijn ſodanigh / dat de Majeſt. » Decem.
ten reſpecte van dien / de gevangenen behoort te pardonneeren / te »
meer om dat dito Capiteyn ſelfs volbodigh is de Juſtitie rechtma- »
tigh te hanthaven / ende aenwijſt dat de weygeringe ſijns volcks by »
de E. Hr. Generael bupten twijffel qualick ghenomen ſal werden / »
ende apparent groote onluſten verwecken ſal / daer by de Mandoryns »
noch voeghden: »

't Zijn nu meer als dertigh jaren dat de Hollanders in dit Koninck-
rijck genegotieert / ende haer altijdt conform de couſtumen des lants
geſchickt hebben / ende of nu door onwetenheydt / ofte wulpſche on-
bedachtigheydt eenige abuſen begaen zijn / de Majeſt. gelieft niet
te gelooven dat ſulcks met opſtel geſchiedt is / men behoort oock den
vreemdelingen verdragelijcker / als d'ingeboornen te weſen / dewijle
de hardigheydt onſer wetten hun niet volkomen bekent zijn.

Waer op de Majeſt. antwoorde: 't Geen den Capiteyn van Vliet
voorſtelt / ende ghy-lieden daer by voeght / is ſeer conſiderabel /
mijn genade is voor de gevangens / gaet verloſt haer van den doodt /
ende doet haer onder de hant van Oya Sycri ende Calahom conform
de Wetten des Rijcks bewaren / tot dat Berckelang den Capiteyn
van Vliet nader geſprooken heeft.

Wyders verhaelde Berckelang, dat den Koninck ſijn E. belaſt had-
de mijn 't volgende aen te ſeggen / ende op 't ſerieuſte te recomman-
deeren / namentlijck:

Dat de Nederlanders inſonderheydt haer vergrepen ende gantſch »
qualijck gedaen hebben / om dat teghens wil der Geeſtelijcken aen »
Boeretiet gebleven zijn / dat nochtans een der principale ende hepligſte »
Tempels is / daerom de Majeſt. ſelfs reverentie ende offerhande »
aen die plaetſe ende de Geeſtelijcke doet. »

Dat doen by hun-lieden gheſien wierdt / des Princen Slaven »
een haerder mede-geſellen gheſchort te hebben / ende daer mede naer »
't Hof voeren / ſoo dat het voor haer immer onmogelijck was den ſel- »
ben te ontſetten; om dat hun-lieden bekent behoort te zijn dat nie- »
mandt als ſijn Hooghepts Mandoryns ofte lijf-eygenen 't Hof na / of- »
te daer ontrent moghen komen / weſhalven ſy haer ſelven in 's Ko- »
nincks toorn geworpen / ende daer over in doodts ghevaer geweeſt »
hebben. »

Dat ingheval des Koninckx grootſte Mandoryns in ſoodanighen »
faut vervallen waren / de Majeſt. die als een crime rigoureuſelijck »

1636. Decem. „ met de doodt gheſtraft / onaengeſien wie daer voor ghebeden ſoude „ hebben.

„ Dat de Majeſt. ſoodanigen ſtraf aen de gevangenen mede hadde „ konnen / ende met reden mogen doen ; nochtans ſulcks naergelaten „ heeft om verſchepde conſideratien ; te weten:

Om dat de Kroon van Siam met de Nederlantſchen ſtaet de dertigjarige vruntſchap altijdt loffelijck (tot ſchrick ende verwonderinge veler Indiaenſche Koninghen) onderhouden heeft / ende ſulcks noch voor wepnigh daghen met goude Brieven ter weder-zijde beveſtight is.

Om dat de E. Heeren Generaels altijdt groote vrienden van de Siamſche Koninghen gheweeſt / daeromme de Majeſteyten hare Edelen oock ſeer gheneghen zijn / ende de vriendtſchap waerdigh extimeeren / gheliickſulcks by de veelvoudighe brieven ende antwoorden / over en weder geſonden gebleecken / ende nu met de laetſte miſſiven van de E. Hr. Generael / ende ſijn Majeſt. antwoordt oock bekrachtight is.

Om dat ick nu ontrent vier jaren in Siam geweeſt ben / ende mijn altijdt tot des Majeſt. ghenoeghen nae de wetten des Rijcks ghe-ſchickt / ende nu in deſe ſaecke rechtmatigh gedragen hebbe.

Wijders dat mijn continuatie in Siam ſijne Majeſt. aengenaem is / maer dat ick voortaen diende te verſoegen / dat ſoodanige ongeregeltheden van onſe zijde niet meer voorvielen / op dat mijn perſoon niet in indignatie des Koninckx ofte eenigh ongeval geraeckte ; want dat ick nae deſen ſoude moeten reſponderen voor die tegens de Majeſt. ofte 's Lants couſtuymen haer vergrepen / weshalven niemandt van d'onſen (ſonder een Tolck daer neffens) ergens ſenden ſoude / ende verſoegen dat hier niet als goet volck van geregelt leven bleef / dat ick oock aen den E. Hr. Generael verſoecken ſoude / dat nae deſen niet als diſcrete luyden van goet leven ende redelijcken ommegangh mochten geſonden werden.

Mijn antwoort was in ſubſtantie / als volght :

„ Dat wy ſijn E. op hooghſte bedanckten / ende altijt gedachtigh „ ſouden zijn / voor dat hy des Koninckx onmatigen toorn verſacht / „ de verweſenen van den doodt verbeden / ende de voordere gevanghe-„ nen verloſt hadde.

„ Dat 't feylen van d'onſen mijn op 't hooghſte miſhaeghde ende „ van herten leet was / maer dat conform ſijn Ed. recommandatie

(ſoo

(ſoo veel in my was) aen nam te verſorghen / dat diergelijcke on- „ 1636.
heylen verhoet ſouden blijven. „ Decem.

Dat dewijle den Koninck de gevangenen ontſlagen had / ſijn E. „
doch geliefde te verſorgen / dat de ſelven gelargeert / ende inde Logie „
mochten geſonden werden / dewijle ick met wepnigh volck was / „
ende dagelijcks des Compagnies dienſt te verrichten hadde. „

Dat ingheval wy van bequame Tolcken waren ghepzovideert / „
dit ongheval apparent verhoet was geweeſt / want d'onſen noot- „
ſaeckelijck ſonder Tolck haer moeten behelpen / om dat de Perap „
noch Portugees, noch Malays ſpzeecken / ende dat Trompanit (die niet „
als een wepnigh Portugees kan) nu 12 daghen wech geweeſt / ſon- „
der dat weten waer ghevaren is; ende dewijle het de wille des Ko- „
nincks is / dat wy voozt aen meer / als vooz deſen aen Tolcken „
ſullen gevonden zijn / ſoo baden dat ſijn E. geliefde te beſtellen / dat „
bequame Tolcken mochten erlangen: Wy voeghden daer ſoo veel „
redenen by / als op de voorighe ende deſe materie verepſchte; ſoo „
dat ſijn E. eyndelijck tot beſlupt antwoozde / dat ick gheruſt we- „
ſen ſoude / dat hy alles ten beſten beſchicken / ende nae onſe wille „
't ſelve verſozgen ſoude; waer mede afſchept verſochten / ende keer- „
den met den doncker naer hups. „

Den 12. dito des mozghens vzoegh ſondt ick Ian Iaclijns tot den Sabander Olong Tſiut, ende liet hem met veel beweghelijcke rede- nen aenſeggen / dat hy Berckelang de verloſſinge onſes volcks ghe- liefde te recommandeeren / ende ſoo tot ſulcks vooz als noch gheen apparentie was / dat haer verſchooninge ende medicamenten dooz d'onſen ofte ſijn volck mochte toegebzacht werden / dewijle ſy alle ſchoon uptgeplundert ende gequeſt zijn; ontrent den middagh keer- de Ian Iaclijns weder in de Logie / ons rappozteerende dat met den Sabander by Berckelang geweeſt was / ende dat ſijn E. aennam al- les te behartigen / ende toeſtont dat hy Iaclijns d'onſen deckſel / voet- ſel ende medicamenten bzenghen mochte; echter ontraden hadde / dat wy geen kleedinge nae onſe maniere / ofte eenigh geldt haer ſou- den toeſchicken / want ſepde ſijn E. 't ſal haer van de Braſpintados ontnomen werden; verhalende 't exempel van hem ſelven / hoe qua- lijck hy anno paſſado (in de ghevangeniſſe ſittende) ghetracteert was.

Op heden is Radie Ebrehem, 't Ioucko, ende meer bekende vzun- den ons komen beſoecken / 't Ioucko bzacht de ſchenckagie op gi- ſteren mede genomen weder te rugge / dooz dien (Godt lof) niet te

1636. Decemb. paſſe quam; wy verſtonden upt deſe vrunden / hoe 't gantſche lant in beroerte is; want de Moorſche Koop-lupden die na Tanaſſary meenden te vertrecken / hare Vopagie voor eerſt nootſaeckelijck ſchorten / ende de Praeuwen die hunne retour-goederen tot Piply ordinaris voeren / ontladen moeten / ter oorſaecke den Koninck (om de queſtie met d'onſen voorgeballen) gelaſt ende expreſſelijck geordonneert heeft / dat geen Siammers den vreemdelingen in lichamelijcken arbeyt erghens in ſouden dienen / 't welcke een ſaecke is om vreemde Negotianten upt Siam te vrijven / want 't niet mogelijck is dat de Koop-lupden / ende inſonderheydt de Nederlanders hare negotie ſonder arbeyders verrechten / ofte wanneer gheen Praeuwen moghen hueren / hunne gekochte goederen verhoeren konnen.

Wy geraeckten voorts in diſcours wegens des Conincks procedueren tegens de onſen / ende vraeghden modeſtelijck wat inſpectie dat ſy-lieden daer van hadden / waeromme ſijne Majeſt. ſoo extreem handelde? yeder ſcheen op 't hooghſte verwondert / ende verklaerden / dat haer verſtant (de waerom) niet konde aenlanghen / nochte begrijpen; nochtans imagineerde gheſamentlijck / dat deſe daet op een aenbeelt van diverſche conſideratien geſmeet / ende principalijck om 't volgende ge-executeert is / namentlijck:

Om dat de onverſadelijcke ende verwaende Mandorijns rupmen tijdt gheſien hebben / dat ſy de hier zijnde Nederlanders (ſoo als voor deſen) na hun baetſuchtighen ſin niet konnen lijden / ende principalijck door des Koninckx gheſtatueerde ordonnantien inghebonden / waerom hunne bedriegherye ſoo onbeſchaemdelijck (als ghewoon zijn) niet konnen oeffenen / d'onſen by alle ghelegenthepdt voor ſijne Majeſt. (met geraepte ſtoffe) odieux gemaeckt hebben / waer door in 't verborgen een beginſel van haet in des Koninckx licht-gheloovigh herte ghegroept is; welcke ſijne Majeſt. ſiende in teghendeel den heuſſen ommegangh van 's Compagnies Reſident alhier / met rechtveerdige oorſaecke niet heeft konnen upten / echter in ſijn borſt ghevoelt / ende ſich nu inghebeeldt / dat ſchijn van reden bekomen heeft.

Om dat de jonghſte brieven van de E. Hr. Generael te hardt ende reſolupt geſchreven / ende confuſm den Siamſche vlepende ſtijl niet ghetranſlateert zijn / waer met den Koninck ende Mandorijns ghenoeghſaem bemerckt hebben / dat hare ghepreſupponeerde maxime weghen 't ſtuck van de Rijs gheheel onderkroopen ende vernietight zijn.

Om

Om dat de jonghſte beſendinghe t'aenſteneliick (als namentlijck met ſoo veel ghewapende Soldaten / &c.) tegens de couſtumen des Hofs verrecht is; waer over den Koninck ende ſijn Adel haer ingebeeldt hebben ſulcks meer geſchiedt te zijn / om ſijne Majeſt. te beſchimpen (vermits gheen Krijghs-man / ofte wapens hanteerende is) ende voor de Nederlandtſche macht te doen ſchricken / als tot eere der miſſiven van den Doorluchtighſten Prince van Hollandt, &c. dewijle peder beken t / d'oeffeninge der wapenen in dit Rijck den vremdelingen niet toegelaten / ende den vrienden / haer ſulcks onnoodigh / ongevuyckelijck is. 1636. Decemb.

Doch opinieerden de ghemelde vrienden contrarie / dat ſijne Majeſt. op de Nederlandtſche natie in 't generael niet vertoornt / nochte s Compagnies nederſlagh in Siam hem niet miſhaghelijck is; maer dit tot een exempel geſtatueert heeft / om alle vremdelinghen / oock ſijne ingeſetenen in vreeſe te houden / ende dat peder te meer voor ſijnen toorn verſchricki ſoude zijn / als conſidereerende het tractement ſijner ſoo machtighſte ende lieffſte vrienden / die ſoo veel jaren met aenſteneliickhepdt in dit Landt gheſeten / ende nopt fauten begaen hebben / wat hy dan d'anderen doen ſoude? in ſomma 't is ſoo 't wil / een ſaecke die verwonderens weerdigh / ende te miſprijſen is.

Den 13. dito ben met den Sabandaer Oloang Tſiut met een proper gheſchenck andermael tot Berckelang ghegaen; verhaelde ſijn E. verſtaen te hebben dat eenighe van d'onſen onder de bewaringe van Oya Sicry op nieuws aen handen ende voeten gheſloten ſaten / ende dat d'anderen tot Oya Calahom waren; dat daer niemandt upt de Logie / nochte van de Tolcken by komen mochten / en toonde met ſtadighepdt een billick miſnoegen over de Siamſche proceduren / ſuſtineerende / dat dewijle ſy van den Koninck te ſtraffen gedreyght / na datum vry geſproocken waren / datmen haer dan oock behoorden te largeeren / te meer om dat die miſdaen hebben / de ſtraffe van den E. Hr. Generael niet konden ontwijcken. Berckelang antwoorde / ick drage meer ſorghe voor u volck als ghy mijn toevertrouwt / zijn ſy weder gheſlooten / ſulcks is niet de wille des Koninchs / maer veel eer de couſtumen deſes Rijcks / ende de booſhepdt ofte gierighepdt des Pintados, op hope dat ſy door die middel eenigh geldt van haer ſullen genieten / ſulcks kan ick oock niet voorkomen / dewijle de toeſienders overgeven ſchelmen zijn / hebt doch wepnigh patientie / ick ſal ſoo haeſt 't immer doenlijck is / de Majeſt. haerent weten ſpreecken / maer alles moet met orde geſchieden / ende ick dienſ

1636. Decemb. ne oock ſoo te werck te gaen / dat buyten ſuſpicie blyve / op dat myn benyders myn niet t'onrecht naſeggen / dat ick om het bupl gewin der Hollanders ſaecken / tegens de couſtumen des landts hanthave: wy merckten wel dat ons voorgheſtelde wit niet konden treffen / weſhalven afſchept namen / ende keerden nae de Logie.

Den 14. dito 's morgens vroegh is 't Ioucko op onſe ontbiedinghe in de Logie ghekomen / die wy ons giſterdaeghs weder-varen (tot Berckelangh) verhaelden / ende maeckten met den anderen een overlegh / hoe beſt in deſe ghewichtighe ſaecke (tot verhoedinghe van meerder ſchade ende bekommeringe van d'onſen) dienden gehandelt te werden: 't Ioucko bleef van gevoelen dat Berckelang te kleyn-hertigh ſoude zyn om onſe ſaken hart aen te dryven / vermits ſelfs verſchepde repſen in handen geweeſt / ende overſulcks met al te groote vreeſe bevanghen is / weſhalven met den anderen goet vonden / dat 't Ioucko op ſtaende voet met twee goude kettinckjens / ende twee carcanten / alles ghetaxeert op 202 guldens ten Hove gaen ſoude; de juweelen voor den Kamerlingh Oloang 't Hip Sombat, aen den Koninck upt 't Iouckens naem (om de jalouſye van Berckelang te weeren) preſenteeren / ende ſyne reden ſodanigh beſtieren / als of 't Ioucken upt compaſſie (vermits ick ſteckelyck ende qualyck te voet was) de verloſſinge der Nederlanders verſocht.

Ontrent den middagh keerde 't Ioucke weder in de Logie / verhaelde ons hoe ſyn ſaecken ten Hove beſchickt had / dat den Koninck de juweelen aenvaert / Berckelang ende Oloang Tſiut doen roepen hadde / ende twyffelde niet / ofte d'onſen ſouden voor avondt verloſt / ende in de Logie zyn. Om deſen tydt bequam een klachlyeken brief / van Guiliam uyten Hoven in de gevangeniſſe geſchreven / waer inne verhaelde / dat onder haerder vyven by den anderen ſeer ghequeſt / miſerabel / ſonder eenighe medichnen / ende als vergheten / niet wetende waer ſyn metgeſellen ghebleven waren: hoewel deſe treurige klachten my tot meerder deerniſſe beweeghde / konde hem echter niet helpen / maer moſten ter wederzyde patientie nemen.

Op heden wierdt den Tolck Trompanidt gheketent ende gheboeyt van Banccoq tot in de Stadt ghebracht / om dat hy te traegh in des Koninchs ende onſen dienſt gheweeſt was / wyders is hy in ſware ghevanckeniſſe ghevorpen / ende Omon Wytſit Baſſa (die eertyds de Hollanders als Tolck gedient heeft / ende van goede bequaemheyt is) heeft Trompanidts plaetſe ghekreghen / daer met wy ſeer vernoeghe waren / hopende dat wy van hem beter ſullen ghedient werden / als van den voorigen gedient zyn.

Des

Des avondts sondt tot den Sabandaer Oloang Tsiut om te ver- 1636.
nemen wat op heden gepasseert was / maer bequam soodanighen Decemb.
dubbel-sinnigen antwoordt / dat geen seker beslupt maecken konde.

Den 15. dito voor 't rijsen der Sonne ben met een eerlijck ghe-schenck neffens Olong Tsiut tot Berckelang ghegaen / klaghende seer met statige mijnen over de harde proceduren / die om wepnigh feylens tegens de onsen wierden geuseert / daer by noch voeghden / dat de schande diemen onse natie in dit Rijck aendeden onverwinnelick was / dien volgende onvergetelijck blijven soude / dat in geene Indische Rijcken ons soodanigen leet geschiet is / als ons nu aengedaen werdt ; dat de voorige Koninghen in geenen deelen met vremdelingen (insonder met Nederlanders) soo hebben gehandelt / doch dat den Koninck sijn vermogende wille doen konde / maer dat ick ock als rechtvaerdigh aen de E. Hr. Generael alles overschrijven / ende mijn gevoelen daer by voeghen soude : verhaelde wijders hoe d'onse onder de handt van Calahom seer gequest / sieckelijck / ende ellendigh waren / versochten dat daer doch een meester mocht gesonden werden / om de quetsuren te genesen / 't welck Berckelang toestont / sondt dadelijck een Barbier derwaerts : wijders antwoorde sijn E. dat des Koninckx proceduren in 't minste de generale natie niet eens raeckte / veel min kan deselve door sulcks onteert zijn / noch dat het voor die nu ghevanghen sitten / nae de Siamsche wijse / ock niet schandelijck / maer een gemeene plage is / die de grootste des Rijcks in een punct tijdts dickmaels sonder schult over den hals valt : dat wy mosten gedencken / dat de Majest. als een huys-vader is / die sijn liefste kinderen dickmaels hartst strafte / op dat sy haer voor feylen hoeden souden / ende daer nae de beteringhe huns levens gesien hebbende / haer voor de geledene kastijdinge meer ende meer begunstighde : wijders seyden sijn E. dat hy neffens den Sabandaer op gisteren door de Majest. ten Hove geroepen was / ende dat de Majest. gevraeght hadde / wat fauten de Hollanders aen den Tempel Boeretiet ende teghen de Papen begaen hadden / ende dat hy voornemens was te antwoorden / de Majest. heeft doch alle de fauten vergheven / wat is 't noodigh dat naeder te ondersoecken ? maer mit dat hy beginnen soude / wierdt van ander Oya (wiens naem verswegen wierdt) vergauwt / en dat den selven Oya de daedt van de onsen aen Boeretiet soo leelijck af-gheschildert hadde / dat den Koninck met misnoeghen upt sijn thzoon vertrocken /

1636. Decemb. ende nae binnen ghegaen was; doch Berckelang beloofden't ter naeſter gelegenthevdt te verbatten; waer met wy vertrocken.

Wy gingen in paſſant tot 't Ioucko, verhaelden hem ons wedervaren / 't Ioucko nam aen dateliick ten Hove te gaen / om de ſaecken voor den Kamerlingh alſoo te beleyden / dat het Berckelang ghenoeghſaem in den mondt ſoude geleydt werden / om den Koninck andermael te ſombaen / ende verſeeckerde dat de onſen op heden ſouden verloſt zijn; dat Godt Almachtigh geven wil / op dat de ſchande verſterven / ende in 't vergeet-boeck geraecken mach.

Des avondts liet den Sabandaer weten dat Berckelang op heden den Koninck weghens ons volck ghelombaept / ende ſijn Majeſt. haer overſulcks alle ghelargeert had; dat ick op morghen vroegh tot Berckelang komen / ende 't volck mijn geintregeert ſoude werden; wy waren over deſe tijdinge ſeer verblijdt / ende danckten Godt Almachtigh / dat de ſaecke ſoo vert gebracht was.

Den 16. dito des morghens voor dagh ben met Oloang Tſiut ten huyſe van Berckelang ghegaen / ſoo haeſt daer verſchenen belaſten ſijn E. aen Olang Pith Perap ende ſijn dienaers dat ſy beneffens een van d'onſen tot Oya Siery ende Calahom ſoudē gaen verloſſen alle de gevangenen / ſoo wel de Nederlanders als de Siamſche ſlaven / die nevens haer ſaten: wijders dat ingeval de Pintados ofte Stock-waerders 't ſlupt ende ontſlupt-gheldt / conform de Siamſche conſtumen eyſchten / dat ſy-lieden haer aen ſijn E. om de betalinghe ſouden wijſen; nae dat ontrent dry uyren gewacht hadden / keerden d'uytgeſonden weder / brachten met haer de partye die tot Calahom gheſeten hebben; te weten Guiliam uyten Hoven, den Barbier / een Jonghen / een Swart ende dienaer van de Logie zijnde / de Peguſe vrouwe / de Coulys; ende rapporteerden aen Berckelang, dat Siery de gevanghenen niet wilde ontſlaen / voor dat hy ſelfs de Majeſt. nader geſproocken / ende ſijne conſtume (te weten van yeder Hooft 3 tayl) bekomen hadde. Berckelang toonde op Siery groot miſnoeghen / ſeyde / hy ſoude de Hollanders voor middagh uyt ſijn handen hebben / ende in de Logie beſtellen ofte ſoude gheen Kehouſa Tibidy blijven; belaſte datmen de Coulys, met de Peguſe vrouwe aen haer meeſters / ende de Hollanders naer de Logie ſchicken ſouden. Wijders verhaelde Berckelang dat den Koninck hem belaſt hadde mijn andermael aen te ſeghghen / waer in d'onſen tegens de conſtumen deſes Rijcks vergrepen / ende ſijns Majeſt. tooren over haer halſen gehaelt hadden; te weten /

Dat

Dat op dien dagh doen de querellen voorvielen / ſy-lieden des morgens in 't uyt-varen des Koninckx Hof gepaſſeert hebben / ende 't kleet (dat over de Pzaeuwe als een Tent gheſpzeyt was) niet hadden willen af-doen / hoewel haer ſulcks diſtincte reyſe in't vziendelijcke voor ſijn Majeſt. dienaers was aengeſept. 1636. Decem.

Dat ſy hun met haer gheſelſchap aen den Tempel Boeretiet om t'eten / vzincken ende vermaeck te nemen haer neder gheſet hebben / daer deſen Tempel van ſoodanigen vermaerden heyligheydt is / dat ſijn Majeſt. de Pzince / ende voorts alle den Adel daer haer offerhanden ende reverentien doen.

Dat ſy-lieden op't eerſte ghebodt der Geeſtelijcken niet hebben willen wijcken / maer daer teghens danck ghebleven zijn / tot dat den Biſſchop des Tempels met meer Gheeſtelijcken / etc. gheko-men is / ende haer gevzeyght heeft met gewelt van daer te ſlaen.

Dat eenighen (denoteerende Iooſt Laurentſz ende Daniel Iacobſz) van ontrent den Tempel / tot aen de groote Revière te voet paſſe-rende / in den wegh een van des Pzins ſijn Officiers bejegende / die ſy gantſch onbeleefdelijck aengeranſt / geſcholden / ende oock ghe-ſlagen hebben.

Dat ſy tegens danck der Siammers in ſeecker hups geloopen wa-ren / daer niet als twee ſiecken vonden / die ſeer onbeleeft ende gheweldigh bejeghent / gevzeyght / ende eyndelijck de luyden haer eenigh vyer mede ghenomen hebben / hoewel de ſiecken klaeghden / dat ſy't ſelve noodigh hadden / ende te ſwack waren / ander te gaen ſoecken.

Dat doen ſy ontrent de Revier-kant ghekomen zijn / de lieden haer Pangayen ontweldight / ende met deſelve des Pzinces volck (ſonder eenige reden) geſlagen hebben / die daer gheſtelt zijn / om ſijn Hooghepdts Pzaeuwen te bewaren.

Dat de voornoemde Pzaeuw-hoeders in hun hupſen vluchten om van d'overlaſt ende't gewelt bevzijdt te zijn / doch achtervolght wozdende / hebben eyndelijck Daniel gegrepen (Iooſt de wijck nemende) en meynden hem in't Hof van den Pzince te vzenghen / ſonder hem nochtans eenigh leet te doen.

Dat de reſteerende met de Pzaeuw middelertijdt aenquamen / ende gewaer werdende / dat een haerder mede-geſellen gevat was / met ſoodanigen gheſwinthepdt naer't Hof voeren / ende teghens danck de poozt indzonghen / dat die binnen waren daer af ver-

1636. Decem. ſchricht wierden / meynden dat ſy het Hof bevechten / ende haer metgeſel met gewelt uyt hun handen trecken wilden.

Wyders ſeyde Berckelang dat van deſe acht poincten ſes van kleyne conſideratie zijn / maer 't geen aen den Tempel ende ſijn Hoogheydts Hof geſchiedt / van ghewichte ende bynae inpardonnabel was / doch dat den Koninck de gevangenen echter gelargeert hadde / ende my ter handt ſtelde met ſoodanigen inſicht ende vertrouwen dat de Juſtitie door mijn ghehandthaeft / ende d'oorſaeckers van 't rumoer voor ſchuldigh erkent / nae haer miſdaet gheſtraft / ofte wel uyt ſijn Majeſt. landt gheſonden mochten werden / ende dat ick voor al moſt verſorgen / dat hier niet als volck van gheregelt leven bleef / en dat mijn ſchriftelijcke ſoude moeten verbinden / dat door d'onſen voortaen niet meer tegen de Majeſt. ofte Wetten deſes Landts gheſondight wierdt / ende voor de Contraventeurs taveeren ſoude ; dat ock aen de E. Hr. Generael diende te verſoecken / dat ſijn E. hier niet als diſcrete luyden (die haer nae de Wetten deſes Landts konnen buygen) gelieſde te ſenden ; ende de ſoodanighen niet ſoo ſchielijck (als voor deſen gheſchiedt is) van hier te roepen ; op dat door d'onkundigheydt van nieuwe Hoofden gheen onluſten tot verminderinge van vrientſchap rijſen ; voor deſen (ſeyde Berckelang) hebben de Caſtilianen ende Portugeſen hier ock domicilium in Siam gehadt / negotierende t'haerder ghelieven / ende genoten (door des Koninckx gunſtige ghenegentheydt tot alle vremdelingen) veel voordeelen in deſen Rijcke / doch hebben haer ſoo niet ghematight / dat ſy-lieden des Majeſt. gunſte konden behouden / maer waren van quaedt ongheregelt leven / op-roerigh met 't aenrechten van vechterpen / ſoo wel onder den anderen / als teghens d'ingheboornen deſes Landts / ende maeckten't eyndelijcke / dat de Majeſt. haer ſijn Landt ontſeyde ; daer teghens is voorgaens gheſien dat de Hoofden der Hollanders (die in dit Rijck geweeſt) van redelijcken ommegangh ende diſcretie gheweeſt zijn / waer door de genegentheydt der Koningen tot de generale natie ſoo toegenomen heeft / dat jegenwoordigh beyde de natien als een zijn / ſulcks dat den regeerenden Koningh voor weynigh daghen aen de Prince van Hollandt, ende den E. Hr. Generael met ſijn gouden Brief / etc. op nieuws beveſtight heeft / ende van ſijn Majeſt. zijde ſal geen oorſaeck tot verminderinghe van vrundtſchap gegheven werden / ſoo lange de Sonne ſchijnen ende de Mane lichten ſal.

Dit poinct repeteerde Berckelang verſcheyden malen / ende re-

con-

commandeerde ernſtigh dat 't ſelve by my in achtinge ghenomen / ende duydelijck aen de E. Hr. Generael gheſchreven mochte werden. 1636. Decemb.

Ick antwoorde met modeſtighepdt in volghende maniere / te weten:

Dat 't droeffelijck ende my obermatigh leedt is / dat d'onſen haer in een (ick laete ſoo veel poincten) teghen de couſtumen des Rijcks vergrepen hebben; doch dat vertrouwe dat de Majeſt. ende ſijn E. wel conſidereerden / haer feylen die begaen mochten hebben / met geen moetwil ofte opſet geſchiedt / maer door 't een ongheval in 't ander ghedreven te zijn / door dien de Wetten deſes Rijcks haer niet volkomen bekent zijn / waer door 't ongeluck in ſchult verandert is / oock rupmen tijdt ſoo onbequaeme Tolcken hebben gehadt / dat van haer niet onderweſen zijn gworden.

Dat ſijn E. de Majeſt. gelieſde te verſekeren / dat ick alle d'onſen ſcherp examineeren / haer Confeſſie / ende d'oorſaeckers van 't rumoer aen de E. Hr. Generael ſenden ſoude / op dat by ſijn E. over haer dilicten gedisponeert mocht werden.

Dat het oock de wille ende ſerieuſe recommandatie van de E. Hr. Generael is aen alle Compagnies dienaers / die op buyten-plaetſen reſideeren / dat yeder ſich moet ſchicken conform de Wetten ende couſtumen des Landts / daer ſy weghens haer meeſters legghen / op dat 't contrarie den haet der Koninghen niet verooraeckt / ende den dienſt des Compagnies overſulcks verachtert wierdt.

Dat ick ſijn E. recommandatie in achtinge nemen / oock ſulcks de E. Hr. Generael duydelijcke adviſeeren ſal / ende ſoo veel in mijn is beſorgen / dat beneffens my niet als goet volck ghehouden wert / die hier blijvende ick met een goet leven voor-gaen mach / ende ſoo veel mijn bekent is / de couſtumen des Landts onderrechten / ende yeder op 't ſcherpſte belaſten ende bevelen / dat ſy alle onluſten moeten vermijden: maer dat dien laſt immers voor mijn te ſwaer / ende onverdragelijck ſoude zijn / voor haer allen te moeten reſpondeeren; dat mijn leven dan aen een afgunſtige tonge ofte moetwillige Siammer ſoude ſtaen; want dat de Siammers van onredelickheydt ende moetwil / oock dickmaels droncken zijnde / d'onſen ſelfs ſonder reden aenranſen / ſulcks is mijn verſcheyde reyſen wedervaren.

Voorders ſeyde Berckelang dat 't Ioucko voor eenighe dagen by hem

1636. Decemb. geweeſt / ſijn hulpe upt mijnen name ernſtigh verſocht / ende beloofft hadde / wanneer de ſaecken ten eynde ghebracht ſouden zijn / dat ick hem vijf Catty ſilvers daer voor vereeren ſoude / maer dat hy ſulcks gerefuceert had / ende voor als noch niet een Condzijn begeerde / verklarende van mijn met reden overwonnen / ende dien volgende hem ſulcks aengenamer als veel Goudts ofte Silver te weſen / niet als een danckbaer herte begeerende.

Ick antwoorde / dat wy ſijn E. voor d'onverdiende favorable hulpe vriendelijck bedanckten / altijdt aen ſijn E. gedencken / ende van onſe danckbare genegenthepdt nimmer veranderen ſouden; hier met namen afſcheyt ende keerden nae de Logie / ende waren ten hooghſten verwondert / dat ſijn E. van de vijf beloofde Catty niet begeerde / dewijle ſulcks contrari der Siammers gierighepdt is / echter namen voor ſijn E. over 't beloofde naerder te toutſen / en ſoo by de weygeringe perſiſteerde / evenwel ſoodanigen vereeringhe te doen / dat wy ſijn favorable genegenthepdt behouden mochten.

Ontrent den middagh verſcheenen den Onder-koopman Reynier van Tſum, den Aſſiſtent Iſaac Moerdijck ende 't voordere gheſelſchap (die onder de handt van Oya Sicry geſeten hadden) in de Logie / de Tolcken rapporteerden ons / dat Berckelang tegens Sicry over 't onbeleeft tractement / door ſijn Pintados de Hollanders aenghedaen / hevigh uptghevaren / ende dapper verſtoort was; om dat Sicry haer op ſijn E. epſch niet gelargeert / ende daer by ghevoeght hadde / dat Sicry hem niet ſoude verſtouten om eenigh gheldt van de Hollanders wegen ſijn gepretendeerde couſtumen te epſchen; ofte dat hy't den Koninck klagen / ende hem in ſwarighepdt brengen ſoude: wy gaven hier op ſoodanigh antwoordt dat de Tolcken daer met vernoeght waren.

Wy examineerden d'onſen ſcherpelijck over de beſchuldinge die teghens hun-lieden voorgaens inghebracht was / ende bevonden (ghelijck altijdt vermoedt hadden) dat haer daedt den Prince / inſgelijck oock den Koninck (apparent upt ontijdighe Siamſche vreeſe valſchelijck met veel toeghelapte onwaerheden) te hoogh aenghedragen is; doch dat Iooſt Laurentſz ende Daniel Iacobſz ſonder weten van 't voordere gheſelſchap met de Slaven des Prince in ghevecht / ende conſequentelijck de ware oorſaeckers van alle overkomen onghelucken gheweeſt zijn / wijders dat ſy alle met goet voornemen (ſiende dat Daniel ghevat ende wech gevoert wierdt) meynden te onderſoecken / waer upt de queſtie ontſtaen was; maer onwetende ontrent

trent ſijn Hooghepdts Hof ghekomen / ende den Onder-koopman Reynier aen landt getreden zijnde / wierdt ſoo vreeſſelijcke met ſteenen geworpen / dat hy tot gheen ghehoor komen konde / ende (door dien de Praeuw van de wal dreef) eyndelijck te water moſt / ſwom nae de Praeuw / meynden wech te varen / maer wierden met ſoo veel Praeuwen omringht / ende ſonder dat haer pets geſept ofte eenige reden gegeven wierdt / ſoo getracteert / al waren ſy openbaere vyanden / jae verraders gheweeſt: wy deden met goet-vinden van Sr. Verwer, looſt Laurentſz ende Daniel Iacobſz (in 't hy-weſen der Tolcken) in boepen ſlupten / 't welck van haer-lieden ſeer ghevreſen wierdt / ſeyden ſulcks a peſtandt den Berckelang aen te ſeggen / verſeeckerden ons dat ſijn E. ſulcks aengenaem zijn / ende daer met blijcken ſoude / dat haer doen ons gantſch tegen ſtont. 1636. Decemb.

Den 17. dito verkochten 30 P^s. Goccies Koper / aen Oprae Siverodt, alias Sitong Chineeſch / 't welck (ſoo ons heymelijck gheſeydt wierdt) voor den Koninck was / door dien de Majeſt. ſulcks tot repareeren ſijner Afgoden beelden hoogh-noodigh heeft / ende ſijn factorye daer van ontbloot was; in 't wegen ende leveren had Ockon Tſip ende de Pecap (die nae onſe ſuſtinue als bewaerders voor overlaſt / ende voorkominge van onluſten ontrent de Logie bleven) ſoo veel beſicks / als of de Logie haer ten principalen aenghegaen / ende toonden miſnoegen dat ick 't Koper ſonder haer kenniſſe verkoft hadde / ſuſtineerden dat ick voortaen ſonder haer kuntſchap gheen handel mocht doen / want dat haer van Berckelang gelaſt was / op alles acht te ſlaen / ende ſijn E. ock 't paſſeerende vromptelijck moſten rapporteeren: ick was hier over ten hooghſten verwondert / ende ſeyde dat wy Siam eer verlaten / als onſe voorige vyphepdt ſoo bert overgheven ſouden / dat des Compagnies Comptoir ende negotie onder den dwanck van twee Slaven (als ſy zijn) ſoude moeten ſtaen; des avondts wierdt ons door den Tolck Omon Wytſit Baſſa gekundight / hoe dat de Pecap by Berckelang geweeſt / ſijn E. 't verkoopen ende leveren van 't Koper aengeſept / en dat ſijn E. daer op geantwoordt hadde / dat hem aen ſulcks te weten niet geleghen is; ghy en zijt (ſeyde ſijn E.) niet als Spioens in de Logie ghekomen / maer om voor te komen / dat niemant in deſen tijt de Hollanders verongelijcket / ende ſoo ghy middelertijt ſiet dat onbekenden / ofte yemandt die niet te vertrouwen is / eenigh goet koopen wil / ſo ſult ghy den Capitein waerſchouwen / dat moet eyndelijck 't wit zijn daer ghy nae te ſchieten hebt; wy waren over deſe bootſchap verblijdt /

1636. Decemb. blijdt / ende namen dooꝛ op moꝛgen Berckelang te gaen beſoecken / ende aen ſijn E. over de onredelijckheydt van Ockon Tſip, ende den Pecap te klagen.

Den 18. dito ben ick met den Sabandaer Olong Tſiut tot Berckelang ghegaen / daer ghekomen zijnde / liet ſijn E. my (ende yeder die wat te verrichten had) aenſeggen / dat hy aen den Tempel Watmoey noodſakelijck moſt gaen / om den Moeder van den overleden Oya Coraſſima te helpen verbranden; recommandeerde dat wy wepnigh vertoeven / hy ſpoedigh wederkeeren ſoude; wy wachten tot aen den middagh / ende verſtonden dat ſijn E. dooꝛ den Koninck ten Hove gheroepen was / weſhalven onverrechter ſaecken naer de Logie keerden; des avondts ontrent twee uyren naer Sonnen ondergang verſcheen hier in de Logie Ioris Dirrickſz Bootſman (die de Berck Crooſwijck voert) komende van Bantiauphia, bꝛacht mijn een Bꝛief van de E. Schouten, gedateert den vierden deſer: waer by verſtont dat het Schip Delft op dien dito van de Bhaare vertrocken is; gemelde Bootſman verhaelde dat 't gheruchte aen Bantiauphia is / dat wy alle dooꝛ laſt des Koninckx met Elephanten gedoodt zijn / en dat de Majeſt. de Logie aengeſlagen heeft: dat de lupden aen Bantiauphia oock ſoo vol vꝛeeſen zijn/ dat niemandt in ſes daghen aen hare Bercken hadde derven komen / jae dat langher gheen eten dooꝛ gheldt te koop konden krijghen; wy waren in 't begin deſe dꝛoefheden al bevꝛeeſt geweeſt / dat ſich de quade tijdinghe vert verſpꝛeyden ſoude; ende dat de Overheden der verwachte Schepen in de Revière komende / ende 't gheruchte verſtaende / ſchꝛupuleur ſouden zijn om met haer vaer-tuygh opwaerts te varen; Weſhalven op den elfden deſer gaerne een Pꝛaeuwken met een Hollander ofte miſſive nae Bantiauphia aen onſe Berckiers ſoude gheſonden hebben / maer dooꝛ dien yeder vol vꝛeeſe was / konde ſulcks niet effectueeren; weſhalven goet vonden om moꝛghen aen Berckelang te verſoecken / dat den gekomen Hollander weder nae beneden mocht gaen / om de Overigheden der Schepen (die wy dagelijcks wachten) alles goets te verſekeren.

Den 19. dito ben ick tot Berckelang ghegaen / ende hebbe ſijn E. 't volgende dooꝛgeſtelt / te weten:

» Dat Ockon Thip den Tolck ende Pecap eenige dagen dooꝛ ſijn E.
» om de Logie te bewaecken geſonden zijn / ende ons doen aendienen/
» dat ſulcks t'onſen beſten gheſchiede / op dat dooꝛ apparente onhey-
» len bevꝛijdt mochten blijven maer dat Ockon Thip ende de Pecap ſoo-

danige

danige heerſchappye toonden / als of wy haer dienaers ende ſy-lie- 1636.
den ons meeſters waren. Decem.

Dat ſy-lieden peder / inſonderheydt kleyne Koop-lieden (die ſy wel weten van haer ſelven vreeſachtigh te zijn) den toegangh der Logie beletten / ende die luyden met onbeleeftheyt buyten houden / ende wanneer al yemandt binnen lieten komen / geſtadigh by ende ontrent mijn bliјven / ende nauwlijcks toelieten dat ick met yemandt ſpreecken / veel min pets koopen ofte verkoopen mocht.

Dat ſijn E. deſe noodige ſake geliefde te remedieeren / ende voor al wilde verſorgen / dat Ockon Thip niet langher ontrent de Logie bleef / want dat het ſchijnt / ofte wy alle in huys ghevangen ſitten / ende voor des Koninckx volck bewaert wierden.

Dat ons voor den Sabandaer ende Tolcken uyt ſijn E. name voor dato is geſeyt / wy / inſgelijcks alle vremde negotianten / 't zy Mooren, Iapanders, Portugieſen ofte Meſtices, &c. voortaen geen inge-boorenen ofte ingheſeetenen tot arbeyders in Compagnies dienſt moghen ghebruycken / om dat ſulcks een oude couſtume deſes Landts is / die den Koninck nu vernieuwt / ende belaſt heeft deſelve ſtrickteliјcke te onderhouden.

Dat wy uyt ſulcks (hoewel ongaerne) beſluyten / dat de Majeſt. alle buyte-landtſche negotianten / inſonderheydt de Hollanders ſat is / nochtans om eenighe conſideratien niemandt ſijn Landt ontſeggen / maer peder-een met nieuwe geſmede couſtumen ſoo beſwaren wil / dat ſy van ſelfs rijſen / ende Siam verlaten.

Dat op giſter-avont een Hollander (die met 's Compagnies Berck aen Bantiauphia gelegen heeft) met een kleyn Vaeuwken ter ſluyp ende vol vreeſe boven ghekomen is / ter oorſaecke 't gheruchte hem tot daer verſeyt heeft / dat alle de Hollanders voor 't bevel des Koninckx omghebracht zijn; dat het over ſulcks noodigh is den ſelven neffens ſijn E. Traa, ende onſe miſſiven in ſpoet weder af te ſenden / op dat de Scheeps Overheden (die wy dagelijcks wachten) op hare komſte van't ſchandelijck (doch onwaerachtigh) geruchte niet ontijdigh verſchricken / ende daer uyt geen onluſten ontſtaen.

Berckelang antwoorde in ſubſtantie als volght:

Dat Ockon Thip en de Tolcken uyt laſt des Koninckx in de Logie zijn geſonden / met ſoodanigen inſicht als mijn doenmaels ghekundight is / maer ſoo ſy haer limiten overtraden / dat ſy haer puneeren / ende ſcherpelijck belaſten ſouden / ons niet te infondeeren / noch met eenige nieuwigheden te bedroeven.

1636. Decem „ Dat wy weghen Ockon Thip wepnigh moſten patienteeren / dat „ ſyn blyven geen duer hebben ſoude / maer dat de Tolcken altydt in „ ofte ontrent de Logie behoorden / ende voortaen ſouden moeten zyn / „ om dat van haer conform de wille des Koninckx ghedient / ende in 't „ koopen / verkoopen / ſluyten van Contracten / &c. voor de Siam- „ ſche bedriegerye ghewaerſchout mochten werden; ende ſoo ghy dan „ t'eeniger tydt (ſeyde ſyn Ed.) om quade betalinghe / &c. pemandt in „ recht trecht / ſoo konnen wy met geſont oordeel te werck gaen / dat „ anders niet ordentelyck gheſchieden kan: verhaelde voortx 't exem- „ pel van de Iapanders, te weten Faoſke ende Tymon, hoe dat die booſ- „ wichten Radie Ebrehem in 't lichten van veertigh Catty gheldt op in- „ treſt bedroogen hebben / door dien nu voorgheven / dat ſy niet ghe- „ houden zyn de penninghen te reſtitueeren / voor dat de Iapanſche „ Joncken (anno 1634 van hier naer Iapan verſeylt) weder herre- „ waert ghekeert zyn; ende vermits Radie haer-lieden 't gheldt (ſon- „ der daer pemandt tot getuygen by te roepen) ghetelt heeft / wil de „ Majeſt. niet (als twyffelende aen de waerheydt) dat daer vonnis „ over uytgeſproocken werdt.

„ Dat hy ſelfs wel verſtont / dat de vreemde Negotianten haer „ affairen ſonder arbeyders ende Praeuw-luyden niet konnen ver- „ rechten / maer dat nochtans den Koninck (conform de oude Wet- „ ten deſes Rycks) ſulcks geordonneert heeft / dat wy echter moſten „ geloven ende verſeeckert houden / dat de Majeſt. als een beminder / „ tot vremde natien ende inſonderheydt de Hollanders (om haren heuſ- „ ſchen ommegangh) ſeer genegen te weſen.

„ Dat hy derhalven by gheleghenheydt de gewichtigheydt deſer „ ſaecke de Majeſt. ſoude voorſtellen / ende verſorghen dat alles in „ libre voeghe (ſoo als opt te voren) geredreſſeert wierdt; dat ick te „ ſpoedigher ende met meerder yvermoedigheydt ſoude doen (ſeyden „ ſyn E.) indien u Schepen gekomen waren / als wel ſeecker zynde / „ dat de Majeſt. u ſulcks dan niet ontſeggen / nochte wepgeren ſal.

„ Dat het een billicke ſaecke was / ſoo ick pemandt van de onſen „ met een miſſive nae Bantiauphia wilde ſenden / om de verwachte vrien- „ den alles goets te verſeeckeren / dat ſulcks de Majeſt. aenghenaem „ zyn / ende hy op heden een Traa verſorgen ſoude.

Nae dat wy des Compagnies ſaecken andermael in 't vrundelyck aen ſyn E. hadden gerecommandeert / namen affſcheyt ende keerden naer huys.

Den 20. dito wierdt ons uyt den naem van Berckelang door den Tolck

Tolck Omon Wytſit aengheſeydt / dat het den Koninck ſeer aenghenaem is / dat ick verſocht hebbe een Hollander met een Miſſive / tot voorkominghe van apparente onheplen nae Bantiauphia te ſenden / dat de Majeſt. geconſenteert ende daer neffens geordonneert heeft / dat hy mede afgaen ende aen Bantiauphia ofte Bancocq vertoeven ſal tot dat daer een Schip verſchijnt / op dat de voorige quade gerucht-ten vernietight moghen werden ; ghemelde Tolck verſocht dat ick doch aen de verwachte Overheden wilde ſchrijven / dat ſijns voorden geloof op de couſtumen deſes Lants gevolcht mochten werden / 't welcke wy effectueerden / ende ſonden Ioris Dirrickſz Bootſman (die op den 18. deſer hier verſcheenen is) beneffens den Tolck de Rebiere nederwaerts / met ghemelte Bootſman ſondt ick oorze aen d'Overheden die daer mochten verſchijnen / dat ſy haer met brenghende Cargaſoen / in de Bercken Crooſwijck ofte Carloys (die aen Bantiauphia daer op wachten) ſouden ſchepen / op dat dito goederen ons in haeſt toekomen mochten / en dat dito Overheden voor al dienden te verſorgen (ingeval upt Iapan quamen) dat 't geldt in goede verſeeckerheydt ons op 't ſpoedighſte toegeſonden wierdt. 1636. Decemb.

Den 21. dito verkocht kleyne partye kleeden aen Radie Ebrehem, de Pecap bleef geſtadigh by ende nevens ons / telden de kleeden in 't upt-leveren / teyckende aen wat ſorteeringe / hoe veel ſtucks ende tot wat prijs deſelve verkocht wierden; ick vraeghde den Pecap wie hem Hooft van des Compagnies Logie gemaeckt / ende ſodanigen authoritept (als hy ghebruyckte) ghegeven had ? hy ſeyde dat alles met oorze dede; ick voorderde ſijn ſchriftelijcke laſt die hem Berckelang gegeven heeft / ende bevondt dat hem ende Ockon Thip niet anders belaſt is / als dat ſy-lieden gheſamentlijck ſouden verſorgen dat wy voor infraudementen mochten bevrijdt blijven / hoewel ick deſen beeſt ſijn oorze dupdelijck upt-lepde / ende ſijn plicht vermaende / ſoo konde hem ſijn beeſtighepdt niet upt hooft ſtooten / maer nae dat 't ſcheen bleef hy gereſolveert in ſijn booſheydt te volharden / des wy practiſeerden op middelen om hem upt ſijne bedieninghe te ſtooten.

Den 22. dito ben ick tot Oloang Tſiut ghegaen / communiceerde hem Ockon Thips, inſonderheydt des Pecaps onredelijckheden; klaegde hoe ſy by nae peder upt de Logie beten / ende dat oberſulcks gheſchapen is / wy geheel in verachteringe te geraken / ende des Compagnies affairen tot niet loopen ſouden ; ſuſtineerde dat de Siamſche proceduren voor ons laſtigh / ende vol onverdraghelijckheden zijn /

1636. verſocht dat hy met myn naer Berckelang wilde gaen / om ſyn E. de
Decemb. ghewichtigheydt onſer ſaecken te communiceeren / ende 't noodigh redzes te verſoecken; Oloang Tſiut riet myn dat ick deſen dagh ſoude vertoeven; dat hy Berckelang eerſt ſpzeecken / en mynent weghen klaeghlijck den wegh berepden wilde / en dat ick op mozgen met een aenſienelijcke ſchenckagie by ſyn E. komen ſoude / want (ſeyde Oloang Tſiut) al heeft ſyn E. de beloofde vyf Cattp ſilver niet begeert / ſal 't hem echter aenghenaem zyn / dat ghy tot bewys van danckbaerheydt hem een vereeringhe doet; ick konde dit voozſtel niet verwerpen / vermits wy ſyn E. hulpe in deſen noodigh hebben.

Den 23. dito zyn wy neffens den Sabandaer Oloang Tſiut met een goede ſchenckagie tot Berckelang ghegaen / klaeghden doleerender wyſe over veel pzoceduren / in maniere als volght:

„ Dat de faſtidien die Ockon Tſip ende Pecap ons aendeden / onver-
„ dzaghelijck zyn / verſochten dat ſyn E. daer in gheliefde te verſien;
„ ende dewyle voortaen meer als voor dato aen Tolcken ghebonden
„ moſten weſen / den Pecap ons ondienſtigh was / door dien niet an-
„ ders als de Siamſche ende Moorſche talen kan.

„ Dat den Koninck de Hollanders wel gelargeert ende weder in de
„ Logie geſonden heeft / maer dat de Majeſt. myn als gevangen / en-
„ de des Compagnies negotien ghebonden hieldt / daer ick nocht-
„ tans teghens de Majeſt. nochte Wetten des Landts in 't minſte
„ niet geſondight hebbe.

„ Dat wy dagelijcks onſe Schepen verwachten / ende tot inſame-
„ linge van Balcken / Plancken ende andere Koopmanſchappen / om
„ deſelve te laden / veel arbepders noodigh hebben / ende datmen ons
„ niet wil conſenteeren dat wy (volgens ouder ghewoonte) arbepders
„ voor geldt ghebzupcken; jae dat meer is / niet toeſtaen / dat de re-
„ ſteerende Sappan voozt af-gewegen werdt / 't welck ons van den Ko-
„ ninck gegunt / ende door 't hooghe water om te ontfangen belet is /
„ 't welck immers een onredelijcke ſaerch is; door welcke ende andere
„ onverdzagelijckheden onſe negotie dagelijcx meer ende meer verach-
„ teren / ende de Schepen hier te langher ſal moeten op houden / tot
„ 's Compagnies ſchade / myns herten-leet ende ſchande.

„ Dat wy anders niet konden bedencken / als dat der Nederlanders
„ vzuntſchap by den Koninck van Siam van gheene conſideratie / ende
„ contra ſyne ghedane toeſeggingе is / 't en ware ſulcks / ſyne Majeſt.
„ ſoude om weynigh feylen onſe natie ſoo niet onteert hebben / ende

eenige

eenige onder de voeten van de Elephanten willen werpen / gelijck » 1636.
doen gedzeyght wierdt. » Decem.

Dat ſijn E. doch mijn voozſtellen / klachten ende verſoecken ter »
herten geliefde te nemen / deſelve ſijne Majeſt voozſtellen / op dat „
alles in haeſt tot voorighe vzyheydt geredzeſſeert mocht werden / „
ende t' contrarie gheen onluſten by de E. Hr. Generael veroozſaec- „
ken; want ghehouden ben alles rechtvaerdigh over te ſchzijven: „
Hier by voeghde noch ſoo veel bewegelijcke redenen / als de natue- „
re deſer ſubſtantie verepſchte. »

Soo dat Berckelang eyndelijcke aldus antwoozde:

Jck hebbe vooz deſen immer gheſepdt dat 't blijven van Ockon »
Thip niet lange dueren ſal / ende zijt ghy met de Pecap (om dat hy »
gheen tael kan) niet gedient / ick ſal ſulcks de Majeſt. vooz-dza- „
gen / ende is 't mogelijcke beſchicken / dat een ander in de bedienin- „
ghe gheſtelt werdt / maer alles moet tijdt hebben; den Koninck en »
hout u niet als gevanghen / noch bint de negotie niet; 't arbeyts- »
volck ſal u oock als voren aen te nemen vergunt werden / wanneer »
maer u Schepen ghekomen zijn; ghy hebt oock een verkeerde in- »
beeldinge dat de Majeſt. der Nederlanders vzuntſchap niet erti- »
meert / hout u verſeeckert dat het de waert ſte zijn die Siam frequen- »
teeren; ghy moet oock niet dencken / dat de ſchande ſoo groot die »
u volck overkomen is / ſulcks is een ghemeene Siamſche plaghe / »
daer nauwlijcks een Madoryn vzy van is / ick hebbe ſelfs vooz de- »
ſen / ſoo meenigh-werf ende 't voozleden jaer laetſt noch ſoo ſwaer »
ghevanghen gheweeſt; ick kan niet bedencken dat ſulcks tot mijn »
ſchande / maer veel eer een vermaninghe tot beter ſchap ende vooz- »
ſichtiger leven is; ick hebbe meer reden van klagen dat mijn ſchan- »
den overkomt / om dat in 't begin mijner bedieninghe deſe ſwarig- »
heden gereſen zijn / ende dat ick deſelve nae uwen wille ende mijne »
goede genegenthepdt niet ſoo ſpoedigh kan herſtellen / als de pze- »
ſente conſtitutie wel verepſchte / maer hebt patientie / ick ſal in »
alles u hulper zijn.

Wat wy ter bane bzachten / ſijn E. antwoozde al op den ſelven
teneur / ende konden wel vermercken dat wy vooz de komſte der
Schepen niet behoozlijck gheholpen ſouden werden / weſhalven
naer minnelijcke afſchepdt nae de Logie keerde.

Den 24. dito gingh ick ten hupſe van Raadie Ebrehem, communi-
ceerde hem ons giſter-daeghſche wederbaren met Berckelang; Raadie
Ebrehem was met mijn van een gevoelen / namentlijck dat Bercke-

1636. lang een goet/ oprecht/ yverig ende getrouw hulper der vremdelin-
Decemb. gen / maer wat te vreesachtigh voor den Koninck ofte te klepn-
hertigh is / ende ſuſtineerde dat ſijn E. voor de komſte der Schepen de Majeſt. wegens onſe ſaecken niet ſoude derven ſpreecken; 't en waer hy van hooger ſtaet geanimeert wierdt; ende dewijle den Prins ende Berckelang goede vrienden zijn / vonden wy met den anderen goet / dat Raadje een gheſchenck van 4 ell. root laecken ſuppur fijn / aen ſijn Hooghepdt upt onſen naem preſenteeren / ende alle de klachten ende vertogen aen Berckelang gedaen / in 't minneliick verhalen / ende ſijn Hooghepdts vermogende hulpe raet ſvraghender wijſe verſoecken ſoude; echter vonden goet dat wy Oloang Tſiut op morghen by Berckelang ſouden ſenden / op hope dat ſijn E. wegen de Prince ock ſoude aengemaent / ende ſoo doende van beyde zijden voortgedreven werden.

Den 25. dito ſonden tot Oloang Tſiut, recommandeerden hem by Berckelang (ſoo 't mogelijcken was) te verſorgen / dat Ockon Thip upt de Logie geraeckte / ende ons voorts wierdt toegheſtaen dat wy Coulys ofte arbeyders aennemen mochten; Oloang Tſiut nam aen op ſtaende voet tot Berckelang te gaen / ende onſe ſaecke ſoo veel in hem was te bevorderen; des avondts verſtonden dat den Saban daer by Berckelang geweeſt / onſe verſoecken voorgedraghen / ende dat ſijn E. geantwoort had / dat wy doch ſoo haeſtigh niet wilden zijn / dat hy voor ons / als voor ſich ſelven ſorghe draghen ſoude / maer 't moſt tijdt hebben.

Den 26. dito gingh ick ten hupſe van Raadje Ebrehem, die ons aenſeyde / dat hy op heden de vier ell. root laecken aen den Prince overghelevert / met ſijn Hooghepdt wijtluftigh weghen der Nederlanders ſtaet ende commercien van Indja gediſcoureert / ende dat ſijn Hooghepdt eyndelijcke hem de volgende poincten ghevraeght / ende ſijn gevoelen daer over promptelijck ſonder beynſen ofte vleyen afgevordert hadde / te weten:

„ Of ick in perſoon welbarende was / mijn volck noch ghe-
„ hielt / ende wat daer mede voor hadde?
„ Of mijn ghemoet niet ghetroubeleert / op ſijn Hooghepdt mis-
„ noegent / ende niet van ghevoelen was / dat hy de voorghevallene
„ queſtien den Koninck t'ontijdigh / ende te hevigh aenghedraghen
„ hadde?
„ Of ick mijn genoegen wegens des Koninckx gedane proceduren
„ aen d'onſen ock hadde / met geen haet teghens de Majeſt. inghe-

nomen

nomen/ ende niet voornemens was 't gepasseerde aen de E. Hr. Generael te schrijven ? 1636. Decem.

Of 't redelijcker soude zijn de schenckagie te accepteeren/ofte in't minne te rugge te senden / dewijle nopt eenige upterlijcke gunst ofte voordeel aen mijn bewesen hadde ?

Waer op dat Raadie Ebrehem hadde geantwoordt:

Dat mijn persoon redelijck gedisponeert was/ de twee (die meest schuldigh zijn) noch in verseeckeringhe hiel / om dat de JMajest. sulcks ghenoeghsaem begeert had / hoewel by scherpe examinatie niet konde bevinden hare gedane fept soodanigen straffe (als reede geleden hadde) te meriteeren / echter voornemens bleef haer-lieden naer Batavia te senden ; op dat haer saken door de E. Hr. Generaels vermogende dispositie gediffinieert werde / ende sy upt oogh der Siammers blijven mochten / op dat in 't staende d'onsen upt lust van waecke in geen swaerder verdielen.

Dat ick geen misnoegen toonde / maer wel gewenscht / dat sijn Hooghepdt in 't begin voorsichtiger ghehandelt hadde ; d'eere der Nederlanders soo niet vertreden / d'onsen niet aen Berckelang , maer aen mijn in de Logie ghesonden hadde ; de saecke modestelijck aen den Koninck voor doen draghen / soo soude des JMajest. toorn soo onrechtmatigh niet ontsteecken hebben.

Dat my voorgaens beklaeghde des Koninck's proceduren t'onmatigh geweest ende noch te zijn/ want dat de JMajest. de beschuldighde Hollanders wel gelargeert en in de Logie ghesonden heeft / maer 's Compagnies hupsinge met wacht bewaert / ick als ghebangen gehouden / ende my noch te laste ghelepdt werdt in 't aenstaende voor alle feplen teghens de Wetten des Rijcks te moeten tabeeren ; behalven dat des Compagnies negotien geschort staen / om dat wp gheen licentie tot aenneminge van arbepders / etc. konnen verwerven / hoewel des Compagnies apparentste intrest menighwerf aen Berckelang vertoont / echter (door sijn E. vreesachtighe klepnhertighepdt) geen ander antwoordt bekomen hadden / als dat onse Schepen noch niet hier / ende wanneer deselvige ghekomen zijn/ hy met gefondeerde reden onse saecken den Koninck sal derven voordragen / ende dewijle de Schepen langer als ghewoon zijn tardeeren / de Cargasoenen op d'arrive des selfs behooren geleet / ende in Bercken ghescheept te zijn ; dat ick tot redres ende 's Compagnies voorige vryhepdt sijn Hooghepdts interessie aen de JMajest. gaerne versoecken soude / soo my de schaemte (ende dat ver-

1636. Decem. „ verſeeckert konde zijn / van ſijn Hooghedts favorable ghenegent-
„ heydt) niet dede te rugge gaen / doch dat wy echter verſtouten om
„ onſen noot ſijn Hooghedt te kundighen / op dat by de E. Hr. Ge-
„ rael vooz klepnmoedigh of neglegent niet ſoude beſchuldight wer-
„ den ; want dat verplicht was 't geen dagheliicks voozviel (inſon-
„ derheydt dit ſtuck) aen ſijn E. rechtvaerdigh over te ſchzijven /
„ ende dickwils voozſloegh of 't niet noodigh is / ſelfs in perſoon
„ naer Batavia te gaen / om ſijn E. alles by monde / etc. te rappoz-tee-
„ ren.

„ Dat ingeval ſijn Hooghedt 't geſchenck te rugghe ſondt / daer
„ met de twijffelinge waerachtigh maecken / ſijne ongenegenthedt
„ tot de Hollanders ende mijn bewijſen ſoude.

„ Waer op den Pzince repliceerde :

't Is mijn leet dat de Hollanders met mijn Slaven in gevecht ge-
„ weeſt zijn / 't was oock mijn vooznemen niet haer aen Berckelang,
„ maer nae de Logie aen den Koopman te ſenden / doch ick wierdt
„ van alle de Mandoryns (die doenmaels pzeſent in 't Hof waren) over-
„ ſtemt ; peder achtede ſulcks een billicke ſaecke te zijn / om dat de
„ Koninck mijn hooger (als de voozige Pzincen gheweeſt zijn) verhe-
„ ven heeft / ſoo dat ſijn Majeſt. (die vol jalouſye is) daer upt licht
„ een beſlupt maecken ſoude / dat ick meer met de Hollanders, ofte
„ de E. Hr. Generael upt ſtaende hadde / als de rechtmatigheydt lij-
„ den kan ; wijders ſeyden dito Mandoryns, is Oya Berckelang als een
„ Advocaet der vzemdelinghen / die kan de ſaecke onpartydigh on-
„ der ſoecken / ſijn Majeſt. daer van rappoz-t doen / ofte ſulcks wel in 't
„ minnelijcke met ſijn Hooghedt ende de Capiteyn der Hollanderen
„ dempen / ende ſoo het dan al vooz d'ooren des Koninckx komt / kan
„ alles in de beſte fozm gheſchickt werden / ende D. E. Hooghedt
„ ſal bupten repzochie blijven : middelertijdt (ſeyde ſijn Hooghedt)
„ heeft mijn Moeder (die verſtaen hadde / dat de Hollanders gewapent
„ in 't Hof waren / ende mijn by nae gevat hadden) de Majeſt. ſulck
„ bupten waerhedt doen voozdzaghen / over welck rappoz-t den Ko-
„ ninck in toozn ſoo verhit wierdt / dat ſoodanigh tegens de Hollan-
„ ders (als gebleecken is) gepzocedeert heeft / ſijne Majeſt. wenſchte
„ wel / ende ick noch meer / dat de queſtie nopt voozgheballen / ofte
„ dat hem in 't beginſel alles rechtvaerdigh gerappoz-teert ghewoz-
„ den was.

„ Wijders belaſte ſijn Hooghedt Raadie Ebrehem de volghende
poincten mijn te recommandeeren ende aen te ſeggen :

Dat

Dat de E. Hr. Generael (ſtaende de reſtabileringe des Comptoirs) met den Capiteyn Schouten tot dzp diſtincte repſen eerlijcke geſchencken ende een miſſive aen ſijn Hooghepdt gheſonden heeft; welcke eere / ende favorable genegenthepdt hp niet verdient / veel min (tot ſijn leetweſen) naer behooren gerecompenſeert / maer upt jalouſpe des Koninckx ſulckx naergelaten is. 1636. Decem.

Dat ick ſijn Hooghepdts oprechte ſupvere ghenegenthepdt tot de E. Hr. Generael / de Nederlantſche natie / des Compagnies ſtaet alhier / ende mijn Perſoon / ende ſijn Ed. echter ten volle mochte en de behoozde te verſekeren / ende van ſulckx per naeſte gelegenthepdt oprechte advijs aen ſijn E. te ſenden.

Dat ick in 't beſchzpven deſer queſtien ende pzoceduren de pen doch matigh beſtieren ſoude / op dat de vzuntſchap tuſſchen de Siamſche ende Nederlantſche natie onghequeſt / maer in voorigen ſtaet blijve / ofte veel eer vergrooten mochte: want ſijn Hooghepdt konde niet beſpeuren waer upt ſoo dwalende miſvertrouwen onder de onſen ende ſijn Slaven ontſtaen is / ſoo dat ſulckx veel eer een werck des Duvels / als menſchen ingeven achtede te zijn.

Dat ick vooz al ſozge dzaghen / ende de ſaecke ſoo beſtieren moſte / dat de E. Hr. Generael hem niet t'onrecht vertoorende / ende dooz opgenomen haet de vzuntſchap ſoo verminderde / dat de onluſten de overhant nemen / ende dooz ſulckx beginſelen van Oozlogen groepen / tot ſchade van beyde de natien / ſijn Hooghepts eeuwigh verwijt ende mijner oneere.

Dat het ſijn Hooghepdt miſhaeghde dat ick in pzeſente ghelegenthepdt voozſloegh naer Batavia te gaen / dat al hadde de Ed. Hr. Generael ſulckx geozdonneert ende aen den Koninck gheſchzeven / ſoo ſoude de Majeſt. om verſchepde conſiderative inſichten mijn niet largeeren / maer ſulckx op hem nemen / ſelfs aen ſijn E. daer over ſchzpven / ende ſijns E. naerder ozdze verwachten / om dat 't ſenden van nieuwe Hoofden dooz onkundighepdt nieuwe periculen ende vzeeſe van onluſten onderwozpen zijn.

Wyders dat ick doch goets moets blijven ende geruſt zijn / dat ſijn Hooghepdt aen Berckelang belaſten ſoude / ſijn E. mijn in alle verſoecken behulpigh te zijn / ende des Compagnies ſtaet in voorige vzyhepdt te redzeſſeeren; ende ingheval ſijn Hooghepdt den Berckelang te kleynhertigh ofte nalatigh bevont / hp 't noodigh redzes ſelfs aen den Koninck verſoecken / ende bupten twijffel ock obtineeren ſoude: Raadie Ebrehem repeteerde de genoemde poincten

1636. ſoo menigh werf / tot dat wy met den avondt nae de Logie keerden.

Decemb.

Den 27. dito gingen tot Berckelang, recommandeerden ſijn E. des Compagnies ſaecken / namentlijck / dat wy aen arbeyders geraecken / de wacht van de Logie / ende van den onbeleefden Pecap ontſlagen mochten werden; ſijn E. nam aen alles op 't ſpoedighſte te verrechten / weſhalven afſcheyt namen / ende keerden naer huys; des avonts verſtonden uyt Oloang Tſiut, dat Berckelang op heden met den Koninck over onſe ſaecken geſproocken hadde / ende dat wy op morgen by ſijn E. ſouden verſchijnen.

Den 28. dito des morgens vroegh ben ick by Berckelang geweeſt / ende wierdt mijn 't volghende aenghevoert / hoe ſijn E. op giſteren onſe verſoecken den Koninck voorgheſtelt / ende de Majeſt. daer over gediſponeert hadde / als volcht:

„ Dat de Pecap, vermits wy geen ghenoeghen in ſijn doen hebben / „ uyt onſen dienſt geſtelt / de Mooren toeghevoeght / den voorighen „ Omon Trompanit van de banden ontſlagen is / ende andermael onſe „ Tolck zijn ſal; maer dat Ockon Thip om ſeeckere conſideratien / „ ende goede toeſicht op alles te hebben / voor een kleyne tijdt noch „ ontrent de Logie wacht houden blijven moet.

„ Dat ſijn E. ons een Traa ſoude verleenen / waer met ſoo veel ar„ beyders ende ſoo veel Pzaeuw-luyden aennemen / als tot verrech„ tinge van 's Compagnies negotie ende onſe dienſt noodigh moch„ ten hebben; maer dat ick al voren een handt-ſchrift paſſeeren / ende „ daer met beloven moſte / dat de Hollanders die in Siam zijn / ofte ko„ men negotieeren / haer voortaen nae de Wetten ende Couſtumen „ deſes Rijcks ſchicken ſullen / ofte ſoo pemandt die overtredet / of„ te ſich vergreep / ick voor de contraventeurs cabeeren / ende de „ Sententie van de Majeſt. overſulcks onderworpen zijn ſal.

Onſe antwoordt was in volgende maniere:

„ Dat wy ſijn E. wegen ſijne verrechtinge hoogelijck bedanck„ ten / ende vernoeght waren dat van den onbeleefden Pecap ontſlagen „ zijn; echter wel ghewilt hadden / dat een bequamer Tolck als „ Trompanidt is (vermits hy weynigh tael kan) ons toeghevoeght „ was / doch dat des Koninckx wille in deſen onſe Wet is; dat ock „ patientie moſten nemen over de bewaringhe der Logie van Ockon „ Thip.

„ Dat het ons aenghenaem ende tot voorderinghe van 's Com„ pagnies affairen noodigh is weder als vooren arbeyders / etc. te

ma-

mogen gebruycken; maer dat de laſt voor mijn te ſwaer ende onverdraghelijck ſoude zijn / namelijck mijn ſchriftelijck te moeten verbinden voor de fauten die d'onſen ſouden mogen begaen / te meer om dat de couſtumen des Rijcks de Hollanders niet kundigh / ende de Siamſche Wetten hart zijn; ingheballe den Koninck ſulcks eynckel van my begeerde / dat ick des Majeſt. wille noodſaeckelijck (als ghedwongen) ſoude moeten obedieeren / maer dat ock aen den E. Hr. Generael ſchrijven ſoude / niet geneghen te zijn onder ſoo harden verbant in Siam te continueeren. 1636. Decem.

Op 't ſtuck van de ſchriftelijcke borghe voor alle de Nederlanders repliceerde ſijn E. ſulcks is de prompte ordre ende expreſſe wille des Koninckx / dat ſult ghy ſonder eenigh tegen-ſpreecken moeten naerkomen; want de Majeſt. heeft mijn belaſt / gheen Traa ofte conſent tot aennemen van Arbeyders te gheven / voor dat wel ende behoorlijck van u verſeeckert zijn; wat redenen wy ter bane brachten / konden echter niet helpen / wy moſten daer met heen gaen.

Des avondts arriveert hier den Tolck Omon Wytſit Baſſa (die op den 20. deſer nevens een Nederlander tot Bantiauphia geſonden is) komt van Bancocq, had noch geen gewach van de komſte der Schepen vernomen / ende rapporteerde ons / dat aen Bancocq orde gekomen is / dat als de eerſte opkomende vaertuygen / ende Overheden van de Schepen (die dagheliicks ſtaen te arriveeren) aldaer verſchijnen / ſullen moeten vertoeven / tot dat de komſte van de Schepen aen den Berckelang gheſchreven / ſijn Ed. ſulcks den Koninck kont doet / ende met believen van de Majeſt. een Traa afſendt / dat de genoemde vaertuygen mogen boven komen; ende alſoo den Tolck op ſijn vertreck naer beneden ſulcks niet aengeſeydt was / twijffelde ofte dit niet een gefabriceerde voorſtel van de Canoniers upt ontſydige vreeſe mochte zijn / weſhalven hy met goetvinden van Oya Thon Gouverneur aen Bancocq herrewaerts gekomen was / om de ſekerheydt ſelfs van Berckelang te hooren.

Wy waren over dit rapport ten hooghſten bedroeft / om reden / dat ingheballe het een Couſtuym bleef / d' Overheden met d'eerſt opkomende vaertuygen ſullen moeten aen Bancocq verblijven / tot dat een Traa van hier derrewaerts gheſonden werdt / ſulcks (by ſpoedige hulpe) ten minſten 5 a 6 dagen aenloopen / ende 't vertreck der Schepen dapper verhinderen ſal; Godt gebe dat deſe ſchadelijcke

1636. lijcke Couſtume dooz des Berckelangs hulpe vernietight mach wer-
Decemb. den.

Den 29. dito wierden tot Berckelang gheroepen / daer ghekomen zijnde verhaelde ſijn E. dat den Koninck conforz d'oude Wetten deſes Rijcks geozdonneert hadde / dat wanneer hier Schepen ter reede arriveerden / dat de Overheden der ſelver met hunne eerſtkomende baertupgen aen Bancocq vertoeven ſullen / tot dat de komſte van 't Schip aen ſijn E. gheſchzeven / hp ſulcks de JMajeſt. ghekundight / ende een Traa derwaerts gheſonden werdt / en dewijle ſulcks een nieuwe Couſtupm is / daer d'onſen dooz deſen niet van gheweten hebben / dat ick een nieuwe ozdze met den Tolck Omon Wytſit Baſſa aen de Officiers des Koninckx aen Bancocq ſenden ſoude / op dat dito Officiers op de komſte van eenigh baertupgh de nieuwe ozdze vertoonen / ende d'onſen haer naer ſulcks reguleeren mochten. Jck ſtelde Berckelang dooz / dat ſulcks een beſwarelijcke Wet / ende tot bederf van des Compagnies negotie is / want dat de Schepen (inſonderheydt die de E. Hr. Generael ſendt) om nae Iapan ende Tayovan te gaen / hier jaerlijcks laet arriveeren / om dat de Zupde winden niet vzoegher dooz waepen / ende vermits de kozthepdt des JMouſons nootſaeckelijck ſpoedigh moeten gedepeſcheert werden / ofte perijckel van hare Vopagie loopen / ende ſoo wp dan aen ſoodanighe Traa moſten ghebonden zijn / d'eerſte baertupgen dooz ſulcks ten minſten acht daghen later als anders ſouden / bp ons verſchijnen ſullen / en dat aen een dagh ſomwijlen een geheele Vopagie hangt ; dat de Boots in acht dagen die ſp vzuchteloos conſumeeren / de Schepen van water ende bzant-hout pzovideren / ende wp interim de Cargaſoenen afſchepen / ende de Revier nederwaerts ſenden ſouden: wp voeghden op deſen teneur ſoo veel bewegelijcke redenen meer / als de natuere des ſelfs verepſchen mochte / doch te vergeefs / want Berckelang bleef bp voorigen toon / verklarende ſulcks de wille des Koninckx te zijn / vermaende ons dat wp doch een nieuwe ozdze af-ſenden / ende een wepnigh patientie nemen ſouden ; ſepde / ſelfs wel te conſidereeren / dat negotianten ſoo niet konden / ofte behoozden gebonden te zijn ; daerom aennam deſe ſaecke de JMajeſt. andermael dooz te dzaghen / maer heeft boozgenomen met ſijn boozſtel te wachten / dat op d'arrive van 't Schip wanneer hp (als ſiende de verachteringhe) met meerder bzpmoedighepdt / ende gefondeerde redenen mijn klachten aennemen ſoude / in ſomma wp wierden met goede hope gevoet

dat

dat deſe nieuwe gheſmede Couſtume voor deſe repſe / ende haeſtigh weder vernietight ſoude zijn. 1636. Decemb.

Wy merckten wel dat ons voorgeſtelde wit op dees tijdt niet berepcken konden / maer dat d'Overheden ende de vaertuygen aldaer tot verachteringe des Compagnies affairen nootwendigh ſouden moeten vertoeven; weſhalven verſochten dat een Nederlander uyt de Logie neffens den Tolck mocht afgaen / ende aen Bancocq blijven / tot dat daer eenigh vaertuygh der gearriveerde Schepen verſcheen / op dat de Vzieden / etc. ons voor den ſelven in ſpoet toekomen mochten / dat Berckelang ons toeſtont / belaſten aen Simeenraedt op ſtaende voet een Traa te ſchrijven. Wy namen affscheyt / keerden nae huys / ende ſchreven ſoodanigen orzre / om aen de Canoniers tot Bancocq te ſenden / als hier onder geinſireert ſtaet.

DE vrienden van de verſchijnende Compagnies, als mede der vrye-burgers Schepen, werden by deſen expreſſelijcken gheordonneert aen Bancocq by toonders deſes (Officieren des Conincks van Siam) met haer eerſt op-komende vaertuygh aen te legghen, verhalen van waer dat komen, ſullen aldaer oock ſoo lange moeten vertoeven, dat dito Officieren hare advijſen van de komſte des Schips nae de Stadt Iudia aen den Berckelang alhier ſchrijven, ende dat dito Berckelang een Traa ofte Paſcedel aen de ghemelde Officieren aen Bancocq nederſendt; het is een expres ghebodt van de Majeſt. 't welck ghy-lieden om des Compagnies dienſt te preſerveeren nootſaeckelijck moet ghehoorſamen ende nakomen. Actum in de Stadt Iudia, op 't Comptoir Siam, den 29. December 1636.

Onder ſtondt: V.L. Gunſtige Vziendt

Ieremias van Vliet.

Den 30. dito's morgens voor dagh quam den Tolck Omon Wytfit Baſſa in de Logie / excuſeerde hem dat hy op giſteren nae Oprae Tyedux Traa (daer met een van de onſen afgaen mach) ghewacht / maer nu ſijn depeſchie van Berckelang, etc. bekomen / ende dat ſijn E. hem belaſt hadde / aen Bancocq te blijven tot dat daer een Hollandts Schip verſcheen: Wy ſonden Louwijs Pierre Bootſman beneffens den voornoemde Tolck / behandighden hem de bovenſtaende orzre / om aen de Canoniers aen Bancocq te beſtellen; item een beſloten Vzief aen de Overheden die aldaer mochten verſchijnen / waer met de vzienden recommandeerden de metgebzachte Vzieven met gemelde Pierre in haeſt boven te ſenden / de gelegenthedt des Schips / tot welcke ladinge het bequaemſte is te ſchrijven / ende

1636. Decemb. de noodtlickheden daer neffens te ontbieden / op dat door opholden aldaer de noodighen tijdt niet onnuttelijck gheconſumeert wierdt.

Op heden communiceerden 't geconcipieerde geſchrift (daer mede mijn Perſoon als Borge voor de hier zijnde Nederlanders moſte verbinden) aen den Sabandaer Oloang Tſiut, dito Sabandaer hadde in den teneur des ſelfs geen quaet geballen / maer ſuſtineerde dat het bondigher behoorde te zijn / doch nae veel diſputen ende debatten liet hem geſeggen / communiceerden 't den Berckelang, ende ſtelden 't ons weder ter handt / ende recommandeerden 't onder Siams ſchrift (dat van de ſelfde teneur ons gheintregreert wierdt) in 't nette te ſchrijven / met mijn naem te onderteyckenen ende te verſegelen.

Den 31. dito heeft Raadie Ebrehem Moors Koopman / 't Ioucko ende Sitong Chineeſen / meeſt alle des Compagnies doucken / die by de Logie zijn / gekoft / tot ſoodanigen prijs als by de negotie-boecken blijcken ſal; de ghemelde Koop-lupden vraeghden den Tolck Trompanidt ofte hy oock de gekofte goederen tellen ende daer notitie van nemen wilde / ghelijck den Pecap voor deſen ghedaen hadde / Trompanidt antwoorde / dat ſulcks den Pecap noch hem van Berckelang niet belaſt was / de wille ende 't ghenoegen (ſelfs van den Koninck) ende ſijn E. was / dat onſe negotie liber ſoude zijn / dat den Pecap tot ſoodanighen eynde oock in de Logie niet gheſonden / maer van ſich ſelfs meer als hem bevolen was / aen hem ghetrocken heeft: wijders ſeyde Trompanidt, ick ben oock niet gheſonden om te verſpieden wat in de Logie paſſeert / maer eyndelijcke (voor ſoo veel in mijn is) voor te komen dat geen onluſten ontſtaen / en ſo van d'een of d'andere kant 't zy door koopen ofte verkoopen / etc. abuſen reſen / deſelve moet ſoecken te beſlechten / ſulcks is het eenigh ooghmerck van den Koninck ende de Grooten.

Op heden ſonden 't afgedzongen geſchrift door Oloang Tſiut aen Berckelang, waer met ick mijn perſoon voor alle de hier zijnde Nederlanders verbondt / ende was als volght:

OP den vijfden dagh der waſſende Mane ghenaemt Deun Gy, in 't Ratten-jaer, heeft Oya Berckelangh door den Sabandaer Oloang Tſiut Raymontry dit geſchrift van my Jeremias van Vliet (Opperhooft van 's Compagnies Comptoir ende ommeſlagh in Siam) ghevordert, by 't welcke belove, dat alle 't geen van nu voortaen uyt de naem van ghemelten Berckelangh aen

aen my, ofte de Nederlanders die in Siam reſideeren door den Sabandaer ofte Tolcken, &c. belaſt ofte gerecommandeert, voor ſoo veel in ons vermoghen is, conform de Wetten ende Couſtumen deſes Rijcks gehoorſamelijck ſal naghekomen werden, ende dat ick (als 't Hooft zijnde) voor de contraventeurs ſal moeten caveeren, waer onder mijn perſoon verbinde. In Judia op 't Comptoir Siam, adii ultimo December 1636. 1636. Decemb.

Ter zÿden ſtondt mÿn wapen gedruckt in roodt lack.

Was onderteeckent Jeremias van Vliet.

Berckelangh belaſten Oloang Tſiut 't gemelde geſchrift in handen te houden ende wel te bewaren/ beloofde op morgen ons een Traa te beſtellen / daer met wp als vooren Arbeyders ende Paeuwen tot voorderinghe van 's Compagnies dienſt mochten aennemen ende ghebruycken.

Primo Januarii is den Sabandaer Oloang Tſiut met den Tolck Trompanidt in de Logie gekomen/brachten ons den langh-verwachten / ende dier-ghekochten Traa, daer met (ſy lieden ſeyden) wp Arbeyders ende Paeuwen aennemen / oock als vooren met yeder vry ende onbekommert negotieeren mochten / eyndelÿcke moſte Ockon Thip voor wepnigh daghen wacht houdende ontrent de Logie blÿben: Wp recommandeerden den Sabandaer dat hy onſent halven den Berckelangh voor ſÿn hulpe op 't hooghſte bedancken ſoude / met vertrouwen dat wp door ſÿn E. rechtmatige hulpe aen voordere ende de voorige vryheydt ſouden ghetraecken: Oloang Tſiut verhaelde dat Berckelangh gherecommandeert hadde ons aen te ſeggen/ dat het ſeer goet in preſente ghelegenthepdt (als oock tot voorvallende ſaecken) ſoude zÿn / dat wp een eerlÿck gheſchenck aen den Koninck preſenteerden / ende dat daer beneffens ſÿn Majeſt. voor alle weldaden (inſonderhepdt die hy onlanghs aen ons volck door de ghenadighe verloſſinghe ende quÿtſcheldinghe harer miſdaden beweſen hadde) ſouden bedancken / ſeyde ſulcks de Couſtumen deſes Landts te weſen / ende dat het den Koninck apparent aengenaem ſoude zÿn / dat Berckelangh oock in toekomende met meerder vrymoedighepdt voor onſe ſaecken ſoude derven ſpreecken: Wp antwoorden waerachtigh te zÿn dat wp van den Koninck veel favour ghenooten hadden / ende overſulcks dat danckbaerhepdt verſchuldight bleven / maer dat mÿns opinie de jonghſte proceduren des Koninckx over d'onſen t'onverdragelÿck ende in ſoo klepnen ſchuldt te hardt ghewreeſt zÿn / doch dat wp ſulcks op 't rÿp oordeel van de E. Hr. Generael in Batavia ſullen laten beruſten / ende dewÿle ſÿn E. ſulcks recommandeert/ Anno 1637.

1637. deert / wy vertrouwen hy ons den beſten raedts-man daer in is / en-
Ianuarius. de ſyn E. wille daer in ſullen volgen; Nae veel overleggens vonden met den Sabandaer ende Tolck eyndelyckе goet dat wy een ſtuck Perſiaens goudt laecken / 8 ell. root laecken ſuper fyn / ende eenige klepnigheden met hunlieden neffens een van d'onſe aen ſyn E. ſoude ſenden / op dat die mochten conformm de Couſtumen des Hofs door hem aen den Koninck gheprеſenteert / ende ſoodanige complementen daer by gedoeght werden / als de natuerlyckheydt der reden verepſchet.

Den 3. dito wierdt ick tot den Berckelang geroepen / daer gheko-men zynde verhaelde ſyn E. dat hy de ſchenckagien mynent wegen de Koninck op giſteren gepreſenteert / de JMajeſt. die met ghenoe-ghen geaccepteert / ende ſyn E. belaſt hadde / myn aen te ſeggben / dat de JMajeſt. binnen wepnigh dagen myn ſelfs ten Hove roepen / ende voor hem doen komen ſoude; dat ick myn daer op verlaten / en-de gereet houden mocht: wy bedanckten ſyn E. voor d'aengenomen moepten die hy in 't overleveren van de Schenckagie hadde ghelie-ben t'aenvaerden; ende ſeyde ſulcks altydt gedachtigh te ſullen zyn. Wy waren ten hoogſten verwondert / konden niet bedencken waer-om den Koninck ons voor hem wilde doen verſchynen / communi-ceerden 't verſcheyden vrienden / die geſamentlyck daer niet anders uyt konden beſlupten / als dat den Koninck voor peder wilde doen blycken / dat ſyn toorn verſacht / met de Hollanders (die ſyn JMajeſt. gheledeert hebben) volkomen gereconſilieert / ende met ſyn perſoon vernoeght is; in ſomma nae peders ghevoelen ſoude ſulcks niet als tot eere onſer natie ende 's Compagnies ſonderlinge dienſt zyn / dat Godt almachtigh geben wil.

Den 4. dito heeft Oſoet Pegua (eertydts Meerwijcks Concubine) my ghekundight / dat een der ſtaet-dochteren van de Koninginne haer op heden doen roepen ende verhaelt hadde / dat hare JMajeſt. langen tydt voornemens geweeſt is / om een haerder ſtaet-dochters aen myn te ſenden / ter oorſaecke wel verſeeckert te zyn / dat myn ghemoet over des Koninckx proceduren ghetroubleert / ende myn hert niet genoeght is; maer dat hare JMajeſt. uyt vreeſe (dat ſulck door d'andre jelourſe by-wyven voor d'ooren des Koninckx komen mochte) het ſelve naer-ghelaten heeft: wyders dat de Koninginne over des Koninckx proceduren ſelfs ſeer verwondert ende miſnoegt is / want ſyne JMajeſteyt nopt tegens eenige vremdelingen ſoo uyt-ghevaren heeft / en dat derhalven verſocht / dat ick myn doch ſoude

laten

laten geſeggen/ 't ſwaerſte niet gedencken / immers niet aen de E. Hr. Generael ſchrijven / op dat door ſulcks gheen groote onluſten ontſtonden: wy konden niet bevroeden noch ghelooven dat de Koninginne deſe bootſchap uyt haer ſelven / maer ſelfs met voorweten van den Koninck ſondt; apparent om dat de Majeſt. van ſijn eyghen conſcientie overtuyght / ofte door de bekominghe der Schenckagien tot meerder demoedighevdt beweeght gheworden is. 1637. Ianuarius.

Den 10. dagh nae 't eynde des voorige diſcours ſeyde Berckelang, 't zijn nu ontrent de 24 dagen dat ghy de Aſſiſtenten Iooſt Laurentſz ende Daniel Iacobſz over hare bedrevene acten gheſloten ghehouden / daer ghy voorſichtigh ende wijſſelijck aen ghedaen hebt; den Koninck ende wy allen hebben door ſulcks V. E. oprechtighevdt gheſien; doch ſijne Majeſt. heeft deerniſſe met haer / ende heeft hun alle de miſdaet vergeven / ontſlaetſe van de banden/ ende wanneer ghy aen de E. Hr. Generael ſchrijft / ſoo kundighet ſijn E. dat de Majeſt. verſoeckende wijſe begeert / dat ſy van voordere ſtraffe mogen vervrijdt blijven / ſulcks is ock mijn ernſtigh verſoeck aen ſijn E. Wy bedanckten ſijn E. ſeyden ſijn bevelen te ſullen obedieeren; t'huys komende hebbe de ghenoemde Aſſiſtenten ontſlooten / ende gheordonneert dat ſy voor eerſt in hun kamer / ende (ſoo veel mogelijck) uyt d'oogen van de menſchen blijven ſouden.

Den 17. dito ontrent den middagh wiert ick door 't believen des Koninckx ten Hove gheroepen / ende na dat alle den Adel binnen gegaen was/ wierdt ick door den Tolck Trompanidt ock ingelept/ nae dat wy de binnenſte poort van 't Hof ghepaſſeert waren / behandighde Trompanit my een voet van een Pinang-kop / daer een hout backjen met bloemen ende ghevraden rijs in ſtont / verſocht dat ick 't ſelvige met beyde de handen aengrijpen / gevuckt gaen / ende 't ſelvighe tot voor den Koningh vragen ſoude; maer alſoo dit een teecken is van miſdaet / dat alle delinequanten noodſaeckelijck in ſoodanigen maniere vragen moeten(wanneer wegen haer delict met den Koninck verſoenen ende hun ſchuldighe danckbaerhevdt bewijſen) hebbe ick ſulcks met beleefthevdt gheweygert / ſuſtineerde met waerhevt dat ick tegens de Majeſt. niet geſondigt hadde/ doch nae veel conteſtatien moſt ick eyndelijck 't onwaerdigh teecken vragen / 't welck ick ongaerne / ende onder protestatie van onſchuldt aenvaerde: 't Hof was buyten ende binnen ſoo vol volcks / als ick het tot gheenen tijden ghevien hebbe; ende doen wy tot ontrent op ſes roeden / daer de Mandoryns vergadert / ghekomen waren /

1637. Januarius. ren / moſt ick kruppen met 't genoemde backjen in mijn eene hant / tot dat ter vergaderinge quam ; ſoo haeſt ick daer gekomen ben / is den Koninck in ſijn thzoon verſchenen / ende eer dat de JMajeſt. met pemandt ſpzack / ofte dat eenige Mandoryn ſijn mont opende / heeft den Berckelang den Koninck aldus aengeſpzoocken :

" Dooz D. E. JMajeſt. in deſe vergaderinghe verſchijnt hier den " Capiteyn van Vliet, om de ſchuldige danckbaerheyt te bewijſen dooz " de genade die uwe JMajeſt. aen ſijn by-hebbende geſelſchap (die ne- " bens hem in D. E. JMajeſt. Rijck reſideeren) in 't vergeven haer- " der miſdaedt hebt gelieven te doen.

Waer op den Koninck antwoozde:

" 't Zijn nu ontrent vier jaren dat ghy Capiteyn van Vliet in " mijn Koninckrijck reſideert ende den dienſt uwer ſchuldighe ver- " rechtinge t'mijner contentement conformde de Wetten deſes Rijcks " waergenomen hebt / weſhalven ick goet gevalle in u perſoon heb- " be / ende twijffele niet ofte mijne Wetten zijn u volkomen bekent / " daerom ſal 't noodigh zijn dat ghy u by-hebbende volck daer in " oock onderwijſt / ende ſoodanigh regeert / dat de Couſtumen mij- " nes Rijcks mogen gevolght werden : vooz weynigh dagen hebben " eenighe Nederlanders haer aen mijn Tempel ende 't Hof van den " Prince ſoo vert vergrepen / dat ſy my vertoozden ; ick hadde " haer daet wel konnen ſtraffen / maer om de langhe onderhouden " vzientſchap met den Koninck van Hollandt ende de E. Hr. Gene- " rael in Batavia, als oock u vooz-bidden / hebbe ick ſulcks vergeven / " ende ſal 't oock niet meer gedencken : eyndelijck begeer ick dat ſoo- " danighe onghebondenheden voozghekomen werden ende niet meer " geſchieden / op dat mijn toozn tegens u niet ontſteecket / ende ghy " de laſt uwes volcks dzagen moet / want ick ſal nae deſen niemandt " als u perſoon daer vooz aenſpzeecken / ende dewijle ghy 't Hooft " zijt / is't oock redelijck dat ghy vooz de leden ſozghe dzaget / ende " daer vooz verantwoozdt.

Nae dat den Koninck ſijn reden ge-eyndight hadde / moſt ick de bloembens en de ghebzaden rijs dzy repſen op mijn hooft werpen / ende antwoozden nae gedane reverentie modeſtelijck aldus :

" Ick ſal mijn by-hebbende ſupooſten / etc. met een geregelt leven " (gelijck ick altijdt gedaen hebbe) vooz-gaen / ende van mijner zijde " verzorgen dat alle onheplen verhoedt / ende de Wetten des Landts " ſoo veel mogelijck gevolght werden / waer met ick vertrouwe dat " uwe JMajeſt. vernoeght ſal zijn.

Den

1637. Januar.

Den Koninck repliceerde:

Ick ben een liefhebber ende voeder van alle vremdelinghen die mijn Landt frequenteeren / ende in mijn Rijck komen negotieeren / maer insonderheydt hebbe ick een gevalle in de Hollantsche natie om haren heusch̃en ommegangh ende oprechtigheydt; ick beminne de Hollanders als eyghen ingeboorenen / ende vrage oock gelijcke sorghe voor haer; van onser zijde sal gheen oorsaecken tot verminderinghe van vrientschap met den Koninck van Hollandt ende de E. Hr. Generael in Batavia gegeven werden soo lange de Sonne schijnen ende de Mane lichten sal / dat van uwer zijde oock betracht moet werden / 't welck gevoeghlijck geschieden sal / soo de E. Hr. Generael nevens u (die de Wetten mijnes Landts weten) niet als discrete persoonen van goeden ommegangh sendet / ende langer als voor desen laet continueeren / dat ghy sijn E. dient aen te raden.

Ick dupliceerde reverentelijck aldus / dewijle het daer niet anders wesen mach:

Ick twijffele niet ofte onsen Koninck in Hollandt ende de E. Hr. Generael houden haer weghens des Majest. gheneghenthey dt vernoeght / ick hebbe ghedurende mijne residentie alhier des Koninckx goeden wille t'onser natie in verscheyde occurenten gesien; 't is oock de wille onser principalen / dat in de plaetsen daer hare E. subjecten resideeren / de Wetten ende coustumen des Landts gevolcht / op dat haer voordeelen door contrarie niet verminder t werden.

't Verhaelde spraeck den Koninck met soo stätigen ernstaftigheyt / dat alle te Hove verwondert waren: middelertijdt is den Ambassadeur van Cotop Tsia ingekomen / daer de Majest. spraecke (conform de coustumen des Hofs) mede gehouden heeft / ende nae 't eyndigen sijner reden is de Majest. sonder yemandt meer aen te spreken / uyt sijn Thzoon vertrocken / ende de gantsche vergaderinge opgeresen; ick most op de selve maniere weder uyt-kruyppen / als ick binnen gekomen was / ende keerde met dese verrichtinghe naer de Logie.

Den 18. dito is Oloang Tsiut Sabandaer met de Tolcken in de Logie ghekomen / verhaelden hoe alle de Mandoryns over des Koninckx gister-daeghsche aensprae cke verwondert waren / ende verklaerden dat sy daer uyt sijne Majest. oprechte genegenthey dt t'onser natie ende mijn persoon konden afmeten. Ick beklaeghde mijn in tegendeel / dat ick verongelijckt / ende mijn groote smaet geschiet was / om dat voor de gantsche vergaderinghe als een delinquant

1637. Ianuarius. hadde moeten verſchijnen / daer ick doch in 't minſte niet miſdaen hadde. Item dat tegen d'onſen wel groote klachte ende beſchuldinge ingebzacht / maer nopt bewеſen was / of de feplen upt haer ontſtaen waren. Verklaerde wijder dat ingeval de ſmaet geweten hadde / die mijn op giſteren in 't gaen ende keeren binnen 't Hof aengedaen is / dat daer niet verſchenen ſoude hebben. Oloang Tſiut ſeyde ſulcks ghebzeeſt / ende den Berckelang oock gekundight te hebben / ende dat het daerom booz mijn ſecreet gehouden was; verſeeckerde ons dat het echter tot bozderinge onſer negotie / ende eere der natie ſtrecken / oock dat Ockon Thip op heden met ſijn wacht-pzaeuw van de Logie wijcken ſoude; daer met wp ons vernoeght hielden / want wp geen ſmaet nochte oneer te bzeeſen hebben / wanneer den dienſt onſer pzincipalen maer gebozdert werdt.

Droe-

Droevigh verhael van 't gene ſich in *Perſia* in 't Koninckliјcke Hof ende Stadt ESPAHAN, (ſtaende den onruſt tuſſchen de vereenighde Nederlandtſche Ooſt-Indiſche Compagni ende ſiјn Majeſteyt) in den Jare 1645. toegedragen heeft.

Gelijck ſulcks uyt verſcheyde brieven van daer komende getrocken is.

EEnige onluſt tuſſchen ſiјn Majeſt. van Perſia ende den E. Heer Generael der geoctroyde Nederlandtſche Ooſt-Indiſche Compagni in Indien ontſtaen zijnde/ die ſich tot een openbaren Oorloogh ſcheen te willen uyt-berſten. Soo is den Heer Commandeur Claes Corneliſz Block, met deſe naervolgende Jachten van Batavia derwaerts geſonden/ als namentlijck het Jacht Delfs-haven; Heemſkerck, Armuyden, de Pauw, de Schelvis ende de Zee-meeuw; met welcke macht hy in 't laetſte van May in de Golf van Perſia by Ormus, voor Bandar Gameron, gheluckigh ten Ancker ghekomen is/ daer vindende het Jacht Reynſz. Volghens ſijne inſtructie de Bzeeden Raedt by den anderen geroepen/ ende alles rijpelijcke overlepdt hebbende/ ſoo hebben eendzachtigh beſlooten het Foзt Kiſmis te beleggen; ſulcks dan te water ende te lande gheſchiedt zijnde/ oock 't ſelvighe dapper beſchietende; ſoo is 't leger nae eenige dagen daer voor opgebzoocken/ ende dat ten regarde dat van ſiјn Majeſt. van Perſia, uyt Eſpahan aen den Heer Commandeur ſchzijvens ghekomen was/ by welcken hy ten Hove ontboden wierdt/ alſoo ſiјn Majeſt. gheneghen was met de Hollanderen in minne te verdzaghen/ belovende haer alle hare pzetenſien toe te ſtaen; dat doch ſonder ſchzomen derwaerts komen wilde/ hebbende voor gheen onhepl te vzeeſen/ alſoo hem alle eer ende faveur beweſen ſoude werden; dat hem mede alle ſijne diſpatie met den eerſten weder ſoude gewerden/ ſoo haeſt een onverbzeeckelijck accoozt ſoude gemaeckt zijn: ten welcken inſichte den bzeeden

1645. Julius. Staedt andermael vergadert zijnde / is goet ghevonden dat den E. Heer Commandeur derwaerts gaen soude; welcke reyse hy op den 6 Julii 1645 aenghenomen heeft / dese naervolghende persoonen in sijn ghesel-schap hebbende / den Opper-koopman Leonardt Winninx die met sijn Majest. bzieven naer beneden gekomen was; de Koopman Willem Bastinck; A. Matthijsz van Rythoven; twee Assistenten; een Barbier ende twee lijf-schutten; met haer repsende den Gouverneur van Laer; in welcke Stadt sy op den 12. dito wel van twee duysendt persoonen / soo te voet / als te paerde seer heerlijck inghehaelt wierden; hebbende veertigh mijlen ghereyst / achter latende dzy paerden die niet meer voozt mochten / nevens twee persoonen dooz de groote hitte verstickt: Den 14. dito van daer weder vertrocken zijnde / ende sestigh mijlen voozder gekomen zijnde / soo geraeckten den 23. der selver maendt Julii in de Stadt Sieras; zijnde soo out datse van eenen Koninck gebouwt soude zijn / Sieracho genaemt (van welcken hy den Pzopheet Daniel mentie ghemaeckt wozdt) doende den selven naer sijnen naem Sieras noemen; is tamelijck groot; oock wassen daer ontrent de beste wijnen van gantsch Persia.

Vertrecken naer Espahan.

Sieras.

Augustus. Den 25. dito van daer weder vertreckende / so quamen den 6 Augusti in de Koninckliycke reside nt-Stadt Espahan; zijnde dooz den Gouverneur der selviger met een gevolgh van ontrent twee hondert paerden een vierendeel mijls buyten de poozten met groote eerbiedinge ingehaelt: vooz het Hof sijne Majest. komende / wierdt den Commandeur gebeden af te sitten / om sijn reverentie aen den dzempel van 't selvige Hof te doen / gelijck geschiede; van daer nae des Compagnies Logie rijdende; hebbende in alles te paerde ghereyst hondert seventigh Duytsche mijlen / ghepasseert zijnde moeyelijcke wegen / hoogh ende stepl geberghte / ende dat al by nacht / ende dat om dat het deses tijdts des jaers / wegens de groote hitte / by dage niet te reysen is.

Daer sy arriveeren.

Den 9. Augusti is den Heer Commandeur tot den vertrouder des Rijcks Mierza Tachi ghereden / om hem te gaen begroeten; met den welcken hy resolveerden binnen eenighe daghen den Koninck / tusschen veerthien ende vijfthien jaren out is / te gaen congratuleeren. Onderwijlen is den Heer Commandeur sieck gewozden / ende wierdt sodanigh van de Koozts aenghetast / dat hy den 19. der selviger maendt / upt dit dal der tranen naer het eeuwighe verhuyst is: het lichaem wierde des anderen daeghs seer eerlijcke ter aerde ghestelt / wel met een gevolgh van duysent Armeiners dat Chzistenen zijn

soo

ſoo te voet / als te paerde: dit voorbigh overlijden wierdt van de Perſianen ſeer beklaeght / inſonderheydt van den vertrouwder des Rijcks / die hem ſeer beminde. 1645. Auguſtus.

De Nederlanders nu ſonder Opper-hooft zijnde / ſoo hiet haer den vertrouwder des Rijcks op den 21. Auguſti by hem roepen / haer vragende wat conſilium ſy-lieden nu houden ſouden ; ende of ghemachtight waren de dus verre-gevorderde ſaecken ten eynde te helpen ? dat op geantwoordt wierdt ; dat haer tegenwoordighe Opper-hooft in Gameron was / aen welcken ſy ſchrijven moſten / en dat nae ſijn commando haer hadden te gouverneeren / waer op haer afſcheyt bequamen.

Hier op haer vrienden met een bequame Koninckljcke poſt naer Gameron afghevaerdight hebbende / ſoo kreghen den vijfthienden dagh weder antwoordt ; dat den vertrouwder des Rijcks ſoo wel gviel / dat hy den boden voor ſijn vlijdt met twee duyſendt guldens vereerde.

Op dit ſchrijvens is de ſaecke ten Hove ſoo verre gevordert ende belepdt / dat den vryen handel / ſonder te betalen eenige tollen ofte pachten (op ſeeckere conditien / totter tijdt datter een contract ſoude gemaeckt zijn) de Nederlandtſche Compagnie toegeſtaen is. Den handel wordt toegeſtaen.

Den 10. October zijnde Dingſdagh / heeft ſijn Majeſteyt van Perſia aen de Maydaen, op een nieuw-ghemaeckte Thaller ſich in ſijn Koninckljcke magnificentie (dat ſelden ghebeurt) ſeer heerljcke vertoont ; alwaer Menſurgangh Hertogh van Arabia, en veel andere Grooten / ſijn Majeſt. voeten quamen kuſſen. Op dato wierden de Nederlanders, van ſijn Majeſt. met 's Koninckx Gallatten (zijnde goude laeckenſe rocken / van de hoofde tot de voete) mede vereert ende begunſtight / oock te Hove geroepen ende op 't Koninckljcke Banquet genoot : ſy dan de Galletten aengetrocken ende ten Hove gereden zijnde / vonden ſijn Majeſt. in de groot ſte heerljckheydt ſitten / hebbende voor hem ſtaen veel koſtelijcke Juweelen / ſchier onwaerdeerljck ; alſdoen wierden ſy door een Hertogh voor ſijn Majeſt. voeten gelepdt / ende naer dat de ſelvighe (volghens couſtume) gekuſt hadden / wierden weder by de Hertogen gheſet ; daer ontrent een uyr ofte anderhalf gheſeten hebbende / wierden der in gout ſervies aengericht / ende de ſpijſe / in wel vier hondert goude ſchotelen met goede verrien toegedragen ; Daer wel dertigh hoeren / alle ſeer koſtelijcke gekleedt / te voorſchijn quamen / die voor den Koninck danſten ende vremde kuren bedreven / oock ten October. De Majeſt. verſchijnt in Koninckljck gewaet.

eten

1645. October. eten bleven / doch van andere eerlijcke luyden afgeſondert; Na dat ſy de Koninckx ſpijſe ghenuttight hadden / ſtonden ſy op / doende wederom hare reverentie aen ſijn Majeſteyt / hem hooghelijck bedanckende voor de ghenegenthepdt die hy de Hollantſche natie was toedragende; bekomende als doen licentie om naer beneden te mogen vertrecken.

Den 11. dito des Woenſdaghs / met Sonnen opganck heeft het leven van den wijt-beruchten vertrouwde des Rijcks Mierſa Tachy, zijnde in de 80 jaren out / die / naer het Perſiaens gebiedt / ontrent 13 jaren / ſo by dē Koninck Sophi, als by den preſentē Koninck Abas, geregeert hadde / in volgender wijſe / een jammer eynde genomen.

Perſiaenſche Tragedie.

Giſteren voormiddagh / den Coninck (ghelijck gheſeght) in ſijne Thzoon ſittende / quam den Arabiſchen Hertogh ſijne Majeſt. voeten kuſſen; in welcke eerbiedinghe / gemelte Majeſt. ſijne Hooghepdt met eenige ſoete woorden willende verwelkomen / voeghde Mierſa Tachi hem (naer dat hy den opperſten Hertogh Ganigangh hadde doen te rugge ſitten / om ghemelten Arabier ſijn plaetſe te laten bekleeden) met volgende reden daer tuſſchen; Uwe Hooghepdt zy ons hertelijcke welkoom / ende wat voorders uwe Hooghepdt te verſoecken heeft / ſullen wy toeſtaen / ook heeft uwe Hooghepdt alle faveur van ons te verwachten / etc. ſonder Koninckx naem ofte authoritept / daerinne eenighſints te kennen / gebruyckende eygentlijck het woordeken Wy ofte Ons; 't welcke by gemelde Majeſt. ſeer qualijcke genomen wordt / ende hem tot ſoodanighe toorn verweckte / dat ſijn handt (den Hertogh Ganigangh aenſiende) aen ſijn gheweer ſloegh / ende met het gheſichte bedeckelijcke bedupde / om den vertrouwde des Rijcks op ſtaende voet in ſtucken te happen.

Prodigaliteyt in ſijn verwouwde.

's Koninckx gramſchap.

Ganiganghs waerſchouwinge.

Den Hertogh Ganigangh voornoemt / die ontrent een maendt geleden met den Koninck ter jacht zijnde / ende 't quaedt gouverno van den vertrouwden des Rijcks (eenſdeels upt een ſonderlinghe haet / ende anderſins / ter liefde van ſijn Krijghsvolck / die hun maent gelden by Mierſas gouverno vyy wat beſnoept waren / gemelte Majeſt. in preſentie van eenighe grooten / waer mede ſijn hals in perijckel ſtelde ter liefde van 't Perſiaenſche Rijck) in volghende wijſe voordroegh; dat met de Croone van hare Majeſt. geſpeelt worde, ende den ſelven al aen't waggelen was, waer in voor lange al behoorde voorſien te zijn gheweeſt, doch ſoo de Coninck niet en ſluymerde, ware noch tijdts, om eenen grooten val (dat Godt verhoede) voor te komen: daer op

ſijne

ſijne Majeſt. ter antwoordt ſoude gedient hebben; ick weet het Her- 1645.
togh, ende hy ſal ſterven.

October.

Gemelte Ganigangh de Koninck nu vergramt ſiende/ ende aen het gepaſſeerde gedenckende/ konde echter hare Majeſt. rechte meeninge/ op wie 't ghemunt ware/ niet vatten; ende alſoo middelerwijle het ooge van den vertrouwden des Rijcks/ ſonder eenighe achterdocht op gemelte Majeſt. quame te vallen/ draepde de Koninck ſijn hooft anderwegen; waer mede door Godes beſtieringe/ een bloedige Tragedie/ voor dien tijdt te rugge bleef. Ondertuſſchen wordemetter haeſt in goude ſervice aenghedient/ ende naer wepnigh gegeten hadden/ alles weder weeh genomen: ſijne Majeſtept opſtaende/ ende beneden komende/ vondt het paert van Mierſa Tachi in 's Koninckspoorte aen de trappen ſtaen; derhalven met groote verwonderinghe vraeghde/ wiens paert is dat? daer den Hertogh Ganigangh op antwoorde/ Paetſchia, ofte mijn Koninck/ wie ſal ſich dorven verſtouten/ daer ſijne Majeſt. paerden buyten ſtaen/ eenige hier binnen te brengen/ als den Ouden onbeſchaemde? wel antwoorde de Koninck/ nu ſien ick terechte/ dat mijne Croon door hem geterght wordt/ en heeft hy mijn heden niet/ gelijck voor deſen meermaels/ met mijne woorden te contrarieren/ voor alle de wereldt onlijdelijcke gheaffronteert? mijn Hertogh/ morghen vroegh ſult ghy den kop van dien ouden hont/ die mijn broot ende ſout/ tot noch onwaerdigh heeft gegeten/ ter neder ſlaen/ ende 't lichaem in ſtucken hacken/ etc. mits ſteegh gemelte Majeſt. te paerde/ ende reet met een verſtoort ghemoet naer ſijnen Arham ofte Vrouwen-huys toe.

Geleende Hooghevelts bederf.

Koninckspeſluyt.

Deſen Hertogh Ganigangh een doodt vyandt van Mierſa Tachi zijnde/ bevondt ſich met de bekomen oorze ſeer verheerlickt/ ende dat gheen liever upre/ als de moort te volbrengen/ voor hem gheſchapen ſcheen/ maeckte ſich heden vroegh/ om naer 't huys van ſijnen vyandt te rijden/ te paerde: paſſeerende de May-daen, ontmoete voor 't Pallays den Hertogen Naghdialigangh ende Arabgang, item den grooten Artillery-meeſter/ ende 's Koninckspoogh-vrager/ die geſament met hare ſwieten/ naer 't huys van den vertrouwden des Rijcks gereden zijn/ ende met hunne paerden verder als ghebruyckelijck binnen komende/ waren de dienaers ſeer verwondert/ dieſwegen ſijnē opperſten Portier hem ter vlucht met deſe woorden quam waerſchouwen; Ganigangh ende veel Grooten zijn hier/ 'k en weet niet wat dat bediedt; ondertuſſchen den Hertogh

1645. October. met de ſijnen naer de plaetſe daer Mierſa was avanceerende / wo-
de van de ſelven al kleedende verwelkomt / ende gebeden / ghelijck
de Perſiaenſche couſtume is / neder te ſitten: den Hertogh we-
tende / ten welcken eynde hy daer verſchenen was / antwoorde; wy
en komen hier niet om te ſitten / maer om uwen ouden kop / die
's Koninckx ſout ende broodt / als een hondt / onwaerdigh hebt
ghegeten / ende daer-en-boven het Rijck aen veel Oorloghen ghe-
bracht / roepende voorts / ſlae doodt; ſoo trock den grooten Ar-
tillery-meeſter eerſt ſijn dagghe ende ſtack die den vertrouwde des
Rijcks / by de ſchouder tot het hecht toe in 't lichaem / 't gene / ge-
Mierſa Tachi, zijnde vertroude van 't Perſi-enſche gebiedt, vermoort. lijck bleeck / gheen doodt-wonde zijnde / antwoorde Mierſa, wat
lechtmen mijn te laſte / ofte / waer in heb ick miſdaen? Ganigangh
hem hoorende ſpreecken / riep ander-mael / ſlae doodt den hondt /
ende houwt hem den kop af; dierwegen ſy ghelijckelijcken op hem
vielen ende grouwelijck vermoorden / ſchendende met houwen ende
kerven 't geheele lichaem / nemende voorts / ſonder eenigh bloet
meer te ſtorten / alles wat by ende ontrent hem was / in apperen-
tie.

Deſe Tragedie dus verre gebracht zijnde / reden wederom (naer
dat het huys met 's Koninckx dienaers wel beſet gelaten hadden) te
Hove: den Koninck met groot verlangen / ende quanſuys nieuwers
af wetende / buyten den Arham ofte Vrouwen-huys komende / ont-
moetede den Hertogh Mourtſagoli, dewelcken hy naer wat nieuws
Den Koninck veynſt. vraeghde / ſo antwoorde de Hertogh / dat Ganigangh den vertrouwde
des Rijcks om 't leven gebracht hadde; waer inne ſijne JMajeſt. ſich
verheught ſoude hebben / ſeggende / verheerlijckt zy de hand van
mijnen Hertogh Ganigangh! dewelcke ter ſelver tijdt / met den hou-
wer om den hals / voor den Koninck / volgens couſtume / in ſoo-
danigen gheleghenthepdt / met deſe woorden / verſcheen: Heden is
den vrede-breecker, en den ſoecker van 't Perſiaenſch verderf, ten behou-
deniſſe van de Croon, ter neder ghevelt, hare Majeſt. doe met my, wiens
ſlave ick ben, haer welgevallen, my volkomen vergenoeght vindende, nu het
Rijck ende 's Conincks hooft van een ſoodanigen vyandt, die uwe Majeſt.
onderdanen, hun goet ende bloet uytgeput heeft, verloſt is. Den Coninck /
naer dat Ganigangh ſijne reden volepndt hadde / ſepde andermael /
uwe handt die zy verheerlijckt / ende / ghy hebt ſeer wel gedaen.

Verſlagenthepdt in 't vrouwen-huys. Deſe mare / als door een ſtercken ghedreven windt in den Arham
komende / baerde groote verſlagenthepdt onder de Vrouwen / dier-
weghen 's Koninckx Groot-moeder / ſoo daer by gheintereſſeert
ſcheen /

ſcheen / ſondt een haerder Cappade aen den Hertogh Ganigangh om te onderſtaen / ten welcken eynde den ouden man / die den Kroon van Perſia ſoo grooten dienſt gedaen heeft / dus jammerlijck om 't leven ghebracht is? Hare Achtbaerheydt (antwoordde den Hertogh) is van den Koninck Sophi ſal^e. gedachteniſſe / de Stadt Giolfa met hunne inwoonders / om jaerlijcks 500 * Thomannen tot harer onderhoudt / daer upt te trecken / geſchoncken / ende ick ſal bewijſen / dat den verrader Mierſa Tachi in 5 maenden over de 4000 Thomannen upt de ghemelte plaetſe getrocken heeft / willende daer mede te kennen geven / dat 's Koninckx onderdanen (gelijck boven verhaelt) niet geſchooren / maer door hem ghevilt zijn geweeſt. Den Koninck in den Arham by ſijn Groot-moeder komende / hielt sy haer / ofte van Mierſas doodt niet en wiſte / maer dat eyndelijcke verſtaen had / ſijne Majeſt. op hem geſtoort te weſen: dierwegen ſeyde sy / Paetſchia, waerom zijt ghy teghens den ghenen, die als Vader voor u is, ſoo ghepicqueert, heeft den ouden man, naer dat hy den Croon ſoo veel dienſten ghedaen heeft, hem yewers in verloopen, beneemt hem ſijn Gouverno? In welcke reden den Koninck ſich met deſe antwoordt voeghde: ſulcks is geſchiet moeder / ende oock volbracht. 1645. October.

Ganiganghs ronde antwoordt.

* Een Thoman doet ontrent dry Franſche kroonen.

d'Oude Koninginne veynſt.

Dit overlijden van de vertrouwde des Rijcks Mierſa Tachi, heeft door de gantſche Stadt een groote vreught verweckt / ende ſcheen het volck in aller weghen op nieuws herboren / loopende langhens de ſtraten met roepen ende tieren / Langh leve den Coninck Abas, wiens hooft geſont blijve, ende ſoo voorts.

Deſe Mierſa Tachi, zijnde een gemeen borgers ſoon / geboortig van Tabries, een Stadt gelegen in 't Landtſchap Aderbayſiam, komende hier in Eſpahan om ſijn fortune te ſoecken / begaf hem voor Soldaet ten tijde van den overleden Koninck Abias in dienſte / dewelcke hem / by verloop van eenighe jaren / vermits hy ſeer wel ter penne was / naer Gilam, aen den Gouverneur aldaer geſonden heeft / wiens Preſident / ofte tweede perſoon / hem ter Secretarye ghebruyckende: ondertuſſchen gemelte Preſident komende te ſterven / worde hy Mierſa, ten regarde ſijne capaciteyt / tot dito chargie ghebordert / ende eenige jaren by hem bedient: den Gouverneur naer verloop van eenige jaren / deſer Werelt mede overlijdende / valt het Gouvernement / proviſioneel op ghemelte Mierſa Tachi, daer hem de Croon / oock kort daer naer / in ghauthoriſeert heeft; middelerwijle eenighe differentie in Caſbin ontſtaende / worde hy Mierſa Tachi, door den Koninck op ontboden / ende in ſijne Majeſt.

Des Rijcks vertrouwde op ende ondergangh.

1645. October. name / om de verſchillen te ſlechten / derwaerts geſonden: Edoch terwijle deſelve groot waren / ende dooz hem niet bp konden gelept werden / verſchijnt ſijne JMaj. nevens de vertrouwde des Rijcks) daer in perſoon / wederom vertreckende / ende op ſeeckeren tijdt het dozp Buſco (dzp ofte vier dagh-repſens van hier) paſſeerende / wozdt den vertrouwden des Rijcks / nevens vier Hertoghen / met Crimen JMajeſtatis / beſchuldight / dierweghen den Koninck hem / nevens gemelte Hertogen / de koppen dede afhouwen / ende hunne lichamen dooz de honden werpen / als wanneer ghemelte Mierſa Tachi andermael op ſijn avancement ſtondt; gelijck hp ock t'ſindert dien tijdt / het Ampt van Achtemael Douleth, ofte vertrouwde des Rijcks / in des overledens plaetſe ontrent derthien jaren bekleet heeft; wiens levens loop / in de tachtentigh jaren (nopt gebzilt / ende dooz den beſten ſchzijber van't landt vermaert) ock met een jammerlijcke doodt voltrocken is.

Den 12. dito / des Donderdaghs: Heden ruchtbaer wozdende / hoe dat Mierſa Tachi (hebbende's Koninchs Groot-moeder gheheel op ſijne zijde) den Velt-maerſchalck Ganigangh met haerder toeſtemminghe op giſteren ('t en ware hp in de boozbaet niet hadde gheweeſt) om't leven ſoude ghebzacht hebben / tot welck ſept twaelf perſoonen / daer vander thien bekent zijn / geozdonneert waren; ondertuſſchen Ganigangh, die boozhenen met 10 ofte 12 perſoonen tot ſuiete ten Hove verſcheen / compareert nu met twee a dzp honderd paerden / dierwegen op ſijn hoede blijft: ock verſtaen mede / dat den geweſen vertrouwde des Rijcks s'Galifaſulthan, zijnde van Koninchlijcke bloede / dooz hare JMajeſt. tot Achtemael Douleth verkooren ſoude zijn; Edoch naer dien dooz deſen op ſijn verſoeck daer van ontſlagen is geweeſt / heeft het gerefuſeert / hem excuſeerende / out ende onbequaem tot ſoodanige chargie meer te zijn / echter wil niemandt twijffelen / alſoo't een oprecht perſoon / ende van peder bemint is / hp't aennemen ende beter als den overleden Mierſa Tachi bedienen ſal; bp den welcken over de thien ſacken met commandanten / dooz diverſche perſoonen dooz hare JMajeſt. gechapt (ofte verleent) ende bp hem opgehouden / in ſijn Secretarpe bevonden zijn. Den Koninck heeft op dato ozdze ghegheven om honderd dupſendt Thomannen upt ſijn treſooz te lichten / ende daer mede de achterſtalligbe Soldaten / als de genen die pets te pzetendeeren hebben / te voldoen.

Ceghens den avondt ſondt ick den Tolck Chiauly ten hupſe van den

den Hertogh Ganigangh, om ſijn ghenaden ons indachtigh te maecken; die den Tolck ſiende / ſeyde / ſegghet tegens de Hollandtſche vrienden / dat ick met den Koninck harent weghen gheſprooken hebbe / ende hunne ſaecken / nu den ouden hondt doodt is / beter als te voren gaen ſullen. Overmorgen wordt s'Galifaſulthan, tot vertrouwde des Rijcks geauthoriſeert / wiens eerſte werck weſen ſal / om haer affairen (die by naer gedaen zijn) ten eynde te brengen. 1645. October.

Den 13. dito Vrydagh / zijnde den Perſiaenſchen Sabbath / dierwegen niet gepaſſeert.

Den 14. dito Saterdagh's morgens gingen den vertrouwden des Rijcks / ſoo heden vroegh geauthoriſeert is / beſoecken / ende veel voorſpoet in ſijne loffelijcke bedieninghe wenſchen; waer over ſijn Hooghepdt haer ſeer bedanckte / ſegghende voorts / ick ben heden eerſt in 't Gouverno ghetreden / doch u Commandement / dat volkomen geſchreven is / ſal met eerſter ghelegenthepdt ſijne Majeſt. laten voleeren / ende u ter handt ſtellen / waer mede haer afſchept bequamen. Heden voorts ten huyſe van den Hertogh Ganigangh, om ſijn Hooghepdts faveur / ſoo veel doenelijck t'onſwaerts te trecken / doch vermits te Hove was / konde hem niet ſpreecken.

Den 15. dito Sondaghs. Op giſteren een chiattier naer Gamron met Vrieden aen de E. Hr. Geleynſz af-ghevaerdight hebbende / om op heden met 't leveren van den dagh naer beneden te trecken / was de geheele Stad over al in groote oproer / ende worde de naervolgende perſonagien / ſeer jammerlijcken (ſo in's Koninckx Pallaps / als in hunne Arhammen) om 't leven gebracht / namentlijck:

Perſiaenſche Tragedie.

Den grooten Hertogh Ganigangh, Velt-maerſchalck.
Den Hertogh Nachdialigangh.
De Sone van den Hertogh Tofftagangh.
Den gedeporteerden Hertogh Arabgangh.
Den grooten Artillery-meeſter Schadder Baſſchi, ende
Des Koninckx Toock-binder Mierſalibeecq.

't Wordt voor ſeecker gehouden / dat den Hertogh Ganigangh getracht heeft / 's Koninckx Groot-moeder / die hem altijdt een harde party gheweeſt is / heden (nevens veel Grooten) ſoecken om 't leven te brengen / en dat dierwegen met de bovenſtaende perſoonen ſijne mede-maggers / verleden nacht t'ſijnen huyſe Raedt ghehouden hebben; in welcken Raedt ſy noch getrocken hadden des Koninckx Wijn-maecker / die ſy wiſten een vyandt van den overleden Mierſa Tachi, ende een man van goet beleydt te weſen. Onder-

Bloet-raedt

1645. October. tuſſchen beſlooten ende gheſwooren hebbende / om 's Koninckx Groot-moeder met gewelt upt den Arham te halen ende te dooden / is yder t'ſijne huyſe gekeert / om gelijck gheſeght / heden den mooꝛt aen te gaen / belaſtende elck hunne dienaers / ſooder pets te doen viel / dat yeder ſich dapper weeren ſoude. Doch deſen Wijn-maecker overdenckende / dat 's Koninckx Sout ende Bꝛoodt langhe jaren ghegheten hadde / ende lichtelijck de mooꝛt tot de Kroon komen mochte (te meer Ganigangh over eenige dagen onder den duym over de dertigh duyſendt mannen / upt verſcheyde plaetſen tot ſecours ontboden hadde / van meeninge zijnde / alle de Koninckx dienaers te maſſacreeren) gaet ende openbaert ter ſelver ſtont dit boos beſlupt aen den Poꝛtier van 's Koninckx Arham: die deſe nowes booꝛ hem / nevens eenige Cappades aen ſijne Majeſt. op ſtaende voet laet weten. Den Koninck verwondert zijnde / te meer Ganigangh ſeer beſint hadde / konde ſulcks qualijcken gelooven: Edoch naer dien gemelte Wijn-maecker hondertderhande dingen / die in 't minſte ſijne vocatie niet aen en gingen / wiſt te verhalen / daer bp ſweerende ſelfs van den eedt te zijn / biddende God ende den Koninck om vergiffeniſſe / gaf ſijne Majeſt. hem ghehooꝛ. Derhalven eenige Hertogen ontboden / ende raet gehouden hebbende; belaſt ſoꝛza den Hertogh ende de anderen ten Hove (dat alle mooꝛgen geſchiedt) verſchijnen / men haer hoofden binnen den Arham bꝛengen ſouden.

's Koninckx bevel.

Ondertuſſchen Ganigangh, wiens wꝛaeck-gierig herte niet ruſten konde / was met Sonnen opgangh al booꝛ 's Koninckx pooꝛte / daer den Hertogh Naghdialigangh ſich mede in hoꝛten vertoonde / deſe twee de grootſte roerdincken van de Tragedie zijnde / wooꝛden binnen 't Palleys (ſoo ſich op der Perſiaenſche couſtumen neder geſet hadden) datelijck overhallen / ende de hoppen afgehouwen; als wanneer ſijne Maj. booꝛts patenté uptgaf / om de reſteerende Hoofden te halen / haer-lieden ſulck bevel van den Koninck vertoont wooꝛdende / iſſer noch tijdt / nochte Appel / noch vluchten in booꝛraedt; dienvolgens valt'er niet anders te ſeggen (het zp upt dwangh / ofte wel booꝛ gewoonte) als / 's Koninckx hooft blijft geſondt, daer is het mijne / buchende alſoo booꝛ het Swaert / wooꝛden de hoppen afghehouwen: 't En liep geen twee upren aen / ofte alle ſes gemelte Hoofden der booꝛſtaende perſoonen / nevens de twee lichamen van de Hertogen Ganigangh, ende Naghdialigangh lagen op den May-daen, van yeder geſchopt ende beſpot / booꝛ 's Koninckx Pallays etc. Noch twaelf booꝛneme perſoonen zijn in apperentie genomen / hoe 't daer mede eyndighen ſal / wil den tijdt openbaren: ende 't en ware dit verraedt booꝛ deſe / ofte andere wegen niet uptgekomen hadde / ſoude binnen den tijdt van thien ofte twaelf dagen in Eſpahan, over de acht a thien duyſendt zielen vermooꝛt ghewooꝛden zijn; 't ghene Godt Almachtigh niet ghelieft heeft / maer deſe boosdaders hunne loon naer verdienſte laten genieten.

's Koninckx ſouvereyne macht.

Voorgenomen moort.

FINIS.